

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ (DİN EĞİTİMİ) ANA BİLİM DALI

**ÇOCUKLARA YÖNELİK DİNİ KİTAPLARDA OLUŞTURULMASI
AMAÇLANAN PEYGAMBER TASAVVURU**

Yüksek Lisans Tezi

Hatice DEMİRBAĞ

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. Nurullah ALTAŞ

Ankara–2008

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ (DİN EĞİTİMİ) ANA BİLİM DALI

**ÇOCUKLARA YÖNELİK DİNİ KİTAPLARDA OLUŞTURULMASI
AMAÇLANAN PEYGAMBER TASAVVURU**

Yüksek Lisans Tezi

Hatice DEMİRBAĞ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nurullah ALTAŞ

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınav Tarihi.....

ÖNSÖZ

Ahlakın güzelleşmesi, toplumun düzeninin sağlanması, iki dünyada da mutluluğun ve huzurun temin edilmesi için insanların eğitilmesine ihtiyaç vardır.

Eğitimi bireyin veya çocuğun yaşadığı aile, okul ve toplum çevreleri içinde, davranış, duygu ve zihin boyutlarıyla, sosyo-psikolojik bir süreç olarak tanımlamak mümkündür. Çocuk eğitiminin üç ayrı alanı olan aile, okul ve toplum arasında kazanılan bilgi ve davranışların hem kendi içinde uyum ve tutarlılığı, hem de zihin, davranış ve duygu boyutunda tutarlı ve anlamlandırılabilir olması sağlıklı bir eğitim için önemlidir.

Çocuğun yaşadığı doğal çevresinde hem devamlı yeni bilgiler ve davranışlar öğreneceği kaynaklara, hem de bu kaynaklardan elde ettiği bilgileri değerlendirip yorumlamada kendisine örnek olacak kişiliklere ihtiyaç vardır. Bunlar ailede; anne-baba; okulda; öğretmen; dış çevrede; çok sevilen manevi bir liderdir.

Biz bu çalışmamızda öncelikle bireyin dini duygu ve gelişimi üzerinde durarak, eğitim açısından örnekliğin önemini belirttik. Sonra da çocuğun ahlak ve kişilik oluşumunda önemli etki yapabilecek bir model olan Hz. Peygamber'in çocuğa sunuluş şekillerini piyasada mevcut bulunan kitaplar çerçevesinde inceledik.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır.

Öncelikle araştırmanın amacı, önemi ve metodu hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmamızın birinci bölümünde örneklik konusuna yer verilmiş, örnekle eğitim metodundan, Kur'an-ı Kerim'de örnek insana verilen önemden ve Hz. Muhammed'in örnekliğinden bahsedilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi müfredatında Hz. Peygamber ile ilgili olarak hangi sınıflarda hangi üniteler olduğu ve bu ünitelerde hangi konulara yer verildiği belirtilmiştir.

Üçüncü bölümde çocuklara yönelik dini kitaplarda oluşturulması amaçlanan peygamber tasavvuru üzerinde durulmuş ve incelenen kitaplarda Peygamberimizin hangi özelliğine, hangi kitapta, ne şekilde yer verildiğine değinilmiştir.

Son olarak ise çalışmamızdan elde edilen sonuçlar ortaya konulmuştur.

Çalışmalarım boyunca çok değerli katkılarından dolayı danışman hocam Doç. Dr. Nurullah Altaş'a, ve öğrenciliğim boyunca bu alanda yetişmemi sağlayan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Cemal Tosun'a ve Prof. Dr. Recai Doğan'a teşekkürlerimi ifade ediyorum.

Hatice DEMİRBAĞ

Ankara-2008

KISALTMALAR:

a.s.	Aleyhisselam
a.e.	Aynı eser
a.y.	Aynı yer
bkz.	Bakınız
c.	Cilt
Çev.	Çeviren
D.İ.B.	Diyanet İşleri Başkanlığı
Hız.	Hazreti
İst.	İstanbul
s.	Sayfa
s.a.v.	Sallallahu aleyhi ve selem
T.D.V.	Türkiye Diyanet Vakfı
Terc.	Tercüme
Tsz.	Tarihsiz
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve devamı
Yay.	Yayımları

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	9
A. PROBLEM.....	9
B. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	10
C. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ:.....	11
D. ARAŞTIRMANIN METODU:.....	13
I. BÖLÜM.....	14
EĞİTİMDE DAVRANIŞ MODELLEME.....	14
A. ÖRNEKLE EĞİTİM METODU.....	14
B. KUR'AN'DA ÖRNEK İNSANA VERİLEN ÖNEM.....	16
C. ÖRNEKLİK VE HZ. MUHAMMED.....	17
II. BÖLÜM.....	21
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA GÖRE HZ. MUHAMMED.....	21
A. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DÖRDÜNCÜ SINIF PROGRAMINA GÖRE HZ. MUHAMMED.....	23
B. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ BEŞİNCİ SINIF PROGRAMINA GÖRE HZ. MUHAMMED.....	24
C. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ALTINCI SINIF PROGRAMINA GÖRE HZ. MUHAMMED.....	25
D. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ YEDİNCİ SINIF PROGRAMINA GÖRE HZ. MUHAMMED.....	26
E. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ SEKİZİNCİ SINIF PROGRAMINA GÖRE HZ. MUHAMMED.....	27
III. BÖLÜM.....	28
ÇOCUKLARA YÖNELİK DİNİ KİTAPLARDA PEYGAMBER TASAVVURU.....	28
A. HZ. PEYGAMBERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ.....	28
1. Peygamberimizin Dürüst ve Güvenilir Oluşu.....	28
2. Şefkatli ve Merhametli Oluşu.....	29
3. Cesareti.....	32
4. Sabırlı Oluşu.....	33
5. Zamanını İyi Değerlendirmesi.....	35
6. Çalışmayı Sevmesi.....	36
7. Kötü Davranışlardan Kaçınması.....	37
8. İsraftan Kaçınması.....	39
9. Doğayı Sevmesi.....	39
10. Hayvanları Sevmesi.....	40
11. Temizliğe Önem Vermesi.....	42
12. Cömert Oluşu.....	43
13. Şakalaşmayı Sevmesi.....	44
14. İlme Önem Vermesi.....	45
15. Alçakgönüllü Oluşu.....	46
B. HZ. PEYGAMBERİN İNSANLARLA OLAN İLİŞKİLERİ.....	48
1. İnsanlara Değer Verişi.....	48
2. Hakkı Gözetmesi.....	50
3. Verdiği Sözde Durması.....	52
4. Hoşgörülü ve Affedici Oluşu.....	53
5. Danışarak İş Yapması.....	55

6. Yardımlaşmayı Sevmesi	56
7. Haksızlıklara Güzel Bir Tavrıyla Karşı Çıkması	57
8. Arkadaşlarıyla İyi Geçinmesi	59
9. Misafirperver Oluşu	60
10. Komşuluk İlişkilerine Önem Vermesi	61
11. Öksüz ve Yetimlerle İlgilenmesi	62
12. Yoksulları Gözetmesi.....	63
13. Kendi İşlerini Kendisinin Yapması.....	65
14. Çocukları Çok Sevmesi.....	65
15. Güler yüzlü Oluşu.....	68
16. Vefalı Oluşu	68
C. HZ. PEYGAMBERİN AİLESİYLE OLAN İLİŞKİSİ.....	70
1. Aile Bireylerini Sevip Sayması	70
2. Ev İşlerine Yardımcı Olması.....	72
3. Aile Bireyleriyle Şakalaşması	72
4. Aile Bireyleri Arasında Ayrım Yapmaması.....	73
5. Aile Bireylerinin Görüşlerine Değer Vermesi.....	73
6. Akrabayı Ziyaret Etmesi	74
7. Sevinçlerini ve Sıkıntılarını Ailesiyle Paylaşması.....	74
KAYNAKÇA:	105
EKLER	118

GİRİŞ

A. PROBLEM

Çocuk doğduğu andan itibaren hayatın tüm alanlarında bir örneğe muhtaçtır. Dünyaya ilk geldiğinde ağlamaktan ve emmekten başka bir şey bilmeyen, aciz bir varlıktır çocuk. Çocuk dil, din, ahlaki vasıflar, alışkanlıklar vs. hayatını şekillendiren düşünce, inanış ve faaliyetlerini çoğunlukla kendisine sergilenen örnekler ve onlardan aldığı intibalarla oluşturur. Bu açıdan baktığımız zaman sosyal öğrenme dediğimiz taklit etme yoluyla öğrenme, çocuğun kişiliğine katkı sağlayan en önemli unsurlardan biridir. Özellikle çocuk ergenlik dönemine girmeye başladığı andan itibaren kişilik arama çabasına girer. Bu dönemde örnek kişiler veya gruplar çocukların şahsiyetlerinin oluşmasında önemli rol oynarlar. Ergenlik dönemine yavaş yavaş girmeye başlayan çocuk, idealindeki kişinin bütün hayatını yakından izlemekte ve onun bütün davranışlarını aynen yapmaya çalışmaktadır. Bu yüzden model alınacak kişinin özellikleri son derece önemlidir. Model alma yoluyla öğrenmede, ferdin kendisine sunulan modelin nitelikleriyle benliği arasında bağ kurması halinde, kişinin niteliklerinde, modelin nitelikleri doğrultusunda değişme başlar. Yetişmekte olan birey önce modeli taklit etmek için çabalar ve modelin nitelikleri taklit edile edile bireyin tabiatı haline gelir. Bu yüzden istenilen niteliklerde bireylerin yetiştirilebilmesi için, bireye sunulacak olan modelin seçimi son derece önem arz etmektedir.

Hz. Muhammed çocuk için önemli bir model olarak düşünülmekte ve İlköğretim müfredatında “Hz. Muhammed” adlı öğrenme alanı bulunmaktadır. Bu araştırmamızın problemi bireyin kişiliğinin şekillenmesinde kendisine model olarak alabileceği Hz. Muhammed’in hangi özelliklerinin çocuğa öğretilmek istendiği, yani çocukta nasıl bir peygamber tasavvurunun oluşturulmasının amaçlandığıdır. Bu sebeple piyasada mevcut bulunan kitaplar incelenerek, bu kitapların milli eğitim müfredatıyla uygun olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

B. ARAŞTIRMANIN AMACI

Din eğitiminin en önemli amaçlarından biri, bireyin kişiliğini olumlu yönde etkilemek ve toplumun sağlıklı kişilerden oluşmasını sağlamaktır. Din eğitiminin bu amacına ulaşmasında öğrenme kuramlarından sosyal öğrenme metodunun rolü büyüktür.

Taklit etme yoluyla öğrenme veya gözlem yoluyla öğrenme olarak da adlandırabileceğimiz sosyal öğrenme metodunda birey, başkalarının tecrübelerinden yararlanarak ve onları kendisine örnek alarak öğrenir. Öğrenme psikolojisi açısından sosyal öğrenmenin önemi büyüktür. Bu kurama göre öğrenmeyi etkileyen en önemli faktörlerden biri modelin özellikleridir.¹ Bu yüzden model seçimi konusu Din Eğitimi açısından da son derece önemlidir. Bireyin kişiliğinde çok büyük olumlu etkiler bırakabilecek, bireyin hayranlık duyacağı ve onun yaptıklarını yapmaya çalışacağı bir model seçilmelidir. Bu da Kur'an-ı Kerim'de bizim için en güzel örnek olarak bildirilen Hz. Muhammed olacaktır.² Bunun için oluşturulması amaçlanan peygamber tasavvuru son derece önemlidir.

Kur'an-ı Kerim'de bize örnek olarak sunulan Hz. Muhammed, bireyin kişilik gelişiminde büyük izler bırakacak bir modeldir. Bu sebeple çocukların onun hayatını, kişiliğini en iyi şekilde öğrenmesi amaçlanmıştır. İlköğretim müfredatında "Hz. Muhammed" öğrenme alanı bulunması bunu göstermektedir. Ayrıca piyasada çocuklara yönelik yazılmış Hz. Peygamber'i tanıtan çeşitli kitaplar mevcuttur. Araştırmamızın amacı ilköğretim müfredatındaki "Hz. Muhammed" öğrenme alanı ile piyasada çocuklara yönelik yazılmış Hz. Peygamber'i tanıtan eserlerin bir karşılaştırmasının yapılması ve bu eserlerin milli eğitim müfredatına uygun olup olmadığının değerlendirilmesidir.

---

¹ Muhammet Genç, Ömer Kazandırır, AYTÜRK Atacan, *KPSS Eğitim Bilimleri*, İhtiyaç Yay., Ankara-2005, s.73-75.

² Ahzab, 21.

C. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ:

İnsan hayatı çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve ihtiyarlık dönemlerinden oluşur. İlköğretim çağı dediğimiz çocukluk ve gençliğin ilk yıllarını kapsayan dönem çocuğun kişiliğinin şekillenmesi açısından son derece önemlidir. Bu dönem insan hayatında önemli bir yer işgal eder. Çünkü insan hayatını bu dönemde kazanır. Ancak bu dönem, insan hayatının en kritik dönemidir. Bu dönemin ihmal edilmesi ve iyi değerlendirilmemesi daha sonraki dönemlerin sıkıntılı geçmesine sebep olabilir. İnsan; eğitim, öğretim, edep, terbiye ve sorumluluk bilincini bu dönemde kazanır, ileride edineceği mesleğin temellerini bu dönemde atar, iyi veya kötü ahlaka bu dönemde sahip olur. Bu dönemdeki birey yaş çubuk gibidir, onlara istenilen şekil verilebilir. Bu dönemin ihmal edilmesi telafisi zor yaralar açar.³

Birey ilköğretim döneminde sosyal öğrenmeye meyillidir. Çevresinde görerek, televizyonda izleyerek veya kitaplardan okuyarak beğendiği kişileri kendilerine model olarak alırlar ve onların yaptıklarını yapma gayreti içerisine girerler. Bu açıdan hayatında rehber olarak seçeceği kişinin özellikleri çocuğun kişiliğinin olumlu veya olumsuz yönde gelişmesi açısından çok önemlidir. Kur'an'da bizim örnek almamız tavsiye edilen Hz. Peygamber'in,⁴ çocuklara en iyi şekilde öğretilmesi ve çocuğun onu kendisine örnek olarak almasının sağlanması bu açıdan çok önemlidir.

Peygamber kavramının çocukların hayatlarında ne kadar yer edindiği, peygamber diyince çocukların akıllarına ne geldiği son derece önemli bir konudur. Bu yüzden çocuklarda oluşturulması amaçlanan peygamber tasavvurunun incelenmesi gerekmektedir. Çocuk piyasadaki kitapları eline alıp okuduğunda "rehber" olarak nitelendirilen peygamberin hangi yönleriyle tanışacak, kafasında nasıl bir peygamber tasavvuru oluşacak konusu, çocuğun kişiliğinin oluşması dolayısıyla "model alma" açısından son derece önem arz etmektedir. O yüzden peygamber kavramının ve Hz. Muhammed'in çocuklara bu kitaplarda öğretiliş şeklinin milli eğitim müfredatı ile paralel olması çocuğun gelişimi açısından önemlidir. Müfredata uygun olup olmadığı tespit edilmeli ve varsa eksik yönler belirlenmeli, çocuğun gelişimine uygun olan ve olmayan anlatımlar üzerinde durulmalıdır. Çocuğun okuyacağı bu kitaplar, model alma yoluyla kişiliğini çok fazla etkileyebileceği için bu kitapların incelenmesi gerekmektedir.

---

³ İsmail Karagöz, *Aile ve Gençlik*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara-2006, s.114-121.

⁴ Ahzab, 21.

Bu çalışma ile;

“ Piyasada mevcut bulunan ve çocukların okuyabileceği kitaplar Milli Eğitim müfredatıyla paralellik göstermekte midir?” sorusuna cevap aranarak, çocukların, Din Kültürü derslerinde öğrendikleri bilgilerin, günlük hayatta okudukları kitaplarla desteklenip desteklenmediğine bakılmıştır.

“Bu konuda piyasada mevcut bulunan bu kitaplar ile Milli Eğitim Müfredatı arasında hangi açılardan paralellik bulunmaktadır?” sorusunun cevabı bulunarak, Peygamberimizin hangi yönlerinin çocuklara vurgulanarak öğretildiği araştırılmış ve kişisel gelişimleri açısından değerlendirilmiştir.

“Kitaplarda anlatılanlar çocukların gelişim seviyelerine uygun mudur, değil midir?” sorusunun cevabı da bize, çocukların gelişimlerine yardımcı olacak özelliklerinin tespit edilmesi konusunda yardımcı olmuştur.

Piyasada mevcut bulunan çocuklara yönelik dini kitaplarda “peygamber” kavramı nasıl ele alındığı, Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)’in daha çok hangi yönleri üzerinde durulduğu ve bu kitaplar okunduktan sonra çocukta nasıl bir Peygamber tasavvuru oluşacağı soruları da Milli Eğitim müfredatının amacına ulaşabilmesi açısından önemlidir. Çünkü çocukta olumlu bir peygamber tasavvuru oluşursa, çocuk bunu hayatıyla bütünleştirecek ve Peygamberimizi kendisine örnek alarak, onun yaptıklarını yapma çabası içine girecektir.

D. ARAŞTIRMANIN METODU:

Bu araştırma *Çocuklara Yönelik Dini Kitaplarda Oluşturulması Amaçlanan Peygamber Tasavvuru* konusunu ele almaktadır. Yapılacak olan araştırmada niteliksel muhteva analizi (içerik analizi) kullanılmıştır. Araştırmada öncelikle piyasada mevcut bulunan çocuklara yönelik yazılmış dini kitaplarda Hz. Muhammed'in nasıl anlatıldığı muhteva analizi için hazırlamış olduğumuz sorular doğrultusunda tek tek incelenmiştir. Amacımız piyasada mevcut bulunan çocuklara yönelik yazılmış olan ve Peygamberimizi anlatan dini kitapları temin etmek ve bu kitaplarda peygamber kavramının nasıl anlatıldığını niteliksel içerik analizi ile incelemektir.

Çalışmamızda *Çocuklara Yönelik Dini Kitaplarda Oluşturulması Amaçlanan Peygamber Tasavvuru* konusu ele alınmıştır. Araştırmanın evreni, çocuklara yönelik Hz. Peygamber hakkında yazılan tüm kitaplardır. Araştırma neticesinde çeşitli yaynevleri tarafından yayınlanan yetmiş kadar kitap tespit edilmiş ve bu kitaplardan içerik itibariyle birbirlerine çok benzeyen yirmi kitap elenerek elli adet kitap örneklem olarak kabul edilmiştir. kitap listesi Ek 1'de belirtilmiştir.

I. BÖLÜM

EĞİTİMDE DAVRANIŞ MODELLEME

A. ÖRNEKLE EĞİTİM METODU

İnsanoğlu dünyaya tamamen bilgisiz ve korunmaya muhtaç olarak gelmektedir. Bu durum ise insanoğlunun gelişimini ve bilgisini tamamlamak için başkasına muhtaç olduğunu gösterir.⁵

Her insan gelişim ve bilgi öğrenme açısından bir örneğe ihtiyaç duyar. “Örnek kavramı, insanın doğumundan hemen sonra oluşur ve insanın hayatında yerini alır, onunla birlikte gelişir. “Örnek” ilk kez ailede oluşur. Çocuğun dinlediği ve gördüğü her şey ister istemez hayatını şekillendirir. Daha sonrasında ise kuvvetli bir örneğin etkisinde kalmadığı sürece bu izler silinmez.⁶

Eğitim açısından çocuğa sunulan sosyal modellerin, çocuktaki olumlu sosyal davranış ve değerlerin gelişmesinde önemli bir yeri vardır.⁷ Çocuğun kişiliğinde kalıcı izler yapacağı için eğitimde, çocuğa sunulacak modelin seçimi son derece önemlidir. Model seçiminde tiriz davranılması gerekmektedir.

Yapılan araştırmalarda modelin bireye olan benzerliği, sosyal statüsü, saygınlığı ve sergilediği davranışlarla ilgili uzmanlığı gibi faktörlerin, modelin, model alınıp alınmayacağını etkilediği gözlemlenmiştir. Birey model alacağı kişiyi gözlemler. Yaptığı davranışlar amaca ulaştırıcı nitelikteyse, yani model davranışları sonucunda olumlu sonuçlar alıyorsa, birey, modelin davranışlarını daha büyük bir ilgiyle öğrenme eğiliminde olacaktır.⁸ O yüzden Din eğitiminde seçilecek modelin, olumlu sonuçları olan davranışlarının öğretilmesine ağırlık verilmesi, bireyin öğrenmesini güdüler ve örnek almasını sağlayarak modelin davranışlarını taklit etmeye yöneltir.

---

⁵ Prof. Dr. Abdullah Özbek, *Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed (s.a.v.)*, Esra Yay., 5.Baskı, İstanbul, Ekim 1997, s.202.

⁶ a.y.

⁷ Clifford T. Morgan., *Psikolojiye Giriş*, Çev.:Hüsnü Arıcı, Ankara-1998, s.69-70.

⁸ Muhammet Genç, Ömer Kazandırır, Atacan Aytürk, s.74-75.

Hangi eğitim sisteminde olursa olsun, terbiyede, “model” bir insana olan ihtiyaç değişmeyecektir. İnsanın ruhen gelişmesi, kabiliyetlerinin en verimli bir şekilde düzenlenmesi adına hangi planlar yapılırsa yapılsın, bütün bunları kendi üzerinde göstererek temsil edecek bir insanın gerekliliği göz ardı edilemez.⁹

Örneğe yönelik her yaş için geçerlidir. Örnek olma veya model gösterme, davranış geliştirmede önemli bir metottur. Bu metotta birey model aldığı kişinin davranışlarını ve davranışlarının sonuçlarını gözlemler. Güçlü, mükemmel, yüksek mevki ve yetki sahibi modellerin, bu niteliklere sahip olmayanlara göre, daha sık taklit edildikleri görülmektedir. Yapılan araştırmalarda modelin bireye olan benzerliği, sosyal statüsü, saygınlığı ve sergilediği davranışlarla ilgili uzmanlığı gibi faktörlerin, modelin, model alınıp alınmayacağını etkilediği gözlemlenmiştir. Birey model alacağı kişiyi gözlemler. Yaptığı davranışlar amaca ulaştırıcı nitelikteyse, yani model davranışları sonucunda olumlu sonuçlar alıyorsa, birey, modelin davranışlarını daha büyük bir ilgiyle öğrenme eğiliminde olacaktır. O yüzden Din eğitiminde seçilecek modelin, olumlu sonuçları olan davranışlarının öğretilmesine ağırlık verilmesi, bireyin öğrenmesini güdüler ve örnek almasını sağlayarak modelin davranışlarını taklit etmeye yöneltir.¹⁰

Bir bilginin çocuğa verilebilmesi için, çocuğun, o bilginin gerçek olduğunu anlayabilmesi ve uygulayabilmesi için, bu bilgiyi teoriden pratiğe dönüştüren bir örneğe ihtiyaç vardır. Mücerret sözlerden ziyade, “güzel bir örnek” çocuğa tesir eder. Çocuğun güzel bir örnek görmesi durumunda, hayranlık duyguları harekete geçer ve onun gibi olmaya, onun yaptıklarını yapmaya gayret eder. Çocuğun düşünmekten ziyade, dinlediği, gözlediği ve sonra da taklit ettiği unutulmamalıdır.¹¹

---

⁹ İhsan Ali Karamanlı, *Allah Sevgisi Yolunda Peygamber Ahlakı*, (Ulu’l-Azm Peygamberlerin Örnek Özellikleri), Rehber Yay., İzmir, Kasım 2006, s.23.

¹⁰ Yıldız Kuzgun, *İnsan Hakları ve Eğitim, İnsan Haklarının Felsefi Temelleri*, Hacette Üniversitesi Yay., Ankara, 1980, s.160.

¹¹ Özbek, a.y.

B. KUR'AN'DA ÖRNEK İNSANA VERİLEN ÖNEM

Kur'an-ı Kerim'de örnek alma kavramı “üsve”, “iktidâ etmek” ve “ittibâ etmek” kelimeleri ile ifade edilmiştir. Üsve bir insanın bir insana tabi olurken içinde bulunduğu duruma denilir. Yani bir kişinin, örnek bir şahsiyetin hasletleriyle bezenmesi, söz ve davranışlarında ona uymasındır. Peygamber Efendimizin örnek olması “üsve-i hasene” kelimeleriyle ifade edilmiştir. “Allah Resûlü’nde, Allah’a kavuşmayı ve ahiret yurdundaki mutluluğu ümit eden ve Allah’ı çok zikreden siz inananlar için çok güzel bir örnek (üsve-i hasene) vardır.”¹², ayetiyle Peygamberimizin söz ve fiillerinin örnek alınması emredilmiştir.¹³

Kur'an yalnızca Hz. Peygamber'i örnek göstermekle kalmıyor, onun yanında Hz. İbrahim'i de aynı ifadelerle örnek gösteriyor: “Doğrusu İbrahim’de ve ona uyanlarda sizin için güzel bir örneklik vardır.”¹⁴ Hz. İbrahim'i Hz. Muhammed’e, ona uyanları da Hz. Peygamber’in ümmetine örnek gösteren Kur'an, bu ayetlerle Hz. Peygamber'in çok temel bir misyonuna, “model olma” misyonuna atıfta bulunmaktadır.¹⁵

“Bir lider veya kılavuza tabi olmak, onun söz ve fiilleriyle gösterdiği işlere uymak ‘iktidâ’ kelimesi ile ifade edilir. Kur'an'da Hz. Peygamber'in önceki peygamberlere tabi olmasının emredildiği ayetlerde ‘iktidâ’ kelimesi kullanılır.”¹⁶ “İşte bu peygamberler Allah'ın hidayette daim kıldığı kişilerdir. O halde sen de onların yollarına iktidâ et...”¹⁷

Kur'an'da örnek olma ve örnek alınan kişiye tabi olma durumu en çok “ittibâ” kelimesi ile ifade edilmiştir.¹⁸

İnsanlar yalnızca aynı kategoride oldukları varlıkları örnek alabilecekleri için Kur'an-ı Kerim bize Hz. Peygamber'i model olarak sunmuştur. Sınırlı ve mukayyet bir varlık olan insanın, sınırsız ve mutlak bir varlık olan Allah'ı ya da soyut bir eylem olan hitabı veya farklı varlık kategorisine dahil olan meleği örnek alması mümkün değildir. Bir şeyi örnek göstermek için şu ön şartların olması gerekmektedir:

a. Örnek alınan ve örnek alan arasında mahiyet birliği olmalıdır.

---

¹² Ahzâb 21.

¹³ İslamoğlu, s.235.

¹⁴ Mümtetine, 4.

¹⁵ İslamoğlu, a.y.

¹⁶ Karamanlı, s.26-27.

¹⁷ En'am, 90.

¹⁸ Karamanlı, a.y.

b. Örnek, örneklik üretme yeteneğine sahip olmalıdır.

c. Örnek alacak olan kişi, örneklik objesini üretebilme imkanına sahip olmalıdır.

d. Örnek alacak olanın örneğe ya da örnekliğe ulaşması, onu algılaması, onu taşıması ve nihayet onu yeniden üretmesi imkan dahilinde olmalıdır.

İşte Hz. Peygamber’i örnek gösteren Kur’an bu ön şartları dikkate almakta ve insana güç yetiremeyeceği bir şeyi teklif etmekten uzak durmaktadır.¹⁹

Kur’an örnek gösterme yoluyla eğitim metodu üzerinde çok durmuş ve peygamberlerin hasletlerini ön plana alarak bu metodu uygulamıştır. İmanın kalplerde yerleşerek kökleşmesinde bu metodun önemi büyüktür. İşte bu yüzden Allah Teala, diğer insanlar gibi bir insan olan ve fitratın dışına çıkmayan, bir ölçüde yiyen, içen ve toplumun faydası adına çarşılarda dolaşan, dini pratik uygulamalarıyla bizzat gösteren bir peygamber göndermiştir.²⁰

C. ÖRNEKLİK VE HZ. MUHAMMED

İnsan hem bedenen hem ruhen en güzel bir şekilde yaratılmış ve varlıkların hepsinden üstün kılınmıştır. Akıl, düşünme, konuşma vb. açılardan eşsiz bir varlık olarak yaratılan insanı, İslam saygıdeğer bir varlık olarak görür. İslam’a göre, yararlı işler ve güzel ahlak ile kişi, saygıdeğer olma özelliğini koruyabilir.

İslam’ın yayılmaya başladığı zamanlarda yeryüzünde, insanın üstün özelliklerini zedeleyen ve iyi eğilimlerini geliştirmesine engel oluşturan davranışlar yaygınlaşıyordu. Haksızlıklar, zulümler, kavgalar, cinayetler, insanlar arası yapılan kadın-erkek, zengin-fakir vb. ayrımlar yoğun bir şekilde varlığını hissettiriyordu. İşte Yüce Allah böyle bir zamanda Hz. Muhammed’i göndererek, söz ve davranışlarıyla insanoğluna evrendeki saygınlığını ve önemini hatırlatmıştır. Hz. Peygamber’i ahlakın en güzeli ile donatarak, insanlığın ulaşabileceği güzel ahlakın yansımalarını ortaya koyabilmemizi sağlamak istemiş ve onun ahlaki kişiliğini örnek almamızı istemiştir. Yüce Allah Kur’an-ı Kerim’de “Gerçekten sizin için, Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah’ı çok zikredenler için Allah’ın

---

¹⁹ İslamoğlu, s.233-234.

²⁰ Karamanlı, s.25.

Resulünde çok güzel bir örnek vardır.”²¹ buyurarak, onu hayatımızda örnek olarak almamızı istemiştir. Hz. Aişe de bize Peygamberimizin ahlakının Kur’an ahlakı olduğunu bildirmiştir. Demek oluyor ki biz Hz. Peygamber’in kişiliğini tanıyabilirsek ve kendimize örnek alabilirsek, Müslümanlığı en doğru şekliyle anlamış ve yaşamış oluruz.²²

Hz. Peygamber’i hayatımızda örnek olarak almak, onun ahlakıyla ahlaklanmak Yüce Allah’ın bir emridir. Kur’an-ı Kerim’de “Resul size neyi verdi ise onu alın! Neden men etti ise ondan da sakının!”²³ buyrulmaktadır. Yüce Allah onun her yaptığını yapmamızı ve uzak durmamızı istediği şeylerden kaçınmamızı istiyor.²⁴ Bizi bizden iyi tanıyan, bizi bizden çok seven Allah, Hz. Peygamber’i örnek almamızı istiyor, çünkü ancak bu şekilde mutluluğa kavuşabileceğimizi biliyor.

“Ağaç yaş iken eğilir.” Atasözünü göz önünde bulundurursak, bizim de, eğitim açısından önemli bir dönem olan ilköğretim evresinde bulunan çocuklarımıza, Peygamberimizin örnek kişiliğini en güzel şekilde tanıtmalı ve onu örnek almalarını sağlamamız gerekmektedir.²⁵

Eğitimden beklenen hedeflerin gerçekleştirilmesinde, örnek ve model bir terbiyecinin anlattığı gerçekleri, davranışlarıyla temsil etmesinin önemi çok büyüktür. Bu nedenle yüce Allah, bu terbiye metodunu gerçekleştirmek üzere, kulu ve elçisi olan Hz. Peygamber’i, insanlara örnek olarak göndermiştir. Hz. Peygamber’in davranışları, sahip olduğu nitelikleri, Yüce Allah ve insanlarla olan münasebetleri vb. açılardan Kur’an’ın emirlerini, edep ve inceliklerini gözetme konumunda canlı ve örnek bir tercüman olduğunu görmekteyiz. Onun eğitim konusundaki en önemli metotlarından biri, bir şeyi yaparak göstermesidir. O bir şeyi emrediyorsa önce kendisi yapar ve bu şekilde insanların kendisini örnek almasını sağlardı.²⁶

---

²¹ Ahzab, 21.

²² İslam’a Giriş –Gençliğin İslam Bilgisi-, D.İ.B. Yay., Ankara-2006, s.161-162.

²³ Haşr, 7.

²⁴ Fikret Karaman, Hz. Muhammed ve Toplumsal Güven (Sempozyum), T.D.V. Elazığ Şubesi Yay., Ankara-2002, s.149-151 .

²⁵ Cemal Tosun, “Din Eğitimi-Öğretiminde Hz. Muhammed’in Örnek Şahsiyeti ve Bizim Durumumuz”, Hz. Muhammed ve Gençlik, T.D.V.Yay., Ankara, 1995, s.88.

²⁶ Karamanlı, s.25-26.

Kur'an'da Peygamberimiz işaret edilip örnek gösterilirken, Peygamberimizin de hayatıyla, yaşayışıyla Kur'an'ı işaret ettiğini görmekteyiz. Hz. Aişe'nin; "Onun ahlakı Kur'an ahlakı idi.", derken söylemek istediği de budur.²⁷

Bir şeyi bizzat yaparak öğretme insanın fıtratına en yakın ve en uygun yöntemdir. Yapararak örnek olma Peygamberimizin en büyük özelliğidir. İnsan kişiliğinin gelişmesine, güzel bir şekilde terbiye edilmesine etki eden en büyük amillerden biri çocuğun veya insanın kendisine tabi olacağı örnek kişinin davranışlarıdır.²⁸

Hz. Peygamber'in sevdirmesi ve onun özelliklerinin örnek alınması, çocuk ve gençlerin şahsiyetlerini olumlu etkileyecek ve onların topluma faydalı bir şekilde yetişmelerinde büyük rol oynayacaktır. Bu yüzden, çocuklarda uygun ve olumlu davranış modellerinin yerleştirilmesi açısından Hz. Peygamber'in taşıdığı örnek hasletler, onların seviyelerine uygun bir şekilde, tedrici olarak verilmeye çalışılmalıdır.²⁹

Hz. Peygamber çocuklara model olarak sunulurken, bu modeli sunan kişilerin, anlattıkları hususlara kendilerinin de dikkat etmeleri ve bu konularda çocuklara örnek olmaları gerekmektedir. Çünkü çocuk, Peygamberimizi, yetişkinler vasıtasıyla tanıyacağı için, öncelikle yetişkinlerin hayatında, Peygamberimizin taşıdığı anlam ve öneme dikkat edecektir. Eğer yetişkinler bu konuda çocuklara örnek olamıyorlarsa, Peygamberimiz onlara ne kadar güzel bir üslupla anlatılırsa anlatılsın, pek fazla değer ifade etmeyecektir.³⁰

Ayrıca yetişkinler çocuklara Peygamberimizi sunarken, onun hem peygamber hem de beşer olarak, iki güzel yönünün olduğunu ve bu iki yönünün birlikte değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamalıdır. Bu şekilde çocuk Peygamberimizin kişiliğini daha net bir şekilde kavrayabilecek ve onu kendine nasıl model alabileceğini de daha rahat anlayabilecektir. Yani Peygamberimiz çocuklara anlatılırken onların sahip olduğu özellikler çerçevesinde ve Peygamberimizin hem peygamber hem de beşeri yönü birlikte, bütün halinde anlatılmalı ve bunları çocuklara anlatan yetişkinler de anlattıkları

---

²⁷ İslamoğlu, s.238.

²⁸ Karamanlı, s.24-25.

²⁹ Karamanlı, s.25.

³⁰ M. Naci Kula, "Gençlerimize Peygamberimiz'i Nasıl Anlatalım", Hz. Muhammed ve Gençlik, T.D.V. Yay./171, Ankara, 1995, s.67-71.

hususlarda örnek olmaya dikkat etmelidir ki, çocuklar kişiliklerini oluştururlarken Peygamberimizi model almada zorlanmasınlar.³¹

---

³¹ a.y.

II. BÖLÜM

İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA GÖRE HZ. MUHAMMED

Milli Eğitim Müfredatı programını incelediğimiz zaman, çocuğunu zihinsel gelişim seviyesine ve yaşına uygun olan bir peygamber tasavvurunun oluşturulması amaçlandığını görürüz.

İlk olarak birinci kademenim programını incelediğimizde, 4. sınıfta, “ Hz. Muhammed’in doğduğu çevrenin bazı dini ve sosyal özelliklerinin, doğumu ile ilgili önemli olayların, aile büyükleri hakkında bilgilerin olduğunu ve çocukluk ve gençlik yılları hakkında bilgiler verilerek, Hz. Peygamber’in de diğer insanlar gibi bir yaşamının olduğunu fark etmelerinin amaçlandığını görürüz. Çocuğa ilköğretimin birinci kademesinde bu dersler verilerek Hz. Muhammed’i genel olarak tanınması sağlanmış olacaktır.

5. sınıfta ise Hz. Muhammed’in aile hayatı tanıtılır. Aile içerisindeki sevgi, saygı, hoşgörü ve dayanışmaya verdiği önemden bahsederek, çocukların da bu yönde davranmasının sağlanması amaçlanır. Akraba ziyaretlerinden bahsederek çocuk buna teşvik edilir. Çocuk Peygamber’in neden insanlar arasından seçildiğini öğrenerek, onun nitelikleri hakkında bilgi edinir. Bu şekilde Peygamberimiz ile ilgili daha fazla bilgi edinen ve onu daha yakından tanıma fırsatı bulan çocuk, onun davranışlarını içselleştirmeye başlar. Peygamberimizin israftan kaçındığını ve bize kaçınmamızı tavsiye ettiğini öğrenerek israftan uzak durmaya çalışır. Çocuk bu yaşta, ailesi ile olan ilişkilerini geliştirmesinin önemini Peygamberimizin yaşantısı aracılığıyla öğrenir. Yani onun tecrübelerini, sonuçlarını da görerek, kendi yaşantısı haline getirir. Peygamberimizi model almaya başlar.³²

İlköğretimin ikinci kademesinde yaş olarak biraz daha büyüyen çocuk, Peygamberimiz hakkında daha ayrıntılı bilgi edinir.

6. sınıfa gelen bir çocuk, Hz. Muhammed’in peygamber olarak görevlendirilme sürecinde geçen olayları ve sosyal yaşama yönelik düzenlemeleri öğrenir. Ayrıca Kur’an-ı

---

³² *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programları ve Bir Uygulama Örneği (Ankara Modeli)*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul-2001, s.98-133.

Kerim’de Hz. Muhammed’in bir insan ve bir peygamber olarak nasıl tanımlandığını öğrenerek, daha geniş düşünme olanağı kazanır.

7. sınıfa gelen bir öğrenci, bir insan ve peygamber olarak Hz. Muhammed’i tanır. Onun insani yönü, peygamberlik yönü, son peygamber olduğu, Kur’an’ın açıklayıcısı olduğu, insanlık için bir uyarıcı olduğu, insanlığa bir rahmet ve güzel ahlakın tamamlayıcısı olduğu hakkında bilgi edinir.

8. sınıfta Hz. Muhammed’in hayatından örnek davranışlar verilerek, onun yapmış olduğu davranışların çocuklar tarafından öğrenilmesi ve örnek alınması amaçlanmıştır. . Bu sefer, somut dönemden soyut döneme doğru gelmiş olan çocuğun gelişim seviyesine uygun olarak, Hz. Muhammed’in kişisel özellikleri üzerinde durulur. Ergenlik çağında bulunan çocuğun, Peygamberimizin kişilik özelliklerini öğrenerek, hem sorunlarına Peygamberimizi örnek alarak çözüm bulması amaçlanır, hem de onun kişilik özelliklerini benimseyerek kendisine model alması sağlanır.³³

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı “Hz. Muhammed” öğrenme alanı, Hz. Muhammed’i Tanıyalım, Hz. Muhammed ve Aile Hayatı, Son Peygamber Hz. Muhammed, Bir İnsan ve Peygamber Olarak Hz. Muhammed, Hz. Muhammed’in Hayatından Örnek Davranışlar ünitelerinden oluşmaktadır.³⁴

---

³³ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programları ve Bir Uygulama Örneği (Ankara Modeli)*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul-2001, s.134-176.

³⁴ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara, 2007, s.15.

A. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DÖRDÜNCÜ SINIF PROGRAMINA GÖRE HZ. MUHAMMED

İlköğretim birinci kademe, 4. sınıf, “Hz. Muhammed” öğrenme alanında, “Hz. Muhammed’i Tanıyalım” ünitesine yer verilmiştir. Bu ünite içerisinde altı tane kazanım bulunmakta olup, bunun oranı tüm kazanımlar içerisinde % 15’e denk gelmektedir. Bunun için toplam 72 ders saati arasında 13 ders saati ayrılmış bulunmaktadır.³⁵

Bu ünite içerisinde şu konular yer almaktadır:³⁶

1. Hz. Muhammed’i ve Doğduğu Çevreyi Tanıyalım
2. Hz. Muhammed’in Aile Büyüklerini Tanıyalım
3. Hz. Muhammed’in Doğumu, Çocukluk ve Gençlik Yılları
  - 3.1. Doğumu ve Çocukluk Hayatı
  - 3.2. Gençlik Hayatı
4. Hz Muhammed’in Çocukluk ve Gençlik Yıllarındaki Erdemli Davranışları
  - 4.1. Hz. Muhammed Aile Büyüklerini Sever ve Sayardı
  - 4.2. Hz. Muhammed Kötü Davranışlardan Kaçınırdı
  - 4.3. Hz. Muhammed Haksızlıklara Güzel Bir Tavrıla Karşı Çıkardı
5. Kevser Suresi ve Anlamı

---

³⁵ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara, 2007, s.28.

³⁶ *İlköğretim 4. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Materyali*, MEB Devlet Kitapları Feza Gazetecilik A.Ş., Birinci Baskı, İstanbul, 2007, s.7.

B. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ BEŞİNCİ SINIF PROGRAMINA GÖRE HZ. MUHAMMED

İlköğretim birinci kademe, 5. sınıf, “Hz. Muhammed” öğrenme alanında “Hz. Muhammed ve Aile Hayatı” isimli üniteye yer verilmiştir. Bu ünite içerisinde beş tane kazanım bulunmaktadır. Toplam kırk sekiz kazanım içerisinde bu konuyla alakalı olan kazanımların oranı ise % 8’dir. Bu ünite için toplam 10 ders saati ayrılmıştır.³⁷

Bu ünite içerisinde yer alan konular şunlardır:

1. Hz. Muhammed’in Evliliği ve Çocukları
2. Hz. Muhammed’in Ailesi İçindeki Örnek Davranışları
  - 2.1. Hz. Muhammed Aile Bireylerini Sever ve Aralarında Ayrım Yapmazdı
  - 2.2. Hz. Muhammed Aile Bireyelerine Danışır ve Görüşlerine Değer Verirdi
  - 2.3. Hz. Muhammed Akrabayı Ziyaret Ederdi
3. Hz. Muhammed’in Ailesinin Örnek Davranışları
  - 3.1. Hz. Muhammed’in Ailesinde Sevinçler ve Sıkıntılar Paylaşıldı
  - 3.2. Hz. Muhammed’in Ailesinde Misafire Cömert Davranılırdı
  - 3.3. Hz. Muhammed’in Ailesinde İsrraftan Kaçınılırdı
  - 3.4. Hz. Muhammed’in Ailesinde Komşuluk İlişkilerine Önem Verilirdi
  - 3.5. Hz. Muhammed’in Ailesinde Öksüzler ve Yoksullar Gözetilirdi
4. Salavat Duaları ve Anlamı³⁸

³⁷ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s.28.

³⁸ İlköğretim 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Materyali, MEB Devlet Kitapları Feza Gazetecilik A.Ş., Birinci Baskı, İstanbul, 2007, s.7.

C. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ALTINCI SINIF PROGRAMINA GÖRE HZ. MUHAMMED

İlköğretim ikinci kademe, 6. sınıf, “Hz. Muhammed” öğrenme alanında “Son Peygamber Hz. Muhammed” isimli üniteye yer verilmiştir. Bu ünite içerisinde on kazanım bulunmakta olup, bunun tüm kazanımlara oranı % 22’dir. Bu ünite için toplam 12 ders saati ayrılmıştır.³⁹

Ünite içerisinde yer alan konular şunlardır:

1. Hz. Muhammed’in Çağrısı: Mekke Dönemi

1.1. İlk Vahiy: Yaratan Rabb’inin Adıyla Oku!

1.2. Yakın Çevreye Çağrı

1.3. Çağrının Yaygınlaşması

1.4. Hicret Olayı

2. Hz. Muhammed’in Çağrısı: Medine Dönemi

2.1. Peygamber Mescidi ve Sosyal İşlevi

2.2. Eğitim ve Öğretim Etkinlikleri

2.3. Toplumsal Barışın Kurulması

3. Hudeybiye Antlaşması ve Mekke’nin Fethi

4. Veda Hutbesi

5. Hz. Muhammed’in Vefatı

6. Nasr Suresi ve Anlamı⁴⁰

³⁹ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s.29.

⁴⁰ İlköğretim 6. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Materyali, MEB Devlet Kitapları Feza Gazetecilik A.Ş., Birinci Baskı, İstanbul, 2007, s.7-8.

D. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ YEDİNCİ SINIF PROGRAMINA GÖRE HZ. MUHAMMED

İlköğretim ikinci kademe, 7. sınıf, “Hz. Muhammed” öğrenme alanında “Bir İnsan ve Peygamber Olarak Hz. Muhammed” isimli üniteye yer verilmiştir. Bu üniteye yedi kazanım bulunmaktadır. Bunun oranı ise tüm kazanımlara göre % 15’tir. Bu ünite için de toplam 12 ders saati ayrılmıştır.⁴¹

Ünite içerisinde şu konular yer almaktadır:

1. Hz. Muhammed’in İnsani Yönü

2. Hz. Muhammed’in Peygamberlik Yönü

2.1. Hz. Muhammed Son Peygamberdir

2.2. Hz. Muhammed Kur’an’ı Açıklayıcıdır

2.3. Hz. Muhammed İnsanlık İçin Bir Uyarıcıdır

2.4. Hz. Muhammed İnsanlığa Bir Rahmettir

2.5. Hz. Muhammed Güzel Ahlakın Tamamlayıcısıdır⁴²

---

⁴¹ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s.29.

⁴² İlköğretim 4. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Materyali, MEB Devlet Kitapları, Birinci Baskı, İstanbul, 2007, s.7.

E. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ SEKİZİNCİ SINIF PROGRAMINA GÖRE HZ. MUHAMMED

İlköğretim ikinci kademe, 8. sınıf, “Hz. Muhammed” öğrenme alanında “Hz. Muhammed’in Hayatından Örnek Davranışlar” isimli üniteye yer verilmiştir. Bu ünite beş kazanım bulunmaktadır. Bunun tüm kazanımlara olan oranı ise % 11’dir. Bu ünite için 10 ders saati ayrılmıştır.⁴³

Bu ünite içerisinde şu konular yer almaktadır:

1. Hz. Muhammed İnsanlara Değer Verirdi
2. Hz. Muhammed Güvenilir Bir İnsandı
3. Hz. Muhammed Hoşgörülüydü
4. Hz. Muhammed Bilgiye Önem Verirdi
5. Hz. Muhammed Danışarak İş Yapardı
6. Hz. Muhammed Merhametli ve Affediciydi
7. Hz. Muhammed Çalışmayı ve Yardımlaşmayı Severdi
8. Hz. Muhammed Sabırlı ve Cesaretliydi
9. Hz. Muhammed Zamanını İyi Değerlendirirdi
10. Hz. Muhammed Hakkı Gözetirdi
11. Hz. Muhammed Doğayı ve Hayvanları Severdi⁴⁴

---

⁴³ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s.30.

⁴⁴ İlköğretim 4. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Materyali, MEB Devlet Kitapları Feza Gazetecilik A.Ş., Birinci Baskı, İstanbul, 2007, s.7.

III. BÖLÜM

ÇOCUKLARA YÖNELİK DİNİ KİTAPLARDA PEYGAMBER TASAVVURU

A. HZ. PEYGAMBERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

1. Peygamberimizin Dürüst ve Güvenilir Oluşu

50 kitap üzerine yapılan incelemede Peygamberimiz'in dürüst ve güvenilir oluşuna 15 kitapta çok yoğun vurgu yapılırken, 9 kitapta yoğun, 11 kitapta orta düzeyde, 4 kitapta az vurgu yapılmış ve 11 kitapta ise hiç vurgu yapılmamıştır.

Peygamberimiz'in dürüst ve güvenilir oluşuna vurgu yapılan kitaplarda genel olarak hakem olayından bahsedilmekte, insanların Hacer'ül-Esvet taşını kimin yerine koyacağı konusunda kararsız kalmışken, Peygamberimiz'i görünce sevinmeleri ve bunun sebebinin de insanların Peygamberimiz'e duyduğu güvenin büyüklüğü olduğu anlatılmaktadır.⁴⁵ Ayrıca insanların Hz. Muhammed'e çok güvenmesinden ötürü ona Muhammed'ül-Emin isminin verilmesi ve bu özelliğinden dolayı Hz. Hatice'nin ona iş ortaklığı teklif etmesi ve sonrasında da onunla evlenmeyi istemesi bu kitaplarda vurgulanan noktalardan bazılarıdır.⁴⁶

İnsanların Peygamberimiz'e güvenmesiyle alakalı olarak; "O ne söylerde biliniyordu ki gerçektir, ne yaparsa biliniyordu ki en doğru olandır.", ifadesi kullanılmıştır.⁴⁷

Peygamberimiz'in şaka yaparken bile yalan söylememesi,⁴⁸ insanların Peygamberimiz'e güvenerek ona gelip dertlerini anlatmaları,⁴⁹ çok dürüst olduğu için herkes tarafından beğenilmesi, bir yere giderken insanların değerli eşyalarını gönül rahatlığıyla Peygamberimiz'e emanet edebilmeleri,⁵⁰ doğru sözden ayrılmaması, hile nedir bilmemesi, sır saklamaya önem vermesi ve yanında çalışan Hz. Enes'e de her zaman bunu öğütlemesi,⁵¹

⁴⁵ Yaşar Kandemir, *Gül Muhammedim*, Ensar Neşriyat, İst., 1993, s.11; Belkıs İbrahimhakkıoğlu, *Hız. Muhammed (sav)*, Timaş Çocuk Yay., İst., 2008, s.13; Mustafa Erdoğan, *Hazreti Muhammed (Sallallahu Aleyhi Vesellem)*, Muştı Yay., İzmir, 2006, s.38-39.

⁴⁶ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı "En Güvenilir İnsan"*, Muştı Yayınları, İzmir, 2006, s.24; İbrahimhakkıoğlu, s.9-11; Yusuf Dursun, *Bir Goncadır Peygamberim*, Nehir Çocuk Yay., İst., 2006, s.18-19.

⁴⁷ İbrahimhakkıoğlu, s.9

⁴⁸ Mehmet Emin Ay, *Çocuk ve Peygamber*, "Mutluluk Çağının Çocukları", Timaş Çocuk, İst.2005, s.80-81; Ahmet Türkmenoğlu, *Peygamberimiz'den Hatırlar "Yavru Deve"*, Muştı yay., İst., 2006, s.21; Erol Ergün, *Gül Gibi Hayat (Peygamber Efendimizin Sünnetleri)*, Muştı Yay., İzmir, 2008, s.14.

⁴⁹ Sezgin, A.Başak, *Peygamberimizden Hatırlar "Komşunun Ağacı"*, Muştı Yayınları, İst., 2006, s.9, 11-15.

⁵⁰ Ahmet Efe, *Sevgili Peygamberim*, Akçağ Yay., Ankara, 2006, s.32.

⁵¹ Nurdan Damla, *Dünya Çocukları Peygamberimiz'i Tanıyor*, Nesil Yay., İst., 2005, s.39.

kendisine başkalarından dedikodu tarzında laf iletilmesini doğru bulmaması⁵² gibi hususlar da bu kaynaklarda Peygamberimizin dürüstlüğü ve güvenilirliği ile ilgili olarak vurgulanan noktalardan bazılarıdır.

Peygamberimiz'in Mekkelileri bir araya toplayarak; "Size şu tepenin ardından bir düşman ordusu geliyor desem, inanır mısınız?", sorusunun ardından; "Evet, inanırız, çünkü senin bugüne kadar bir kez bile yalan söylediğini görmedik!" demeleri,⁵³ Hz. Ebubekir'e "Hz. Muhammed insanlara İslam'ı anlatıyor.", deyince, onun da hiç tereddüt göstermeden İslamiyet'i kabul etmesi, "O söylüyorsa doğrudur" demesi,⁵⁴ Hz. Ali'nin de Peygamberimizin hiç yalan söylemediğini bildiği için İslamiyet'i kabul etmesi, Peygamberimiz krala İslamiyet'i anlatan mektup gönderince, kralın Ebu Süfyan'ı çağırması ve Peygamberimiz hakkında sorular sorması üzerine Ebu Süfyan'ın da Peygamberimizin hiç yalan söylediğini görmediğini söylemesi, Peygamberimiz'e ilk vahiy geldiği zaman, tedirgin bir şekilde eve dönünce eşi Hz. Hatice'nin; "Sen sözün doğrusunu söylersin, emanete iyi davranırsın!", gibi sözlerle teselli etmek istemesi gibi hususlardan söz edilerek Peygamberimizin ne kadar dürüst ve güvenilir olduğu anlatılmak istenmiştir.

2. Şefkatli ve Merhametli Oluşu

Yapılan incelemede 17 kitapta çok yoğun vurgu yapıldığı, 10 kitapta yoğun vurgu, 10 kitapta orta düzey vurgu, 8 kitapta az vurgu yapıldığı ve 5 kitapta da hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

İncelenen kitaplarda Peygamberimiz'in şefkatli ve merhametli oluşu onun hayatından örnekler verilerek anlatılmıştır. Örneğin; Taifliler Peygamberimiz'i taşla tutunca Cebrail'in gelerek Peygamberimiz'e, eğer isterse koca dağı onların üzerine indirebileceğini söylemesi, ama Peygamberimiz'in belki aralarından inananlar olur diyerek kabul etmemesi ve onların affedilmelerini istemesi anlatılarak Peygamberimiz'in şefkatinin ve merhametinin ne kadar büyük olduğu anlatılmak istenmiştir.⁵⁵

---

⁵² Ergün, s.25.

⁵³ Selçuk Yıldırım, *Anne Bana Peygamberimi Anlat*, Uğur Böceği Yay., İst., 2006, s.45; İbrahimhakkıoğlu, s.17.

⁵⁴ Yıldırım, s.44.

⁵⁵ Ahmet Mercan, *Önderim Peygamberim*, Timaş Yay., İst., 1999, s.41-43.

Peygamberimiz'in herkese yardım etmesi, insanları içlerinde buldukları kötü durumdan kurtarmak istemesi, felakete uğrayanları kurtarması, kimseyi incitmemesi gibi özellikleri belirtilerek çocukların Peygamberimiz'in şefkatinin büyüklüğünü anlamaları sağlanmaya çalışılmıştır.⁵⁶ Peygamberimiz'in özellikle çocuklara olan şefkatinden bahsedilmiş ve bu şekilde çocukların Peygamberimiz'i daha çok sevmeleri sağlanmak istenmiştir. Örneğin; Peygamberimizin Hz. Enes'i çok sevmesi, oyuna dalıp Peygamberimize verdiği sözünü unutup bile Peygamberimiz'in ona kızmaması,⁵⁷ hurma ağacını taşıyan Rafi'ye kızmak yerine; "Eğer canın istiyorsa ağaçtakileri almak yerine yerdekilerden alabilirsin.", diyerek ona güzelce öğüt vermesi,⁵⁸ kuşunu kaybettiği için çok üzülen Umeyr'in üzüntüsünü gidermek için iki tane kuş satın alarak ona hediye etmesi,⁵⁹ cemaatten birinin çocuğu ağlayınca namazı hızlıca kıldırıp çocuğun annesinin bir an önce onun yanına gitmesini sağlaması, çocuklarla şakalaşması, onları gördüğü yerde onlara selam vermesi, torununu öpmediğini söyleyen bir adama "Allah senin kalbinden merhameti aldıysa ben ne yapabilirim!", demesi, oğlu İbrahim hastalanıp vefat edince gözyaşlarına hakim olamaması,⁶⁰ Zeyd'in Peygamberimiz'in yanında kalmayı isteyip babasını yanına gitmeyi istememesi, bütün mal varlığını Allah yolunda harcamak isteyen bir adamın çocuklarına bir şey bırakmadığını öğrenince, önce çocuklarının hakkını gözetmesi gerektiğini söyleyip, geriye kalanını Allah yolunda harcamasını tavsiye etmesi,⁶¹ oğlunun kendisini şikayet etmesi üzerine ağlayan babayı gören Peygamberimiz'in de ağlamaya başlaması,⁶² kız çocuğunu öldüren bir adamın, onu nasıl öldürdüğünü anlatırken Peygamberimiz'in gözyaşlarına engel olamayıp hıçkırığa hıçkırığa ağlaması⁶³ gibi konular anlatılarak çocukları ne kadar çok sevdiği gösterilmek istenmiştir.

Bir kuşun yuvasını bozan çocuklara kızmayıp, onlara; "Anne kuşu yavrularından ayırmayın.", diye güzelce uyarıda bulunarak hem kuşun yuvasını kurtarması, hem de

---

⁵⁶ Ahmet Tezcan, *En Büyük Öğretmen*, Nehir Yay., İst., 2006, s.15 ; M.Yaşar Kandemir, *Gül Muhammedim*, Ensar Neşriyat, İst., 1993, s.15 ; Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı "En Güvenilir İnsan,"* s.26.

⁵⁷ Seyyid Kutup, A.Cude es-Sahhar, *Peygamberimiz'in Hayatı (İslam Tarihinden-Çocuklar İçin resimli-)*, Tercüme: Ebubekir Sıdk, Kahraman Çocuk Kitapları, İst., 2001, s.356.

⁵⁸ Mürşide Uysal, *Peygamberimizden Dini Hikayeler*, Uysal Yayınevi, İst., Tsz., s.48.

⁵⁹ Mürşide Uysal, *Peygamberimizden Dini Hikayeler*, s.15.

⁶⁰ Ay, s.27.

⁶¹ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., Ankara, 2005 (Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenleri tarafından oluşturulan bir komisyon tarafından hazırlanmıştır.), s.29.

⁶² Ruhi Demirel, *Zikreden Taşlar*, Muştı Yay., İzmir, 2006, s.4-5.

⁶³ İsmail Kılınç *Çocukların Sevgilisi Hz. Muhammed (s.a.v.)*, Liberty Yayınevi, İst., 2006, s.29.

çocukların kalbini kırmadan onları doğruya yöneltmeye çalışması da onun merhametinin büyüklüğünü gösterir.⁶⁴

Şiirsel bir üslup kullanılan bazı çocuk kitaplarında “Şefkatli kollarında benim de olsun yerim...” veya “Kurdu kuşu incitmedin...” gibi ifadelerle Peygamberimiz’in şefkati ve merhameti vurgulanmak istenmiştir.⁶⁵

Peygamberimiz’in kendisine en büyük düşmanlığı yapanların bile kötülüğünü istememesi,⁶⁶ Mekkelileri affetmesi üzerine Mekkelilerin Peygamberimiz’e duyduğu hayranlık,⁶⁷ insanların affedilmesi için gözleri yaşlı bir şekilde Allah’a dua etmesi⁶⁸ de bu kitaplarda vurgulanan hususlar arasında bulunuyor.

Devesine işkence yapan bir adamı uyarması,⁶⁹ kendisine sahibini şikayet eden bir deveyi kesilmekten kurtarması,⁷⁰ sahabelere, bir köpeği susuzluktan kurtardığı için bütün günahları affedilen bir adamı ve kedisine kızan bir kadının bu yüzden kedisini aç ve susuz bıraktığı için cehennemlik olduğunu anlatması,⁷¹ vb. anlatılarak Peygamberimiz’in hayvanlara duymuş olduğu merhametin büyüklüğü ifade edilmek istenmiştir.

Peygamberimiz’in, annesinin mezarı başında ağladığı anlatılarak da aile bireylerine karşı duyduğu şefkat ve merhamet ifade edilmiştir.⁷²

Bazı kitaplarda ise Peygamberimizi’n hastalarla ilgilendiği, özellikle zayıf ve muhtaç olanlara daha fazla şefkat ve merhamet gösterdiğinden bahsedilmiştir.⁷³ Örneğin; bir bayram sabahında diğer çocukların arasına karışmayarak, bir köşede oturup ağlayan yetim bir çocukla özel olarak ilgilenmesi, “Üzülme, bundan sonra baban ben olurum, annen de Hz. Aişe...”, diyerek çocuğu alıp eve götürmesi, güzelce giydirerek çocuğun mutlu bir şekilde

---

⁶⁴ Yusuf Hüzeyfeoğlu, *Anne Kuş*, Din Kültürü Dizisi Sevgi Peygamberi Hz. Muhammed:1, Beyaz Daktilo Meydan Yayıncılık, İstanbul, 2008,s.14.

⁶⁵ Yusuf Dursun, *Peygamber Çiçekleri*, Nehir Yayınları, İst., 2006, s.7,9.

⁶⁶ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz’in Hayatı “Son Peygamber”*, Muştu Yay., İzmir, 2006, s.24.

⁶⁷ Orhan Sezgin,, *Sevgili Peygamberimiz’in Hayatı “Medine Yılları”*, Muştu Yay., İzmir, 2006, s.27 ; Ahmet Mercan, *Önderim Peygamberim*, Timaş Yay., İst., 1999, s. 71-72.

⁶⁸ Yıldırım, s.57.

⁶⁹ Uysal, s. 3; Yusuf Hüzeyfeoğlu, *Devenin Gözyaşları*, Din Kültürü Dizisi Sevgi Peygamberi Hz. Muhammed:4, Beyaz Daktilo Meydan Yayıncılık, İstanbul, 2008,s.14.

⁷⁰ Mehmet Erdoğan, Gül Destesi, Gül Kokulu Fabl Serisi, Muştu Yay., İzmir, 2007, s.7-9.

⁷¹ Uysal, s.31-32.

⁷² Yıldırım, s.24.

⁷³ Nazife Varlı, *Sevgili Peygamberim “Dünyada Açılan İlk Gül”*, Hikmet Çocuk Yay., İst.2006, s.31.

arkadaşlarının yanına dönmesini sağlaması anlatılmıştır.⁷⁴ Bir keresinde de yine bir köşede ağlayan küçük bir çocuğa neden ağladığını sorarak, kaybettiği 2 dinar Yüzünden hizmetçilik yaptığı eve dönemediğini öğrenince, cebinden 2 dinar çıkarıp kıza vermesi, kız ev sahibinin kendisine kızacağından endişelenerek ağlamaya devam edince, kızın elinden tutarak, hizmetçilik yaptığı eve kadar götürmesi ve ev sahibinin ona kızamamasını sağlaması anlatılmaktadır.⁷⁵

3. Cesareti

Yapılan incelemede, Peygamberimiz'in cesareti konusunda 6 kitapta çok yoğun, 6 kitapta yoğun, 6 kitapta orta düzey, 10 kitapta az vurgu yapıldığı, 22 kitapta ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür. Peygamberimiz'in yukarıda değerlendirilen özelliklerine baktığımızda “cesaretli” oluşuna daha az yer verildiğini görüyoruz.

Peygamberimiz'in cesaretinin vurgulandığı kitaplarda daha çok Peygamber Efendimizin İslamiyet'i anlatırken yaşamış olduğu sıkıntılar ve bu sıkıntılara rağmen cesaretini kaybetmeyip islam'ı anlatmaya devam etmesi üzerinde durulmuştur.⁷⁶ Safa Tepesi'ne çıkıp büyük bir cesaretle peygamberliğini ilan etmesi,⁷⁷ kendisine yapılan onca işkencelere rağmen düşmana karşı korkusuzca mücadele etmesi,⁷⁸ işkencelerle yıldıramayınca kendisine zenginlik vs. vaat edilmesi üzerine; “Güneşi sağ elime, ayı sol elime verseniz, ben yine de bu davadan vazgeçmem!” demesi,⁷⁹ ölüm tehlikesini bile göze alarak İslamiyet'i insanlara anlatmaktan vazgeçmemesi gibi hususlar vurgulanarak Peygamberimiz'in cesareti vurgulanmak istenmiştir. Peygamberimiz'in çölde yaşamasının onu cesaretli bir kişiliğe kavuşturduğu belirtilmiş ve onun için “cesur bir asker” ifadesi kullanılmıştır.⁸⁰ Peygamberimiz'in kahramanlığından bahsedilerek,⁸¹ savaşın en kızgın olduğu anlarda veya

⁷⁴ Türkmenoğlu, s.44 ; M.Yaşar Kandemir, *Peygamberimiz Çocuklarla*, Damla Yayınevi, Tsz., s.20-31.

⁷⁵ M.Yaşar Kandemir, *Peygamberimiz Çocuklarla*, Damla Yayınevi, Tsz., s.2-17.

⁷⁶ A.Başak Sezgin, *Peygamberimizden Hatıralar “Küçük Çoban”*, Muştu Yayınları, İst., 2006, s. ; Yıldırım, s. 57; Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı “Son Peygamber”*, s.28.

⁷⁷ Efe, s.40.

⁷⁸ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı “Medine Yılları”*, s.146.

⁷⁹ Abdüttevab Yusuf, *20 Öyküde Hz. Muhammed'in Hayatı*, Uysal Yayınevi, İst., 2005, s.39; Muhammed Ali Kutub, *Alemlere Rahmet Hz. Muhammed*, Beka Yayınevi, İst., 2006, s.56; Selçuk Yıldırım, *Anne Bana Peygamberimi Anlat*, Uğur Böceği Yay., İst., 2006, s.47; Kutup, A.Cude, s.161; Varlı, s.49; Efe, s.45.

⁸⁰ Asım Uysal, Mürşide Uysal, *Peygamberimiz'in Çocukluğu ve Gençliği*, Uysal Yayınevi, İst., 2003, s. 34

⁸¹ Dursun, s.18-19.

İslam ordusunun gerilemeye başladığı zamanlarda Peygamberimiz'in orduyu cesaretlendirdiği anlatılmıştır.⁸²

Ayrıca bazı kaynaklarda Peygamberimiz'in haksızlığa uğrayan tüccarın hakkını cesurca savunması,⁸³ torunları Hasan ile Hüseyin kaybolduğunda onları dağın eteğinde bularak yilandan kurtarması,⁸⁴ Mekke'den Medine'ye giderken düşmanlardan saklanmak için Sevr Mağarası'na sığındıklarında Hz. Ebubekir'i teselli etmesi ve onu korkmaması için cesaretlendirmesi,⁸⁵ gibi konulardan bahsedilerek Peygamberimiz'in cesareti vurgulanmak istenmiştir.

4. Sabırlı Oluşu

Peygamberimiz'in sabırlı oluşuna incelenen kaynaklardan 9 tanesinde çok yoğun vurgu, 9 tanesinde yoğun, 13 tanesinde orta düzey, 6 tanesinde az vurgu yapılmış olup, 13 kaynakta ise hiç vurgu yapılmamıştır.

Bu kaynaklarda genel olarak Peygamberimiz'in yetim ve öksüz olarak büyüdüğüne ve buna rağmen halinden hiç şikayetçi olmadığına vurgu yapılmıştır.⁸⁶ Annesini, babasını, dedesini tek tek kaybetmesi,⁸⁷ yaşadığı tüm zorluklara rağmen mutlu bir çocuk oluşu üzerinde durulmuştur.⁸⁸

Peygamberimiz'in sabrı konusunda onun İslam'ı insanlara anlatırken yaşadığı sıkıntılara da vurgu yapılmıştır. Yapılan işkencelere, kendisine edilen hakaretlere, taşla tutulmasına, yollarına diken serilmesine, namazda iken üzerine işkembe atılmasına, kendisiyle alay edilmesine rağmen, kapı kapı dolaşip İslamiyet'i anlatmaya çalışması vurgulanmıştır.⁸⁹ Kimseye beddua etmemesi, kendisini taşla tutan Taiflilerin üzerine dağın indirilmesini kabul etmemesi,⁹⁰ Ümmü Cemil ve Ebu Leheb'in, Peygamberimiz'in yollarına dikenler dökmesine,

---

⁸² Efe, s.22 ; Muhammed Ali Kutub, *Alemlere Rahmet Hz Muhammed*, Beka Yayınevi, İst., 2006, s.102; Kutup, A.Cude, s.224.

⁸³ Abdüttevab Yusuf, s.49-53.

⁸⁴ Ay, s.52.

⁸⁵ Varlı, s.72 ; Yıldırım, s.69.

⁸⁶ Adem Saraç, *Güller Güllü Efendimiz"Çocukluk Yılları"*, Erkam Yay., İst., 2005, s.50.

⁸⁷ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar"Küçük Serçe"*, s.38; Sezgin, *Sevgili Peygamberimizin Hayatı"En Güvenilir İnsan"*, s.9; İbrahimhakkıoğlu, s.5.

⁸⁸ Damla, s.95-96; Varlı, s.21.

⁸⁹ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.40 ; Varlı, s.64.

⁹⁰ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.45; Mercan, s.41.

kendisine yapılan onca suikast ve onca kötülüğe katlanması ve bunlara rağmen görevini hiç ihmal etmemesi, azim ve sabır göstermesi vurgulanan noktalar arasındadır.⁹¹

Zeyd'in bir gün Peygamberimiz'in sabrını ölçmek için, Peygamberimiz'e vermiş olduğu borcu bir gün önceden ve sert bir şekilde istediği, Peygamberimiz'in ise ona hiç kızmadığı, hatta ona kızan Hz. Ömer'i uyardığı anlatılarak Peygamberimiz'in sabrı vurgulanmak istenmiştir.⁹² Bir keresinde de Peygamberimiz'in Hz. Enes'e bir şey yapmasını söylediği, Enes de oyuna dalıp yapmayı unuttunca Peygamberimiz'in ona kesinlikle kızmadığı anlatılarak Peygamberimiz'in sabrı anlatılmak istenmiştir.⁹³

Peygamberimiz'in kendi nefsi ve dünyalık şeyler için öfkelenmediği, onun kızmasının Allah için olduğu, sadece bir haksızlık olduğunda ya da uhrevi meselelerde öfkelenmediği belirtilmiştir.⁹⁴

Peygamberimiz'in insanlara dini anlatmada yaşadığı sıkıntılar,⁹⁵ Müslümanlara yapılan işkenceler, Peygamberimiz'in eşini, amcasını ard arda kaybetmesi,⁹⁶ günlerce aç olduğu halde karnına taş bağlayıp sabretmesi,⁹⁷ kendisine yapılan kötü şeylere ceza vermemesi vs. anlatılarak Peygamberimiz'in sabrının büyüklüğü anlatılmak istenmiştir.

Bir kaynakta Peygamberimiz'in sabrı Güneş'in ağzından; “ Ben sabretmeyi onda gördüm!”, şeklinde ifade edilmiştir.⁹⁸ Bir kaynakta ise Ebu Süfyan'ın Peygamberimiz'e; “Sen sabırlısın” dediği belirtilerek, Peygamberimiz'in sabrının herkes tarafından bilindiği vurgulanmak istenmiştir.⁹⁹

---

⁹¹ Muhammed Ali Kutub, *Alemlere Rahmet Hz. Muhammed*, Beka Yayınevi, İst., 2006 s.55-56; Yusuf, s.41; Kutup, A.Cude, s.195-196; Efe, s.41.

⁹² Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar”Kır Çiçekleri”*, Muştu Yay., İst., 2005, s.22-24.

⁹³ Kutup, A.Cude, s.356.

⁹⁴ Ergün, s.28.

⁹⁵ Mercan, s.31-37.

⁹⁶ Sezgin, Karadeniz, s.51; İbrahimhakkıoğlu, s.25.

⁹⁷ Erdoğan, s.61.

⁹⁸ Damla, s.95-96.

⁹⁹ Kutup, A.Cude, s.299.

5. Zamanını İyi Değerlendirmesi

Peygamberimiz'in zamanını iyi değerlendirmesiyle ilgili olarak; 2 kitapta çok yoğun vurgu yapılmış, 6 kitapta yoğun, 13 kitapta orta düzey, 8 kitapta az vurgu yapılmış olup, 21 kitapta ise hiç vurgu yapılmamıştır.

Zamanını iyi değerlendirmesiyle ilgili olarak vurgu yapılan kaynaklarda genel olarak Peygamberimiz'in çalışmayı çok sevmesinden bahsedilmiş,¹⁰⁰ tüm ömrünü dolu dolu geçirdiği, daha küçük yaşta çalışmaya başlayıp, amcasına yardım etmek istediği,¹⁰¹ boş durmayı hiç sevmeyişi, çalışmayı ve çalışanları çok sevdiği,¹⁰² kendisine peygamberlik verildikten sonra gece gündüz İslamiyet'i anlatmak için çalıştığı,¹⁰³ bir taraftan ordu konutanlığı, bir taraftan devlet idaresi, bir taraftan da tebliğ görevini yerine getirdiği,¹⁰⁴ insanlara İslamiyet'i anlatabilmek için bir an bile boş durmadan çalıştığı anlatılmıştır.

Peygamberimiz'in zamana verdiği önemi göstermek için, kendisine söz verip de buluşma yerine gelmeyen adama zamanını boşa geçirttiği için sitem ettiği anlatılmış,¹⁰⁵ Peygamberimiz'in hayatının her anını dolu dolu yaşadığı ifade edilerek İslamiyet'in dünyanın her yerine yayılmasını sağladığı belirtilmiştir.¹⁰⁶

Ayrıca Yüce Allah'ın Peygamberimiz'in zamanını boşa geçirmesine izin vermediği, hatta bir keresinde Peygamberimiz'in eğlenceye gittiğinde, orda uyuyakaldığı ve bu şekilde Allah'ın onun vaktini boşa geçirmesini istemediğini göstermiş olduğu ifade edilmiştir.¹⁰⁷

---

¹⁰⁰ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Deve-*, s.4-8.

¹⁰¹ Asım Uysal, Mürşide Uysal, s.92.

¹⁰² Damla, s.35.

¹⁰³ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı"Son Peygamber"*, s.10; Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı"Medine Yılları"*, s.4.

¹⁰⁴ İsmail Kılınç, *Çocukların Sevgilisi Hz. Muhammed (s.a.v.)*, Liberty Yayınevi, İst., 2006, s.61.

¹⁰⁵ Asım Uysal, Mürşide Uysal, s.116.

¹⁰⁶ Efe, s.70.

¹⁰⁷ Varlı, s.21-22.

6. Çalışmayı Sevmesi

Peygamberimiz'in (s.a.v) çalışmayı çok sevmesine incelediğimiz kitapların 7'sinde çok yoğun vurgu yapılmış olup, 12'sinde yoğun, 7'sinde orta düzey, 6'sında az vurgu yapılmıştır ve 18 tanesinde ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

En başta Peygamberimiz'in, 23 yıl boyunca gece gündüz çalışarak, çeşitli yollarla, İslamiyet'i insanlara anlatmak için gösterdiği çabalar anlatılarak Peygamberimiz'in çalışmayı sevdiği vurgulanmak istenmiştir.¹⁰⁸ Peygamberimiz'in bir yandan ordu komutanlığı yaptığı, bir taraftan devleti idare ettiği, bir taraftan da insanlara dini anlatmak için çalıştığı ve bunların hepsini bir arada çok iyi bir şekilde yürüttüğü belirtilmiştir.¹⁰⁹ Peygamberimiz'in daha küçük yaşlarda bile çalışmayı çok sevdiği ifade edilmiş, aile bütçesine katkıda bulunmak amacıyla koyun gütmeyi ve ayrıca amcasına işlerinde yardımcı olmayı istediği, yengesine ev işlerinde yardımcı olduğu anlatılarak çalışmayı ne kadar çok sevdiği vurgulanmak istenmiştir.¹¹⁰ Gençlik yıllarında ise Hz. Hatice'nin yanında çalışmaya başladığı ve çok çaba sarfederek Hz. Hatice'nin karının ikiye katlanmasını sağladığı anlatılmıştır.¹¹¹ Ayrıca Peygamberimiz'in çalışmaya verdiği önemi vurgulamak için; Mescid-i Nebevi'nin yapılışında taş taşıdığı, sahabeler engellemek isteyince "Çalışmak ibadettir, beni bu sevaplı işten alıkoymayın!" demesi ve sırtında taş taşıması,¹¹² bir seferde mola verdiklerinde yemek yapmak için kendisinin de odun toplamak istemesi,¹¹³ Kabe'nin onarımında çalışması,¹¹⁴ savaşta sadece ok ve taş toplamakla yetinmeyip kendisinin de ok atması,¹¹⁵ Hendek kazımında çalışması,¹¹⁶ sağlıklı olduğu halde kendisinden bir şeyler isteyerek dilenen bir adama çalışmanın yollarını öğretmesi ve bu şekilde adamın hayatını tamamen değiştirmesi,¹¹⁷ gibi konulara yer verilmiştir.

Ayrıca Peygamberimiz'in çalışmayı çok sevdiği, boş durmayı sevmediği, insanların çalışmasını istediği, hatta çocuklara bile yapabilecekleri görevleri verdiği ifade edilmiştir.

---

¹⁰⁸ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı "Son Peygamber"*, s.28; Yıldırım, s.40; Efe, s.70.

¹⁰⁹ Kılınç, s.60.

¹¹⁰ Muhammed Ali Kutub, s.28; *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.17.

¹¹¹ Varlı, s.28.

¹¹² Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı "Medine Yılları"*, s.4.

¹¹³ Altunkaynak, s.53.

¹¹⁴ Asım Uysal, Mürşide Uysal, s.125.

¹¹⁵ Asım Uysal, Mürşide Uysal, s.110.

¹¹⁶ Uysal, , s.33; Varlı, s.93; Yıldırım, s.86.

¹¹⁷ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Deve-*, s.4-8; Uysal, , s.7.

Örneğin; Amr isimli bir çocuğun çok güzel Kur'an-ı Kerim okuduğunu öğrenmiş ve ona camide namaz kıldırması için görev vermiştir.¹¹⁸

Peygamberimiz'in her zaman yeni bilgiler öğrenmek için çaba gösterdiği, hem Allah'a ibadet edip hem de çok çalıştığı, herkese; "Çalışanları Allah sever." Dediği ve bilgili insanlara çok saygı duyduğu belirtilmiştir.¹¹⁹

7. Kötü Davranışlardan Kaçınması

Peygamberimiz'in kötü davranışlardan kaçınmasıyla alakalı olarak, 5 kitapta çok yoğun vurgu yapılmış olup, 12 kitapta yoğun vurgu, 17 kitapta orta düzey, 8 kitapta az vurgu yapılmıştır. 8 kitapta ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Bu kitaplarda, Peygamberimiz'in herkesin güvenini kazanmış olmasına yer verilerek, Peygamberimiz'in kötü davranışlardan kaçındığına vurgu yapılmak istenmiştir.¹²⁰ Çünkü kötü davranışlardan kaçınması insanların ona güvenmesini sağlamıştır.

İslamiyet gelmeden önce herkesin kötülükler yapması, Peygamberimiz'in tüm bu kötülüklerden uzakta kalmaya ve insanları da uzakta tutmaya çalışması,¹²¹ her zaman güzel örnek olmak için gayret göstermesi,¹²² hiçbir zaman kötülük yapmaması,¹²³ ve herkesin de onun kötülük yapmayacağından emin olması, herkes tarafından doğruluğu, dürüstlüğü, mertliği ve iyi ahlakı ile takdir edilmesi,¹²⁴ insanlara iyi davranması,¹²⁵ çok kibar olduğu, hiçbir zaman kaba söz söylemediği¹²⁶ vurgulanan noktalar arasındadır.

Peygamberimiz'in sadece peygamber olduktan sonra değil, çocukluğunda da toplumun kötülüklerinden uzakta durmaya çalıştığı,¹²⁷ peygamber olmadan önce de hep iyi davranışlar sergilediği,¹²⁸ Kureyşliler'in boş oyunlarından, eğlencelerinden uzakta durduğu,¹²⁹ kötülük

---

¹¹⁸ Ertekin, s.31.

¹¹⁹ a.y.

¹²⁰ Kandemir, *Gül Muhammedim*, s.11.

¹²¹ Ahmet Mercan, *Önderim Peygamberim*, Timaş Yay., İst., 1999, s.39; Yusuf, s.31; Yıldırım, s.31.

¹²² Varlı, s.23.

¹²³ Ahmet Tezcan, *En Büyük Öğretmen*, Nehir Yay., İst., 2006, s.15.

¹²⁴ Efe, s.43.

¹²⁵ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Deve-*, s.4,28,43.

¹²⁶ Ergün, s.66.

¹²⁷ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.21.

¹²⁸ Kılınç, s.15.

nedir bilmediği, kimseyle arasında kötü bir şey geçmediği anlatılmıştır.¹³⁰ İnsanlar kötü yaşantı içerisindeyken, Peygamberimiz'in bunlardan uzak durduğu,¹³¹ kavminin, etkisinde olduğu içki, kumar, zina, faiz, kız çocuğunu diri diri toprağa gömmeye gibi kötü davranışlardan uzakta kalmak için elinden geleni yaptığı,¹³² hatta insanları bu kötü davranışlardan uzaklaştırmaya çalıştığı anlatılmıştır.¹³³

Yalandan, ihanetten, putlara tapmaktan vs. kötü davranışlardan hep uzakta kaldığı,¹³⁴ hiçbir zaman kaba kuvvet kullanmadığı,¹³⁵ kendisine kötülük edenlere karşılık vermediği,¹³⁶ hayvanlara ve tüm canlılara hep iyi davrandığı,¹³⁷ vurgulanmıştır. Ayrıca yüce Allah'ın Peygamberimiz'i kötü davranışlardan uzakta tuttuğu, hatta bir keresinde bir eğlenceye seyir için gittiğinde bile uyuyakaldığı ve Allah'ın onu bu şekilde engelleyerek vaktini boşuna geçirmesine izin vermediği anlatılmıştır.¹³⁸

Peygamberimiz'in olumsuz söz ve davranışlardan hiç hoşlanmadığı, ağzından hiç kötü kelime çıkmadığı, hep güzel davranıp güzel konuştuğu, hoş olmayan sözler sarf edeceği zamanlarda susmayı tercih ettiği ve çevresindekilere de "Ya hayır söyle ya da sus." dediği belirtilmiştir.¹³⁹ Ayrıca çok öfkelendiğimiz zamanlarda bize ayaktaysak oturmamızı, oturuyorsak yatmamızı tavsiye ettiği ve böyle durumlarda abdest almamızın bize iyi geleceğini söylediği belirtilmiştir.¹⁴⁰

---

¹²⁹ Kutup, A.Cude, s.100.

¹³⁰ Varlı, s.23.

¹³¹ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı"En Güvenilir İnsan"*, s.16.

¹³² Muhammed Ali Kutub, s.38.

¹³³ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı"Medine Yılları"*, s.7.

¹³⁴ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı"Son Peygamber"*, s.13; Uysal, s.40.

¹³⁵ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-YavruKuşlar-*, s.30.

¹³⁶ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Kır Çiçekleri-*, s.28.

¹³⁷ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-YavruKuşlar-*, s.41.

¹³⁸ Varlı, s.21-22, Kutup, A.Cude, s.99-100.

¹³⁹ Damla, s.74.

¹⁴⁰ Ergün, s.39.

8. İsriftan Kaçınması

İncelenen kitaplar arasında Peygamberimiz'in israftan kaçınmasıyla ilgili olarak “çok yoğun” ve “orta düzey” vurgu yapılan kaynak bulunmamaktadır. Sadece 2 kitapta “yoğun” vurgu ve 3 kitapta “az vurgu” yapılmıştır. 45 kitapta ise bu konuyla alakalı olarak hiçbir vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Peygamberimiz'in genel olarak işlerini iyi idare ettiğinden ve bu şekilde iyi kazanç sağladığından bahsedilmiş,¹⁴¹ yemede, içmede ve hayatın her alanında israftan uzakta durmaya çalıştığı belirtilmiştir. Örneğin; tabağına az yemek koydurduğu, ekmeği yiyeceği kadar aldığı, tabağında hiç yemek bırakmadığı,¹⁴² yemeği ve ekmeği artırarak çöpe atmayı doğru bulmadığı belirtilmiştir.¹⁴³

Peygamberimiz'in elbisesiyle övünmediği, bu konuda da lüks ve israfa kaçmadığı, ona göre elbisenin sıcaktan, soğuktan korunmak ve vücudun örtünmesi için bir araç olduğu dile getirilmiştir.¹⁴⁴

9. Doğayı Sevmesi

Peygamber Efendimiz'in doğayı çok sevmesiyle alakalı olarak “çok yoğun” ve “yoğun” vurgu yapılan kaynak bulunmamaktadır. 5 kaynakta “orta düzey” vurgu yapılmış olup 7 kaynakta ise az vurgu yapılmıştır. İncelenen kaynakların 38 tanesinde ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Peygamberimiz'in bir çiçeğin solmasına bile üzülmesi, her çocuğa şefkat ve merhamet gösterdiği ifade edilmiştir.¹⁴⁵ Doğayı çok sevdiği için çobanlığı da sevmesi, kırdaki koyunları dolaştırırken düşüncelere dalması ve çobanlığın kendisine çok şey kattığına inanması¹⁴⁶ dünyayı düşünmesi, gökyüzüne bakması, yıldızın, ayın, güneşin nasıl var olduğunu anlamaya

---

¹⁴¹ Kandemir, *Gül Muhammedim*, s.8.

¹⁴² Ertekin, s.7.

¹⁴³ Ergün, s.73.

¹⁴⁴ Ergün, s.44.

¹⁴⁵ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Kuşlar-*, s.10.

¹⁴⁶ Asım Uysal, Mürşide Uysal, s.93-94.

çalışması,¹⁴⁷ gibi konular anlatılarak Peygamberimiz'in doğaya olan sevgisi vurgulanmak istenmiştir.

Peygamberimiz'in dışarıda gezerken bir ağacın üzerindeki yuvayı ve içindeki kuşları görerek gülümsemesi ve ağacın altında namaza durması da onun doğa sevgisini gösterir.¹⁴⁸

Ayrıca ağaç kesmeyi yasaklamasının, Zahir adındaki kişinin kendisine getirdiği çiçeklerle çok mutlu olduğunun,¹⁴⁹ ağaçları ve çiçekleri çok sevdiğinin ifade edilmesi de Peygamberimizin doğaya olan sevgisinin vurgulandığını gösterir.¹⁵⁰

10. Hayvanları Sevmesi

Peygamberimiz'in hayvanları sevmesi ile alakalı olarak 4 kitapta “çok yoğun”, 5 kitapta “yoğun”, 6 kitapta “orta düzey” ve 7 kitapta “az vurgu” yapılmıştır. 28 kitapta ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Peygamberimiz'in hayvanlara eziyet edenleri sevmeyi, hayvanlara fazla yük yüklenmemesini, iyi bakılmasını, eziyet edilmemesini, onlara şefkatli davranılmasını emrettiği belirtilmiştir.¹⁵¹

Peygamberimiz'in, devesine kötü davranan, ona işkence eden bir adamı ikaz etmesi,¹⁵² deveyi adamdan satın alarak onu kesilmekten kurtarması,¹⁵³ ordusuyla beraber sefere giderken, önlerine köpek ve yavruları çıkınca koskoca orduyu durdurup köpek ve yavrularının başına nöbetçi dikerek, ordunun istikametini değiştirmesi ve onların zarar görmesini bu şekilde engellemesi,¹⁵⁴ kervandaki iki devenin ayağı şişip yürüyemeyince onlara masaj yapması,¹⁵⁵ yuvası bozulan kuşların yuvalarının yeniden yapılmasını sağlaması,¹⁵⁶ vb.

---

¹⁴⁷ Varlı, s.36.

¹⁴⁸ Hüzeyfoğlu, *Anne Kuş*, s.11.

¹⁴⁹ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Kır Çiçekleri-*, s.8.

¹⁵⁰ Ertekin, s.45.

¹⁵¹ Ergün, s.59.

¹⁵² Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Kuşlar-*, s.30; Hüzeyfoğlu, *Devenin Gözyaşları*, s.14.

¹⁵³ Erdoğan, s.7-9; Damla, s.86.

¹⁵⁴ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.72.

¹⁵⁵ Asım Uysal, Mürşide Uysal, s.119.

¹⁵⁶ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Kuşlar-*, s.10.

anlatılarak Peygamberimiz'in hayvanları koruduğu, zayıf hayvanlarla daha çok ilgilendiği¹⁵⁷ ve Müslümanlara hayvanlara iyi davranılmasını öğütlediği¹⁵⁸ vurgulanmak istenmiştir.

Peygamberimiz'in Üsame'ye; “Hayvanlara iyi davran, yoksa kıyamet günü onlar tarafından Allah'a şikayet edilirsin.”, dediği ifade edilmiş¹⁵⁹ ve kendisinin de hayvanları çok sevdiği,¹⁶⁰ onlara iyi davrandığı,¹⁶¹ belirtilmiştir.

Peygamberimiz'in sahabeye susuz kalan bir köpeğe su verdiği için günahları affedilen adamı anlatması¹⁶² ve bir kediye kızarak kediyi hapseden, aç susuz bırakan bir kadının bu yüzden cehenneme gittiğini anlatmasına da yer verilerek, Peygamberimiz'in Müslümanları merhametli olmaya teşvik ettiği belirtilmiştir.¹⁶³

Peygamberimiz'in zamanında koyun güttüğü,¹⁶⁴ onlara özenle davrandığı,¹⁶⁵ hatta koyunların Peygamberimiz gelince bayram ettiği belirtilmiş ve Peygamberimiz'in özellikle zayıf koyunlarla daha çok ilgilendiği, kuzuları sevdikten sonra annelerinin yanına gitmeleri için bıraktığı ifade edilmiştir.¹⁶⁶

Peygamberimiz'in Umeyr'in serçesiyle ilgilendiği de belirtilerek bu konudaki hassasiyeti dile getirilmek istenmiştir.¹⁶⁷

Ayrıca Peygamberimiz'in “Her canlıya yapılan iyilikte sevap vardır.”, hadisine de yer verilmiştir.¹⁶⁸

---

¹⁵⁷ Varlı, s.21.

¹⁵⁸ Varlı, s.21; Damla, s.86.

¹⁵⁹ Ay, s.62.

¹⁶⁰ Dursun, s.9.

¹⁶¹ Yusuf, s.127; Ertekin, s.21.

¹⁶² Kutup, A.Cude, s.358-360.

¹⁶³ Uysal, s.32.

¹⁶⁴ Dursun, s.11.

¹⁶⁵ Yusuf, s.127.

¹⁶⁶ Varlı, s.21.

¹⁶⁷ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Küçük Serçe-*, s.31.

¹⁶⁸ Kutup, A.Cude, s.360.

11. Temizliğe Önem Vermesi

Peygamberimiz'in temizliğe önem vermesiyle alakalı olarak 2 kaynakta “çok yoğun”, 1 kaynakta “yoğun”, 6 kaynakta “orta düzey” ve 6 kaynakta “az vurgu” yapılmıştır. 35 kaynakta ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Bir kaynakta Güneş kişileştirilerek, onun ağzından dünya çocuklarına Peygamberimiz'in özellikleri anlatılmıştır. Alman çocuklara Peygamberimiz'in banyo yapmayı çok sevdiğini, haftada en az bir kez banyo yapmak gerektiğini, Peygamberimiz'in hep abdestli dolaştığını, günde beş kez elini, yüzünü, ayaklarını yıkadığını, her an mis koktuğunu,¹⁶⁹ dişlerini temiz tuttuğunu ve dişlerinin inci tanesi gibi görüldüğünü,¹⁷⁰ misvak kullandığını ve kullanmaya teşvik ettiğini,¹⁷¹ yanında ayna, tarak, misvak gibi gereçler bulundurduğunu,¹⁷² kendisine ait olan saç, tırnak, diş vb. şeyleri ayakaltı yerlere atmadığını,¹⁷³ aksırdığı zaman eliyle ağzını kapattığını,¹⁷⁴ Cuma günleri tırnaklarını kestiğini,¹⁷⁵ ayakkabılarını giymeden önce içine baktığı veya ters çevirdiğini,¹⁷⁶ saçına önem verdiğini, bakım yaptığını, sık sık yıkadığını, onun mis kokulu güzel saçlarına bakmanın bakmaya doyamadığını söylemiştir.¹⁷⁷

Peygamberimiz'in küçüklüğünde annesiyle Medine'ye akrabalarını ziyarete gittiğinde, orda yeni tanıştığı çocukların, Peygamberimiz'in elinin, yüzünün, üstünün, başının tertemiz olduğunu gördükleri ifade edilmiş ve Peygamberimiz dışarıda oynasa bile tertemiz olarak geri döndüğü belirtilmiştir.¹⁷⁸ Peygamberimiz'in temizliğe çok önem verdiği belirtilmiş,¹⁷⁹ hatta annesinin bile Peygamberimiz'in temizliğine gösterdiği özene hayran kaldığı ifade edilmiştir.¹⁸⁰

---

¹⁶⁹ Damla, s.82.

¹⁷⁰ Ergün, s.16.

¹⁷¹ Damla, s.131.

¹⁷² Ergün, s.36.

¹⁷³ Ergün, s.38.

¹⁷⁴ Ergün, s.48.

¹⁷⁵ Ergün, s.40.

¹⁷⁶ Ergün, s.41.

¹⁷⁷ Damla, s.104.

¹⁷⁸ Asım Uysal, Mürşide Uysal, s.87.

¹⁷⁹ Ergün, s.30.

¹⁸⁰ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı "Kutlu Doğum"*, s.30.

Elbiselerinin tertipli ve düzenli olmasına önem verdiği, giyiminde titiz olduğu, elbiselerini koruduğu ve dağınıklıktan hoşlanmadığı vurgulanmış,¹⁸¹ güzel kokular sürüldüğü, ashabına da bunu tavsiye ettiği belirtilmiştir.¹⁸²

Peygamberimiz'in tertipli ve düzenli yaşamaya özen gösterdiği dile getirilerek Müslümanlara da her hususta düzenli olmalarını ısrarla tavsiye ettiği ifade edilmiştir.¹⁸³

Her zaman temiz giyindiği ve çevresindekilerin de temiz giyime dikkat etmesini istediği ve herkese, "Allah temizdir, temiz olanı sever.", dediği belirtilmiştir.¹⁸⁴

12. Cömert Oluşu

Peygamberimiz'in cömert oluşuyla alakalı olarak 3 kaynakta "çok yoğun", 10 kaynakta "yoğun", 4 kaynakta "orta düzey" ve 9 kaynakta "az vurgu" yapıldığı görülmüştür. 24 kaynakta ise bu konuyla alakalı olarak hiçbir vurgu yapılmamıştır.

Peygamberimiz'in "Cömert Allah'a yakın, cimri ise Allah'a uzaktır. Cömertlik, kökü cennette olan bir ağacın dünyaya sarkmış dalıdır. Kim o dala tutunursa o dal onu Cennet'e çeker.", sözüne yer verilmiş ve Peygamberimiz'in de çok cömert olduğu belirtilmiştir.¹⁸⁵

Peygamberimiz'in kendisinden bir şey isteyene tereddüt etmeden o istediği şeyi vermesi,¹⁸⁶ bütün malını ihtiyaç sahiplerine dağıtması,¹⁸⁷ herkes tarafından cömert olarak bilinmesi, paraya önem vermemesi,¹⁸⁸ akrabalarını yemeğe davet etmesi,¹⁸⁹ çocuklara hediyeler vermesi,¹⁹⁰ hatta bir çocuğa mücevher hediye etmesi, bir adamın Peygamberimiz'in elbisesinden çekiştirip bana yanındaki Allah'ın malından ver demesi üzerine hiç kızmadan adama taşıyabileceği kadar mal vermesi,¹⁹¹ Ebu Süfyan'ın Rum Kayser'ine Peygamberimiz'in

---

¹⁸¹ Ergün, s.43.

¹⁸² Ergün, s.49.

¹⁸³ Ergün, s.42.

¹⁸⁴ Ertekin, s.5.

¹⁸⁵ Ergün, s.60.

¹⁸⁶ Ay, s.97.

¹⁸⁷ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Kır Çiçekleri-*, s.20.

¹⁸⁸ Yusuf, s.147.

¹⁸⁹ Sezgin, *Peygamberimiz'den Hatıralar -Komşunun Ağacı-*, s.17.

¹⁹⁰ Ay, s.88; Kılınc, s.48.

¹⁹¹ Kutup, A.Cude, s.362-363.

cömert olduğunu, insanlara, sadaka vermelerini öğütlediğini söylemesi,¹⁹² vb. konulara yer verilerek Peygamberimiz'in çok cömert olduğu, elindeki her şeyi insanlarla paylaşmak istediği vurgulanmak istenmiştir.

Peygamberimiz'in on dirhemle çarşıya çıkıp, bunun dört dirhemiyle kendisine bir gömlek aldığı, dışarı çıktığında fakir bir adamın istemesi üzerine gömleği ona hediye ederek tekrar girip bir gömlek daha aldığı anlatılmıştır. Elinde kalan iki dirhemle dışarı çıkıp ev sahibinin verdiği iki dirhemi kaybettiği için bir köşede oturmuş ağlayan bir kız gördüğünde, kalan son parasını da ona verdiği anlatılarak Peygamberimiz'in cömertliğinin büyüklüğü bu şekilde vurgulanmak istenmiştir.¹⁹³

Kuşunu kaybeden Umeyr'e iki tane kuş alarak hediye etmesi,¹⁹⁴ Necaşi'nin Peygamberimiz'e hediye ettiği değerli yüzüğü Peygamberimiz'in torunu Ümame'ye vermesi, çok sevdiği hırkasını ihtiyacı olan birine vermesi, kendileri aç oldukları halde evde bulunan sütü misafirine ikram etmesi,¹⁹⁵ kendisine hediye verenlere daha güzel şekilde karşılık vermesi¹⁹⁶ de Peygamberimiz'in cömertliğini gösterir.

Peygamberimiz'in cömertlikte sabah rüzgarından daha da cömert olduğu, açlara kol kanat gerdiği, muhtaçların ihtiyaçlarını gidermek için elinden geleni yaptığı, hatta kendisinin yemeyip onlara yedirdiği belirtilmiştir.¹⁹⁷

13. Şakalaşmayı Sevmesi

Peygamberimiz'in şakalaşmayı sevmesiyle alakalı olarak 2 kitapta “yoğun” vurgu, 8 kitapta “orta düzey” ve 3 kitapta “az” vurgu yapılmıştır. 37 kitapta ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Peygamberimiz'in şakalaşmayı sevdiğini göstermek amacıyla Peygamberimiz'in yapmış olduğu bazı şakalar örnek olarak verilmiştir. Örneğin; kovadan su alarak Mahmut

---

¹⁹²Kutup, A.Cude, s.280

¹⁹³ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Deve-*, s.29; Kutup, A.Cude, s.363-364.

¹⁹⁴ Hüzeyfeoğlu, *Küçük Umeyr*, s.15.

¹⁹⁵ Ertekin, s.27.

¹⁹⁶ Ergün, s.11.

¹⁹⁷ Damla, s.93.

isimli sahabinin yüzüne fişkirtması,¹⁹⁸ kendisinden deve isteyen adama sana deve yavrusu verelim demesi, adamın ben yavru deveyi napayım, demesi üzerine de, her deve annesinin bir yavrusu değil midir, demesi,¹⁹⁹ her davranışını ilgiyle gözlemleyip, her sözünü dikkatle dinleyen Enes'e; "iki kulaklı" demesi ve bu şekilde onun çok iyi dinleyici olduğunu belirtmesi,²⁰⁰ kuşunu kaybeden Umeyr'i gördüğünde saçlarını okşayarak "Güvercinlerin hala dönmediler mi?" demesi,²⁰¹ bir Bedevi'nin dua edişini taklit etmesi ve aynısını söylemesi,²⁰² gibi...

Ayrıca eşi Hz. Aişe ile şakalaşmasına yer verilmiştir. Hz. Aişe'nin başım ağrıyor demesi üzerine, şaka yaparak; "Sen benden önce ölürsen seni kefenler, namazını kılar ve seni defnederim.", dediği ifade edilmiştir.²⁰³ Ayrıca torunlarıyla şakalaşmasına da yer verilmiştir.²⁰⁴

Peygamberimiz'in her insan gibi şakalaşmayı sevdiği, ama incitici şakalar yapmadığı belirtilmiştir.²⁰⁵

14. İlme Önem Vermesi

İncelenen kaynaklar arasında Peygamberimiz'in ilme verdiği önem 1 kaynakta "çok yoğun", 2 kaynakta "yoğun", 7 kaynakta "orta düzey" ve 12 kaynakta "az vurgu" lu olarak ele alınmıştır. 28 kaynakta ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Peygamberimiz'in Medine'de yaptırdığı mescidin aynı zamanda bir eğitim kurumu olması, Suffe'de eğitimin sürdürülmesi, eğitim-öğretim konusunda Medine'de bir seferberlik başlatması, insanları bilgili olmaya çağırması,²⁰⁶ Bedir'de esirlere yapılan muamele; okuma yazma bilen esirlerin, bilmeyen Müslümanlara okuma-yazma öğretme karşılığında serbest

---

¹⁹⁸ Ay, s.84.

¹⁹⁹ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Deve-*, s.21.

²⁰⁰ Damla, s.72.

²⁰¹ Hüzeyfoğlu, *Küçük Umeyr*, s.16.

²⁰² Altunkaynak, s.88.

²⁰³ Kutup, A.Cude, s.371

²⁰⁴ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.27; Kılınç, s.26.

²⁰⁵ Damla, s.72.

²⁰⁶ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.59.

bırakılması,²⁰⁷ gibi konular üzerinde durularak Peygamberimiz'in eğitime verdiği önem anlatılmak istenmiştir.

Peygamberimiz'in sürekli okuduğu, bilim için uğraşan çocukları çok sevdiği, bilim öğrenmenin ibadet olduğunu söylediği ve "İlim Çin'de de olsa öğreniniz.", dediği²⁰⁸ ve ilim öğrenenlere destek verdiği ifade edilmiştir.²⁰⁹ Şehir halkının Peygamberimiz'den öğrendikleri gibi, yeni öğrendiklerini bilmeyenlere öğrettikleri belirtilmiştir.²¹⁰

Peygamberimiz'in İslamiyet'i anlatmak için çeşitli ülkelere heyetler göndermesi,²¹¹ sahabeye dini bilgiler vermesi,²¹² ayrıca çocuklara dini bilgiler öğretmesi,²¹³ bu şekilde insanları hep iyiye yönlendirmesi üzerinde durulmuş,²¹⁴ ve en güzel öğretmenliğin Peygamberimiz'de olduğu belirtilmiştir.²¹⁵

Amr isimli sahabeye, 8 yaşında olmasına rağmen, Kur'an'ı iyi okuduğu için namaz kıldırması da Peygamberimizin yaşa önem vermeden ilme önem verdiğini göstermektedir.²¹⁶

15. Alçakgönüllü Oluşu

Peygamberimiz'in alçakgönüllü oluşuna 5 kaynakta "yoğun", 16 kaynakta "orta düzey" ve 11 kaynakta "az vurgu" yapılmış olup 18 kaynakta ise hiç vurgu yapılmamıştır.

Peygamberimiz'in kendisini yardıma çağıranların hemen yardımına gitmesi,²¹⁷ yanında çalışanlara iyi davranması²¹⁸, herkese selam vermesi, fakir zengin demeden herkesle ilgilenmesi,²¹⁹ kimseye hor bakmadığı,²²⁰ herkesi ziyarete gittiği,²²¹ kendisine sorulan soruları

---

²⁰⁷ s.62; Efe, s.56; Sezgin, Karadeniz, s.68.

²⁰⁸ Damla, s.22.

²⁰⁹ Ergün, s.64.

²¹⁰ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Kır Çiçekleri-*, s.3.

²¹¹ Muhammed Ali Kutub, s.117.

²¹² Kutup, A.Cude, s.148.

²¹³ Altunkaynak, s.113.

²¹⁴ Baldık, s.27.

²¹⁵ Asım Uysal, Mürşide Uysal, s.130.

²¹⁶ Ay, s.85.

²¹⁷ Aygün, s.22.

²¹⁸ Ay, s.19-21.

²¹⁹ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Deve-*, s.4.

²²⁰ Tezcan, s.15.

²²¹ Yusuf, s.29.

alçakgönüllülükle cevaplandığı,²²² kendi işlerini kendisinin yaptığı, kimseyle dalga geçmediği, kimseyi küçümsemediği,²²³ az yiyip, sade giyinmesi,²²⁴ kıyafetleriyle asla övünmediği, bu konuda lüks ve israfa kaçmadığı, ona göre elbisenin sadece vücudu sıcaktan, soğuktan korumak ve örtünmek için bir araç olduğu²²⁵ vb. örnekler verilerek Peygamberimiz'in ne kadar alçakgönüllü olduğu vurgulanmak istenmiştir.

Bir seferden dönerken mola yerinde onun da sahabelerle beraber çalıştığı, odun topladığı, sahabelerin bırakmasını istemelerine rağmen Peygamberimiz'in toplamaya devam ettiği anlatılarak Peygamberimizin herkes gibi davranmak istediği vurgulanmıştır.²²⁶

Peygamberimiz'in yemek yerken yaslanmanın kibir emaresi olduğunu söylediği ve bu yüzden yaslanarak yemek yemekten kaçındığı belirtilmiştir.²²⁷

Peygamberimiz'in kendisi için ayağa kalkılmasını istemediği ve “Ben kral değilim. Sizin gibi bir insanım.”, dediği ifade edilmiştir.²²⁸

Peygamberimiz'in fakirlerle, kölelerle ilgilenmesi,²²⁹ köleleri köle olarak görmemesi,²³⁰ Hz. Hatice'nin evindeki kölelerin Peygamberimiz için: “Çok zengin oldu ama hiçbir şeyi değişmedi.”, demeleri,²³¹ çobanlarla sohbet etmesi, ilgilenmesi,²³² fakir kişileri evine kabul edip kendisine getirdikleri hediyeleri alması,²³³ Medine'de yapılan mescitte Peygamberimiz'in de çalışması, sırtında taş taşınması, işçilere su ve yiyecek götürmesi, bazen yürüyüp bazen deveye binmesi, hendek kazımında çalışması,²³⁴ gibi durumlar anlatılarak Peygamberimiz'in peygamberim diye büyüklenmediği anlatılmak istenmiştir.

Ayrıca Peygamberimiz'in Mekke'yi fethedince gururla değil, minnet ve şükürle, başını eğerek, büyük bir alçakgönüllülük içerisinde girdiği ifade edilmiştir.²³⁵

---

²²² Altunkaynak, s.87.

²²³ Damla, s.28-29.

²²⁴ Varlı, s.31.

²²⁵ Ergün, s.44.

²²⁶ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Kuşlar-*, s.5.

²²⁷ Ergün, s.76.

²²⁸ Ertekin, s.25.

²²⁹ Sezgin, *Peygamberimiz'den Hatıralar –Komşunun Ağacı-*, s.19.

²³⁰ Dursun, s.28.

²³¹ Varlı, s.31.

²³² Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Kuşlar-*, s.6.

²³³ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Kır Çiçekleri-*, s.8.

²³⁴ Yıldırım, s.86.

²³⁵ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.73.

B. HZ. PEYGAMBERİN İNSANLARLA OLAN İLİŞKİLERİ

1. İnsanlara Değer Verişi

İncelenen kitapların 21 tanesinde Peygamberimiz'in insanlara değer verişine yoğun vurgu yapılmış, 13 tanesinde yoğun, 9 tanesinde orta düzey, 5 tanesinde az vurgu yapılmış olup, 2 tanesinde ise hiç vurgu yapılmamıştır.

İncelenen kitaplarda Peygamberimiz'in tüm arkadaşlarıyla ayrı ayrı özel olarak ilgilenmesi, insanlara güler yüzle selam vermesi ve insanlara selamı yaygınlaştırmalarını tavsiye etmesi,²³⁶ musafahada elini ilk uzatan kendisi değilse, çekmeyip memnuniyetsizlik manası çıkmasın diye karşıdakinin çekmesini beklediği,²³⁷ çarşıda vs. herkesin halini hatrını sorması, insanların dertlerini dinleyip onlara yardımcı olmaya çalışması,²³⁸ dertlerini çözebilmek için elinden gelen her şeyi yapması, bir şeye hayır demeyip, kendisinden bir şey istendiği zaman yapabileceği bir iş ise mutlaka yapması,²³⁹ hiçbir zaman insanların kötülüğünü istememesi,²⁴⁰ birisi bir yanlış yaptığında onu güzelce uyararak düzeltmeye çalışması,²⁴¹ lakap takmaması,²⁴² birisi kendisine seslendiği zaman tüm vücuduyla ona dönerek cevap vermesi,²⁴³ insanlara birbirini kırmamayı, sevmeyi öğretmesi, insanlara hep güzel sözler söylemesi, kendisine kötülük yapanlara bile iyilikle karşılık vermesi,²⁴⁴ kimsenin kötülüğünü istememesi, dargınları barıştırması,²⁴⁵ fakirlerle ilgilenmesi, köle-hür demeden herkesin yardımına koşması,²⁴⁶ kapısına yardım için gelen kimseyi geri çevirmemesi,²⁴⁷ kendisi için istediğini başkaları için de istemesi,²⁴⁸ tüm insanları sevmesi, herkese iyilik yapması,²⁴⁹ insanların fikirlerine değer vermesi, insanları ziyarete gitmesi ve onlara hediyeler

---

²³⁶ Ergün, s.12.

²³⁷ Ergün, s.24.

²³⁸ Ruhi Demirel, *Zikreden Taşlar*, Muştu Yay., İzmir, Ekim 2006, s.4-5; Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar "Yavru Deve"*, s.18-22; Ergün, s.63.

²³⁹ Ergün, s.56.

²⁴⁰ A.Başak Sezgin, *Komşunun Ağacı*, s.8-15.

²⁴¹ Ahmet Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar "Yavru Kuşlar"*, Muştu Yayınları, İst., 2005, s.10; Ergün, s.10.

²⁴² Nurdan Damla, *Dünya Çocukları Peygamberimiz'i Tanıyor*, Nesil Yay., İst., 2005, s.29

²⁴³ Ergün, s.15.

²⁴⁴ Ahmet Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar "Kır Çiçekleri"*, Muştu Yayınları, İst., 2005, s.22-24

²⁴⁵ Ergün, s.67.

²⁴⁶ Yusuf Dursun, *Peygamber Çiçekleri*, Nehir Yay., İst., 2006, s.28-29

²⁴⁷ Ergün, s.68.

²⁴⁸ Dursun, s.17.

²⁴⁹ Ahmet Tezcan, *En Büyük Öğretmen*, Nehir Yay., İst., 2006, s.15

götürmesi,²⁵⁰ kendisine gelen hediyeleri kabul etmesi ve daha güzel şekilde karşılık vermesi,²⁵¹ insanların birbirlerine bağlanmaları ve sevinmeleri için hediyeleşmeyi emretmesi,²⁵² insanları incitmemeye özen göstermesi,²⁵³ arkadaşlarına fedakarlıkta bulunması,²⁵⁴ insanları içlerinde buldukları kötü durumdan kurtarmak istemesi,²⁵⁵ hatta kötü durumda olanlar için dua etmesi,²⁵⁶ düşmanına bile beddua etmemesi,²⁵⁷ bütün Müslümanların cennete girmesi için dua etmesi,²⁵⁸ hastaları ziyaret etmesi,²⁵⁹ onlara teselli ve ümit vererek rahatsız etmemek için ziyaretini kısa tutması,²⁶⁰ birinin evine gittiğinde kapıyı üç defa vurması ve cevap verilmezse dönüp gittiği, “Kim o?” diye sorulduğunda “Benim” diye cevap vermek yerine kendisini tanıtmaması, kapının tam karşısında durmayıp, bir kenarda durarak aile mahremiyetine özen göstermesi,²⁶¹ akrabaya iyi davranması, misafirine ikram etmesi,²⁶² her konuda adaletle karar vermesi,²⁶³ mecbur kalmadıkça insanlarla savaşmayı istememesi,²⁶⁴ her insanı bir sanat eseri olarak görmesi ve bu yüzden kız-erkek, köle-hür, zengin-fakir veya ırk ayrımı yapmaksızın herkese eşit davranması,²⁶⁵ örneğin yanında çalışan Hz. Enes’e çok iyi davranması,²⁶⁶ kölesi Zeyd’in çocuğunu bir dizine, kendi torunu Hasan’ı bir dizine alıp sevmesi,²⁶⁷ Hz. Hatice ile evlendikten sonra Hz. Hatice’nin evindeki kölelerin hür gibi yaşaması, kimsenin azarlanmaması, cezalandırılmaması, kölelerin hal ve hatırlarının sorulması,²⁶⁸ kendisi az alıp askerlerine çok ganimet dağıtması,²⁶⁹ bir Yahudi’nin hasta olan çocuğunu ziyarete gitmesi,²⁷⁰ önemli bir mazereti yoksa yemek davetlerine katılması ve davet sahibi her ne hazırlamış ise memnuniyetle, tebessüm ederek ve iştahla yemesi, doymuş olsa bile herkesin yemeğini yemesini beklemesi, yemek devam ederken müsaade almaksızın

²⁵⁰ Türkmenoğlu, Ahmet, *Peygamberimizden Hatıralar “Küçük Serçe”*, Muştu Yayınları, İst., 2005, s.29

²⁵¹ Ergün, s.11

²⁵² s.58

²⁵³ Ömer Baldık, Çiğdem Özmen, *Peygamberimin Kim Olduğunu Biliyorum*, Timaş Yay., İst.,2006, s.27;

Ergün, s.10

²⁵⁴ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz’in Hayatı , -Kutlu Doğum-*, Muştu Yay., İzmir, 2006, s.30

²⁵⁵ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz’in Hayatı , -En Güvenilir İnsan-*, Muştu Yay., İzmir, 2006, s.30

²⁵⁶ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz’in Hayatı , -Medine Yılları-*, Muştu Yay., İzmir, 2006, s.19

²⁵⁷ s.16

²⁵⁸ Betül Ertekin, *Peygamberimizi Çok Seviyorum (Minik Kalbim 2)*, Muştu Yay., İzmir, 2007, s.13

²⁵⁹ Damla, s.67

²⁶⁰ Ergün, s.33

²⁶¹ s.32

²⁶² Damla, s.90, ; Kandemir, *Gül Muhammedim*, s.15

²⁶³ Ayşegül Aygün, *Varlıkların Dilinden Sevgili Peygamberimiz,Hacerü'l-Esved ve Küçük Çakıllar*, Işık Yayınları, İstanbul-2003, s.22

²⁶⁴ Kutub, A.Cude, s. 330-331

²⁶⁵ Damla, s.32-33; Ergün, s.29

²⁶⁶ Ay, s.33,36

²⁶⁷ Kutub, A.Cude, s. 358

²⁶⁸ Varlı, s.31

²⁶⁹ Fahri Altunkaynak, *Neden Hz. Muhammed İnsanların En Hayırlısıdır?*, KitapKent Yayıncılık, İst., 2006, s.5-7,81

²⁷⁰ Ay, s.24

kalkıp gidilmesini doğru bulmaması²⁷¹ gibi konulardan bahsedilerek Peygamberimiz'in insanlara ne kadar değer verdiği gösterilmek istenmiştir.

Ayrıca Peygamberimiz'in "insanların en merhametlisi" ifadesi kullanılmış²⁷² ve Peygamberimiz'in Hira Mağarası'nda insanların durumunu düşünerek üzülmesi,²⁷³ Taiflilere beddua etmemesi, Mekke'yi fethedince şehirde bulunan Mekkelileri affetmesi,²⁷⁴ Bedir savaşında esirlere yapılan muamele,²⁷⁵ cemaatle namaz kılarken cemaatte hasta ve zayıflar olabilir düşüncesiyle namazı kısa tutması ve namaz kıldırarak kişilere de, cemaatte bulunabilecek zayıfları düşünerek namazı kısa tutmalarını öğütlemesi²⁷⁶ gibi örnekler verilerek Peygamberimiz'in insanlara olan sevgisinin büyüklüğü anlatılmak istenmiştir.

Peygamberimiz'in insanlara olan sevgisi, onun gösterdiği inceliklerden, insanlara karşı hassas davranışından yola çıkılarak da çocuğa verilmek istenmiştir. Örneğin; Peygamberimiz Medine'ye gittiğinde tüm insanların onu davet etmesi, Peygamberimiz'in de hiçbirini kırmamak için, devam nerede durursa orada misafir olacağını demesi,²⁷⁷ kendisinin çağrıldığı ziyafete tek gitmeyi istemeyip herkesi çağırması ve bereket duasını okuyarak herkese yetmesini sağlaması,²⁷⁸ insanlar susuz kalınca kuyuya ağzından su bırakıp, mucizeyle kuyunun dolmasını sağlaması,²⁷⁹ gibi örneklerle Peygamberimiz'in insanlara verdiği değer gözler önüne serilmek istenmiştir.

2. Hakkı Gözetmesi

Yapılan incelemede Peygamberimiz'in hakkı gözetmesiyle ilgili olarak 5 kitapta çok yoğun vurgu, 10 kitapta yoğun vurgu, 12 kitapta orta düzey, 10 kitapta az vurgu yapıldığı ve 13 kitapta ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

İncelen bu kaynaklarda Peygamberimiz'in kimsenin hakkını yemediği, herkese mutlaka hakkını verdiği, Müslümanların haklarının yenmesine izin vermediği ve kendisinin

---

²⁷¹ Ergün, s.82-83.

²⁷² Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı, -Son Peygamber-, s. 48.*

²⁷³ Uysal, s. 40.

²⁷⁴ Mercan, s.71-72.

²⁷⁵ Orhan Sezgin, Ensar Karadeniz, *Çizgilerle Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı*, Muştu Yay., İzmir, 2007, s.68.

²⁷⁶ Kutub, A.Cude, s. 361.

²⁷⁷ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı, -Medine Yılları-, s.1.*

²⁷⁸ Uysal, s.36-39.

²⁷⁹ Erdoğan, s.44.

de hayatı boyunca haksızlık yapmaktan korktuğu üzerinde durulmuştur.²⁸⁰ Peygamberimiz'in kimsenin hakkını ezdirmediği, hatta bir keresinde Ebu Cehil'e parasını ödemediği adamın hakkını ödettiği²⁸¹ anlatılmış ve Peygamberimiz'in insanların haklarını savunmak için "Erdemliler Birliği" anlamına gelen Hılfü'l-fudul adlı cemiyete üye olarak insanların haklarını savunmak için savaştığı belirtilmiştir.²⁸² Haksızlığı hiçbir zaman sevmeyi, Müslümanların ellerinden alınan malları Bedir Savaşı'yla geri almak istemesiyle de ifade edilmiştir.²⁸³ Peygamberimiz'in Müslüman-Hıristiyan, kız-erkek demeden herkese eşit davrandığı,²⁸⁴ asla ırkçılık yapmadığı ve yapanları da sevmeyi,²⁸⁵ yeri geldiğinde düşmanın bile eşyasını koruduğu belirtilmiştir.²⁸⁶ Kendisinin peygamber olduğu için asla büyülenmediğini, insanların haklarını yememeye dikkat ettiğini anlatmak için, yolculuğa çıktığında deveye bile arkadaşlarıyla nöbetleşe bindiği anlatılmış,²⁸⁷ hatta bir keresinde bir mola yerine geldiklerinde Peygamberimiz'in de yemek pişirmek için arkadaşlarıyla beraber odun toplamak istediği anlatılmıştır.²⁸⁸

Peygamberimiz'in işçinin emeğinin karşılığını hemen verdiği, "İşçinin ücretini alınının teri kurumadan verin." buyurduğu belirtilmiştir.²⁸⁹

Hz. Hatice'nin Peygamberimiz'e söylediği; "Sen emaneti korursun, haksızlığa uğrayanları koruyup, zalimlerden onların hakkını alırsın."²⁹⁰ sözleriyle de Peygamberimiz'in insanların hakkını gözetmeye verdiği önem anlatılmak istenmiş, Peygamberimiz'in kendisine ait olmayan oraya asla el uzatmadığı, Müslümanların birbirinin hakkını gözetmesi için de elinden geleni yaptığı bildirilmiştir.²⁹¹

Peygamberimiz'in ticaretle her zaman dürüst davrandığı,²⁹² Zeyd'in Peygamberimiz'i araştırınca onun adaletine hayran kaldığı anlatılmış²⁹³ ve Peygamberimiz'in "Kişinin alın teri

---

²⁸⁰ Damla, s.6 ; Yusuf, s. 49.

²⁸¹ Yusuf, s. 53.

²⁸² Nazife Varlı, *Sevgili Peygamberim "Dünyada Açılan İlk Gül"*, Hikmet Çocuk Yay., İst.2006, s.23 ; Ahmet Efe, *Peygamberimiz'in Hayatı*, Akçağ Yay., Ankara, 2004, s.51 ; *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B.Yay., s.21; Kutup, A.Cude, s.102.

²⁸³ Sezgin, Karadeniz, s.65.

²⁸⁴ Dursun, s.28-29.

²⁸⁵ Ergün, s.29.

²⁸⁶ Yıldırım, s. 66.

²⁸⁷ Uysal, s.78.

²⁸⁸ Altunkaynak, s. 53.

²⁸⁹ Ergün, s.62.

²⁹⁰ Uysal, s. 45.

²⁹¹ Altunkaynak, s., Yusuf, a.g.e.; s.147.

²⁹² Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı*, -En Güvenilir İnsan-, s.18.

²⁹³ Türkmenoğlu, *Peygamberimiz'den Hatıralar*, -Kır Çiçekleri-, s.17.

kurumadan ücretini verin.”, sözüne yer verilmiştir.²⁹⁴ Hakem olayı anlatılarak Hacer’ül-Esvet taşını yerine koyma konusunda anlaşmazlığa düşen insanların Peygamberimiz’in adaletine olan güvenleri ve Peygamberimiz’in de hepsini memnun edecek bir şekilde sorunlarını çözdüğü vurgulanmıştır.²⁹⁵

Bazı kaynaklarda ise Veda Hutbesi’ne yer vererek veya Veda Hutbesi’nden alıntılar yaparak Peygamberimiz’in insan haklarına verdiği önem vurgulanmak istenmiştir.²⁹⁶

Emanete asla ihanet etmediği,²⁹⁷ alın teriyle para kazanmaya önem verdiği,²⁹⁸ kimsenin hakkını yemediği ve vefat etmeden önce “İşte malım, varsa hakkı olan gelsin alsın...”, dediği belirtilerek insanların hakkına ne kadar önem verdiği vurgulanmak istenmiştir.²⁹⁹

Torunları arasında da asla ayırım yapmadığı, hatta bir keresinde torunları Hasan ile Hüseyin su isteyince suyu önce isteyene daha önce verdiği belirtilmiştir.³⁰⁰

3. Verdiği Sözde Durması

Peygamberimiz’in verdiği sözde durması 3 kaynakta çok yoğun vurgulu bir şekilde anlatılmış, 7 kitapta yoğun, 10 kitapta orta düzey, 7 kitapta az yoğun vurgulanmış, 23 kitapta ise hiç vurgulanmamıştır. Genel olarak insanların Peygamberimiz’e duyduğu güvenden fazlaca bahsedilmiş, fakat özel olarak sözünde durmasıyla alakalı çok fazla örneğe yer verilmemiştir.

Herkesin Peygamberimiz’e güvendiği,³⁰¹ emanete ihanet etmediği, hatta bir keresinde kendi gitmek zorunda kalınca, elinde bulunan emanetleri sahiplerine vermesi için Hz. Ali’ye verdiği,³⁰² ticaretteki dürüstlüğü,³⁰³ söz verdiğinde mutlaka sözünde durduğu,³⁰⁴ hatta bir

---

²⁹⁴ Altunkaynak, s.57.

²⁹⁵ Aygün, s. ; Yusuf, s.28 ; Kutub, A.Cude, s.114-117.

²⁹⁶ Efe, s.72; Mercan, s.81.

²⁹⁷ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz’in Hayatı, -Son Peygamber-*, s.6; Asım Uysal, Mürşide Uysal, *Peygamberimiz’in Çocukluğu ve Gençliği*, Uysal Yayınevi, İst., 2003, s.34.

²⁹⁸ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar”Yavru Deve”*, s.8.

²⁹⁹ Yusuf, s.150.

³⁰⁰ Mehmet Emin Ay, s.51.

³⁰¹ Varlı, s.24.

³⁰² Dalal Al-Alami, *Son Mühür –Peygamberimiz’in Hayatı-*, Çev. Merve Akkuş, D.İ.B. Esenler Belediyesi ve Esenler Müftülüğü Yay., Edam (Eğitim Danışmanlığı ve Araştırma Merkezi), 2007, s.84.

keresinde söz verdiği için bir adamı söz verdiği yerde üç gün boyunca beklediği,³⁰⁵ derdini anlatan bir adama sorununla ilgileneceğim demesi ve dediği gibi ilgilenerek adamın sorununu çözdüğü,³⁰⁶ kendisine borç veren Zeyd'in borcunu tam zamanında hem de fazlasıyla ödediği,³⁰⁷ Hudeybiye'de söz verdiği için, Müslüman olan bir adamı iade etmek zorunda kaldığı, Huzeyfe ile babası müşriklere, serbest bırakılmaları karşılığında savaşmayacakları sözünü verince, Peygamberimiz'in de askere ihtiyacı olduğu halde onlardan sözlerini tutmalarını istemesi, kendisine Peygamberimiz'i soran Rum Kayser'ine Ebu Süfyan'ın bile "O verdiği sözde hep durur." demesi³⁰⁸ vs. anlatılarak Peygamberimiz'in verdiği sözde hep durduğu ve bu şekilde insanlar arasında büyük bir güven oluşturduğu anlatılmak istenmiştir.

4. Hoşgörölü ve Affedici Oluğu

Peygamberimiz'in hoşgörölü ve affedici oluşuyla alakalı 10 kitapta çok yoğun, 9 kitapta yoğun, 10 kitapta orta düzey, 6 kitapta az vurgu yapılmış olup, 15 kitapta hiç vurgu yapılmamıştır.

Vurgu yapılan kaynakların çoğunda Peygamberimiz'in kendisini taş yağmuruna tutanlara karşı hoşgörölü olması, hatta Cebrail'in "İzin ver, cezalandırırım", deyiğu üzerine, "Hayır onlar bilmiyorlar", diyerek, içlerinden tek bir kişinin bile iman etme ihtimalini düşünmesi,³⁰⁹ Mekke'yi fethedince, kendisine büyük kötölükler yapan Mekkelilerin "O çok merhametlidir, belki de bizi affeder", demeleri ve Peygamberimiz'in onlara en küçük bir kötölük bile yapmadan onları affederek serbest bırakması,³¹⁰ Bedir esirlerinden maddi durumu iyi olanların fakirlere yardım etme karşılığında, okuma-yazma bilenlerin bilmeyenlere öğretme karşılığında serbest bırakılmalarını istemesi gibi konular üzerinde durularak, Peygamberimiz'in hoşgörüsünün büyüklüğu vurgulanmak istenmiştir.³¹¹

---

³⁰³ M. Yaşar Kandemir, *Gül Muhammedim*, Ensar Neşriyat, İst., 1993, s.8.

³⁰⁴ Ergün, s.8,55.

³⁰⁵ Asım Uysal, Mürşide Uysal, s.116.

³⁰⁶ A.Başak Sezgin, *Peygamberimizden Hatıralar"Komşunun Ağacı"*, s.9.

³⁰⁷ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar"Kır Çiçekleri"*, s.26.

³⁰⁸ Kutup, A.Cude, s.275-278.

³⁰⁹ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı"Medine Yılları"*, s.16; *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.45; Yıldırım, s.57; Kutup, A.Cude, s.318.

³¹⁰ Kutup, A.Cude, s.302; İbrahimhakkıoğlu, s.29.

³¹¹ Sezgin, Karadeniz, s.68.

Peygamberimiz'in çocukların yaptığı hataları affetmesi üzerinde de durulmuştur.³¹² Örneğin; Rafi adındaki çocuğun hurma ağacını taşıdığını görünce ona kızmak yerine, eğer canın istiyorsa yere düşenlerinden yiyebilirsin demesi,³¹³ Enes oyuna dalıp sözünü unutunca ona kızmaması,³¹⁴ Ukde adındaki kişinin nasıl yaşamamız gerekiyor sorusu üzerine; "Kimseye kötülük besleme, sana haksızlık edenleri bağışla", diye tavsiyede bulunması,³¹⁵ mühürüyle oynayan çocuğu hoş görmesi,³¹⁶ kuş yuvasını bozan ve hatasını anlayarak özür dileyen gençleri hemen affetmesi³¹⁷ vb. konular üzerinde durulmuştur.

Peygamberimiz'in Uhud'da yaralanmasına sebep olan kişilere bile beddua etmemesi,³¹⁸ düşmanları için bile Allah'tan af dilemesi,³¹⁹ buluşmak için söz verip, sözünde duramayan ve kendisini üç gün bekleten adama sadece "Beni sıkıntıya soktun" demesi,³²⁰ devesine kötü davranan adamı güzelce ikaz etmesi,³²¹ kendisinden vakti gelmeden önce borcunu bağıra bağıra geri isteyen Zeyd'e kızmaması,³²² düşmanlardan kaçarken peşine düşen Süreka'nın atı ve kendisi kumlara saplanınca ona yardım etmesi,³²³ bir adamın Peygamberimiz'i öldürecekken "Seni elimden kim kurtacak?", demesi üzerine, Peygamberimiz'in "Allah" diye cevap vermesi, Peygamberimiz adamın elinden kılıcı çekip alarak "Peki şimdi seni kim kurtaracak?" diyince, adamın da "Senin hoşgörün" diye cevap vermesi ve Peygamberimiz'in adamı serbest bırakması, yani kendisini öldürmek isteyenleri bile affetmesi,³²⁴ kendisinden yardım isteyenleri hoş görmesi, elbisesini çekiştirerek kendisinden yardım isteyen bir adama hiç kızmadan ne istiyorsa onu vermesi,³²⁵ amcasını vahşice şehit edenleri bile affetmesi,³²⁶ yanında çalışan Abdullah'a hoşgörülle davranması, Hıristiyan bir adamın, kendisinin sohbetini dinlemesini hoşgörülle karşılaması,³²⁷ vb. konular üzerinde durularak, Peygamberimiz'in hoşgörüsünün ve affediciliğinin büyüklüğü vurgulanmak istenmiştir.

---

³¹² Ay, s.81.

³¹³ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.26.

³¹⁴ Kutup, A.Cude, s.356.

³¹⁵ Damla, s.129.

³¹⁶ Ay, s.91.

³¹⁷ Türkmenoğlu, *Peygamberimiz'den Hatıralar –Yavru Kuşlar-*, s.10.

³¹⁸ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.63.

³¹⁹ Mercan, s.43.

³²⁰ Asım Uysal, Mürşide Uysal, s.116.

³²¹ Türkmenoğlu, *Peygamberimiz'den Hatıralar –Yavru Kuşlar-*, s.30.

³²² Türkmenoğlu, *Peygamberimiz'den Hatıralar –Kır Çiçekleri-*, s. 23.

³²³ Yusuf, s.86.

³²⁴ Altunkaynak, s.105.

³²⁵ Kutup, A.Cude, s.363.

³²⁶ Damla, s.102.

³²⁷ A.Başak Sezgin, *Peygamberimizden Hatıralar "Küçük Çoban"*, Muştı Yay., İst., 2006, s.18.

Peygamberimiz'in insanların kusurlarını yüzlerine vurmuyup, incinmemeleri için genel ifadeler kullanarak uyarması belirtilerek onun hoşgörüsü anlatılmak istenmiştir.³²⁸

Peygamberimiz'in çevresindekilere; "Müslüman olan bir kişi, haklı olduğu halde karşısındaki ile kavga etmez ve incitmezse cennetlik olur.", müjdesini verdiği belirtilmiştir.³²⁹

Peygamberimiz'in insanlara gösterdiği büyük hoşgörü sayesinde, hoşgörü gösterdiği kişilerin İslamiyet'i yaymak için daha çok çaba sarf ettikleri ifade edilerek,³³⁰ "Eğer sen kaba ve katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi." (Ali imran 159) ayetiyle Peygamberimiz'in hoşgörüsünün ve affediciliğinin büyüklüğünün İslamiyet'in yayılmasında büyük rolü olduğu belirtilmek istenmiştir.

5. Danışarak İş Yapması

İncelenen kaynakların 1 tanesinde Peygamberimiz'in danışarak iş yapmasıyla alakalı olarak çok yoğun vurgu yapılmış, 3 tanesinde yoğun, 11 tanesinde orta düzey, 4 tanesinde az vurgu yapılmış ve 31 tanesinde ise hiç vurgu yapılmamıştır.

Peygamberimiz'in namaz vakitlerine çağrı konusunda arkadaşlarına danışması,³³¹ savaş taktiği konusunda sahabeleriyle görüşerek karar alması,³³² örneğin; Bedir Savaşı'nda Hubab farklı bir yerde konaklamayı teklif edince, uygun bulup kabul etmesi,³³³ Uhud Savaşı'nda Peygamberimiz şehirde kalıp savunma savaşı yapalım deyince, sahabelerin şehirde beklemektense gidip savaşmayı istediklerini söylemeleri üzerine, Peygamberimiz'in de çoğunluğun kararına uyması,³³⁴ Hendek savaşı'nda Selman'ın hendek kazılması fikrinin kabul edilmesi,³³⁵ ve bu şekilde Peygamberimiz'in savaşta ne yapacaklarına arkadaşlarıyla beraber karar vermesi vb. anlatılarak Peygamberimiz'in danışarak iş yapmaya verdiği önem anlatılmak istenmiştir.

---

³²⁸ Ergün, s.11.

³²⁹ Ertekin, s.29.

³³⁰ Türkmenoğlu, *Peygamberimiz'den Hatıralar –Kır Çiçekleri-*, s.28-29.

³³¹ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Küçük Serçe-*, s.12.

³³² Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı"Medine Yılları"*, s.18.

³³³ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.62.

³³⁴ Yıldırım, s.79; Varlı, s.84.

³³⁵ Mercan, s.64.

Ayrıca Peygamberimiz'in Hz. Hatice ile evlenmek için amcasına danışması,³³⁶ onun fikrini alması, Meysere'ye Hz. Hatice ile evlenmesinin uygun olup olmayacağını sorması,³³⁷ ilk vahiy geldiğinde ve diğer zamanlarda da bazı konularda Hz. Hatice'ye danışması,³³⁸ kızı Zeynep'in kocasının mallarını geri vermek için ashabının fikrini alması, ashabıyla fikir alışverişinde bulunması³³⁹ vs. Peygamberimiz'in danışarak iş yapmaya verdiği önemi anlatmak için vurgulanan noktalardandır.

6. Yardımlaşmayı Sevmesi

İncelenen kaynaklarda Peygamberimiz'in yardımlaşmayı sevmesine 7 kitapta çok yoğun vurgu yapılmış olup, 12 kitapta yoğun, 18 kitapta orta düzey, 6 kitapta az vurgu yapılmıştır. 7 kitapta ise hiç vurgu yapılmamıştır.

Peygamberimiz'in her zaman insanlara yardımcı olduğu, özellikle felakete uğrayanlara, fakirlere, muhtaçlara yardımcı olduğu, hastalarla ilgilendiği, onlara moral verdiği, yetimlerle, öksüzlerle özel olarak ilgilendiği, insanlara çözümediği problemlerde yardımcı olduğu,³⁴⁰ arkadaşları için fedakarlıkta bulunması,³⁴¹ kendisinden yardım isteyen hiçbir zaman boş çevirmemesi,³⁴² parası yoksa bile borç alarak kendisinden yardım isteyen geri çevirmemesi, bütün malını, parasını ihtiyacı olanlara dağıtması,³⁴³ "İnsanların en hayırlısı insanlara faydası olandır.", demesi,³⁴⁴ daha çocuk yaşlarda iken amcasına yardımcı olmak amacıyla çalışmak istemesi ve bir sene boyunca amcasının sürülerini gütmesi,³⁴⁵ ev işlerinde yengesine yardımcı olması,³⁴⁶ Hz. Hatice ile evlendikten sonra amcasına maddi açıdan yardımcı olabilmek amacıyla Hz. Ali'yi yanına alması,³⁴⁷ parasını Ebu Cehil'den alamayan bir adamla beraber giderek parasını alması,³⁴⁸ Hilfu'l-Fudul teşkilatında görev

---

³³⁶ Sezgin, Karadeniz, s.36.

³³⁷ Kandemir, s.9.

³³⁸ Kandemir, s.11,14.

³³⁹ Altunkaynak, , s.72.

³⁴⁰ Varlı, , s.23; Kılınç, s.35; Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı"Son Peygamber"*, s.6.

³⁴¹ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı"Kutlu Doğum"*, s.30.

³⁴² Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Deve-*, s.4.

³⁴³ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Kır Çiçekleri-*, s.20.

³⁴⁴ Kılınç, s.57.

³⁴⁵ İbrahimhakkıoğlu, s.5.

³⁴⁶ Sezgin, Karadeniz, s.26.

³⁴⁷ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı"En Güvenilir İnsan"*, s.28; Sezgin, Karadeniz, s.37.

³⁴⁸ Yusuf, s.51.

yapması,³⁴⁹ yeni almış olduğu gömleğini bir yoksula hediye etmesi,³⁵⁰ şehir halkının da Peygamberimiz'den öğrenerek birbirlerinin işlerine yardım etmesi,³⁵¹ gibi konular vurgulanarak Peygamberimiz'in yardımseverliği anlatılmak istenmiştir. Hz. Hatice'nin Peygamberimiz'e; "Sen işini görmekten aciz olanların yükünü taşırsın, musibet ve felakette halka yardımcı olursun."³⁵² sözlerine yer verilerek de Peygamberimiz'in yardımseverliği ifade edilmiştir. Ayrıca Peygamberimiz'in insanların hatalarını görmelerine yardımcı olduğu, karar vermeyen insanların karar vermelerine yardımcı olduğu da belirtilmiştir.³⁵³

Peygamberimiz'in Ensar ile Muhacir'i kardeş ilan etmesi,³⁵⁴ Müslümanlarının işlerinin yolunda gitmesi için onlara yardım etmesi,³⁵⁵ insanları cehennem ateşinden kurtarmak istemesi, sahabeleri etrafına toplaması ve onlara zekatın önemini anlatmaya çalışması,³⁵⁶ ihtiyaç sahibi birine rastladığında onu yedirip giydirmek için haznedarı Bilal'i göndermesi,³⁵⁷ vb. konulara yer verilerek de Peygamberimiz'in yardımseverliğine vurgu yapılmıştır.

Peygamberimiz'in muhtaçların ihtiyaçlarını anında yerine getirdiği, nerede bir fakir görse yüreğinin ezildiği, bunun için tek lokmayı bile israf etmediği, kendisinin yemeyip onlara yedirdiği, elinden geldiği kadar onlara yardımcı olduğu, çevresindekileri de buna teşvik ettiği, fakir ve düşkünlerin ona dua ettiği, o geldikten sonra hepsinin yüzünün güldüğü belirtilmiştir.³⁵⁸

7. Haksızlıklara Güzel Bir Tavırla Karşı Çıkması

İncelenen kaynaklar arasında Peygamberimiz'in haksızlıklara karşı çıkmasıyla alakalı olarak çok yoğun vurgu yapılan kaynak bulunmamaktadır. 9 kaynakta yoğun vurgu yapılmış, 8 kaynakta orta düzey ve 10 kaynakta az vurgu yapılmıştır. 23 kaynakta ise hiç vurgu yapılmamıştır.

---

³⁴⁹ Efe, s.26.

³⁵⁰ M. Yaşar Kandemir, *Peygamberimiz Çocuklarla*, Damla Yayınevi, Tsz., s.4-5.

³⁵¹ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Kır Çiçekleri-*, s.3.

³⁵² Muhammed Ali Kutub, , s.46.

³⁵³ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Kuşlar-*, s.4-7.

³⁵⁴ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.57.

³⁵⁵ Altunkaynak, s.59-60.

³⁵⁶ A.Başak Sezgin, *Peygamberimizden Hatıralar"Küçük Çoban"*, s.22.

³⁵⁷ Kutup, A.Cude, s.362.

³⁵⁸ Damla, s.93.

İncelenen bu kaynaklarda Peygamberimiz'in her koşulda adaletle karar verdiği ifade edilerek, bunun haksızlığa karşı alınmış güzel bir tavır olduğu anlatılmak istenmiştir.³⁵⁹

Hız. Hatice'nin Peygamberimiz'e: "Sen haksızlığa uğrayanları koruyup zalimlerden onların hakkını alırsın."³⁶⁰ sözüne yer verilerek de Peygamberimiz'in haksızlıklara karşı çıktığı vurgulanmak istenmiştir.

Zeyd'in, haksızlık ederek, zamanı gelmeden bir gün önce, borcunu sert bir şekilde istediği anlatılmış, Peygamberimiz de ona güzelce borcunu ödeme zamanının bir gün sonra olduğunu söylediği belirtilmiştir.³⁶¹

Peygamberimiz'in haksızlığa uğrayanların haklarını savunmak için çabaladığı,³⁶² hatta bu amaçla daha peygamber olmadan önce haksızlıklarla mücadele eden Hılf'ul-fudul adındaki cemiyette görev aldığı belirtilmiştir.³⁶³

Hatta haksızlığa uğrayan bir tüccarla beraber Ebu Cehil'in kapısına kadar gittiği ve Ebu Cehil'i uyararak adama hakkını geri iade etmesini sağladığı belirtilmiş ve Peygamberimiz'in insanların haklarına verdiği önem vurgulanmak istenmiştir.³⁶⁴

Peygamberimiz'in kuş yuvasını bozan çocukları güzel bir dille uyardığı,³⁶⁵ kendisine sahibini şikâyet eden deveyi kesilmekten kurtardığı,³⁶⁶ anlatılarak hayvanlara yapılan haksızlığı bile hoş görmediği ifade edilmek istenmiştir. Ayrıca herkese yardım etmesi, birileri çalışırken kendisinin öylece durup da diğerlerine haksızlık yapmayı kabul etmemesi,³⁶⁷ Hacer'ül-Esvet taşının yerine konması meselesini çok adil bir şekilde çözmesi³⁶⁸ vb. konulara yer verilerek de Peygamberimiz'in haksızlığı hoş görmediği anlatılmıştır.

---

³⁵⁹ Ayşegül Aygün, *Varlıkların Dilinden Sevgili Peygamberimiz "hacerü'l-Esved ve Küçük Çakıllar"*, Işık yay., İzmir, 2003, s.22.

³⁶⁰ Uysal, s.45.

³⁶¹ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Kır Çiçekleri-*, s.23.

³⁶² *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.22.

³⁶³ Kutup, A.Cude, s.102.

³⁶⁴ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.22; Yusuf, s.49; Varlı, s.23.

³⁶⁵ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Kuşlar-*, s.10.

³⁶⁶ Erdoğan, s.7-9.

³⁶⁷ Yıldırım, s.36.

³⁶⁸ Kutup, A.Cude, s.114-117.

8. Arkadaşlarıyla İyi Geçinmesi

Peygamber Efendimiz'in arkadaşlarıyla iyi geçinmesine 2 kaynakta çok yoğun vurgu yapılmış olup, 6 kaynakta yoğun vurgu yapılmış, 11 kaynakta orta düzey, 15 kaynakta az vurgu yapılmış, 16 kaynakta ise hiç vurgu yapılmamıştır.

Peygamberimiz'in arkadaşlarıyla iyi geçindiği, arkadaşlarının ona güvendiği, onu sevdiği, Peygamberimiz'in de arkadaşlarıyla tek tek ilgilendiği,³⁶⁹ dostlarını sık sık arayıp hal ve hatırlarını sorduğu,³⁷⁰ onların ziyaretlerine gittiği,³⁷¹ arkadaşlarından birini belli bir süre görmediği zaman onu mutlaka sorması,³⁷² karşılaştıklarında tebessümle selam verdiği, samimiyetle musafahada bulunduğu, samimiyet ve şefkate vesile olan kucaklaşmalar yaptığı,³⁷³ arkadaşlarına karşı hiçbir fedakarlıktan çekinmediği³⁷⁴ ifade edilmiştir. Küçükken de arkadaşlarıyla hemen kaynaşıp oyunlar oynadığı, süt kardeşleriyle, mahalle arkadaşlarıyla çok iyi geçindiği, arkadaşlarının Hz. Muhammed onların yanına gitsin diye onun her dediğini yaptıkları, hatta Peygamberimiz şehirden ayrılırken ağladıkları anlatılmıştır.³⁷⁵ Annesiyle Medine'deki dayısının köyüne gittiğinde³⁷⁶ akrabalarının çocuklarıyla tanışıp çeşitli oyunlar oynadıkları, beraber havuzda yüzmeyi öğrendikleri, anlatılmış ve onunla oyun oynamanın, sohbet etmenin bir ayrıcalık olduğu belirtilmiştir.³⁷⁷

Herkes tarafından çok sevildiği belirtilmiş,³⁷⁸ ama özellikle Hz. Ebubekir ile olan dostlukları çokça vurgulanarak³⁷⁹ Hz. Ebubekir'in Peygamberimiz'e olan güveninden, inancından ve ona olan sevgisinden bahsedilmiştir.³⁸⁰

Etrafında onu çok seven, koruyan, onun için her türlü fedakarlığa katlanacak sahabelerin var olduğu da vurgulanarak³⁸¹ vefat ettiğinde herkesin ağladığı belirtilmiştir.³⁸²

---

³⁶⁹ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Deve-*, s.4.

³⁷⁰ Ergün, s.9.

³⁷¹ Ergün, s.33.

³⁷² Ergün, s.57.

³⁷³ Ergün, s.22-23.

³⁷⁴ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı "Kutlu Doğum"*, s.30.

³⁷⁵ Saraç, s.32,36.

³⁷⁶ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı "En Güvenilir İnsan"*, s.1.

³⁷⁷ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Küçük Serçe-*, s.40.

³⁷⁸ Yıldırım, s.45.

³⁷⁹ İbrahimhakkıoğlu, s.25.

³⁸⁰ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı "Son Peygamber"*, s.13; Kutup, A.Cude, s.139-141.

³⁸¹ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Kır Çiçekleri-*, s.34; Muhammed Ali Kutub, s.100-101; Yusuf, s.108.

³⁸² Kutup, A.Cude, s.383.

Sahabelerle çok iyi anlaştığından, onlarla olan diyaloglarından, iş bölümlerinden, sohbetlerinden bahsedilmiştir.³⁸³ Aralarındaki muhabbetin artması için selam vermeyi ve almayı teşvik ettiği de bildirilmiştir.³⁸⁴

Sahabenin Peygamberimiz'e olan düşkünlüğünü vurgulamak için, Zeyd'in öldürülecekken, "Senin yerinde Muhammed olsun ister misin?" diye sorulması üzerine; "Onun ayağına diken batmasına bile razı olmam." deyişine yer verilmiştir.³⁸⁵

9. Misafirperver Oluşu

Sevgili Peygamberimiz'in misafirperver oluşuyla alakalı hiçbir kaynakta "çok yoğun" vurgu yapılmamıştır. 2 kaynakta "yoğun", 8 kaynakta "orta düzey" ve 11 kaynakta "az vurgu" yapılmıştır. 29 kaynakta ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Vurgu yapılan kaynaklarda; Peygamberimiz'in sofrasına misafir çağırdığı, misafirine çok önem verdiği, elinde bulunandan ikramlarda bulunduğu,³⁸⁶ misafirini rahat ettirmek için elinden geleni yaptığı ifade edilmiş ve Peygamberimiz'in "Misafir rızkıyla gelir. Üçte birini yer, üçte ikisini bırakır.", sözü vurgulanmıştır.³⁸⁷

Hz. Hatice'nin Peygamberimiz'e söylediği; "Sen misafirine ikram edersin.", sözüne de yer verilmiştir.³⁸⁸

Bir bayram sabahında üzgün duran yetim çocuğu alıp evine götürerek onunla güzelce ilgilenmesi, ikramda bulunması, karnını doyurması, yeni giysiler giydirmesi de misafirperverliğini gösterir.³⁸⁹

Peygamberimiz'in misafirlerini kapıda karşıladığı ve giden misafirlerini yolcu ettiği söylenerek misafirlere verdiği önem belirtilmiştir.³⁹⁰

---

³⁸³ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Kuşlar-*, s.5; Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Kır Çiçekleri-*, s.34.

³⁸⁴ Ergün, s.12.

³⁸⁵ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.65.

³⁸⁶ Ergün, s.74.

³⁸⁷ Kandemir, *Gül Muhammedim*, s.14.

³⁸⁸ Uysal, s.45; Muhammed Ali Kutub, s.46; *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.33.

³⁸⁹ Hüzeyfoğlu, *Kimsezsiz Çocuğun Bayramı*, s.13.

³⁹⁰ Ergün, s.17.

Peygamberimiz'in; "Allah'a en sevimli olan yeme, başına çok kişinin oturduğu yemektir." hadisine de yer verilerek, soframıza misafir çağırmaya verdiği önem vurgulanmak istenmiştir.³⁹¹

Ayrıca Peygamberimiz'in esirlere bile iyi davrandığı, hiçbir zaman eziyet etmediği, onları misafir gibi ağırladığı, hatta düşmanı Sümame'ye bile misafirperverlik gösterdiği vurgulanmıştır.³⁹²

10. Komşuluk İlişkilerine Önem Vermesi

Bu konuyla alakalı olarak sadece 1 kaynakta "yoğun", 3 kaynakta "orta düzey" ve 9 kaynakta "az vurgu" yapılmıştır. 37 kaynakta ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Genel olarak Peygamberimiz'in herkesle iyi geçinmesinden, herkese yardım etmesinden,³⁹³ iyi bir komşu olduğundan,³⁹⁴ komşuluk ilişkilerinde çok hassas olduğundan bahsedilmiştir.³⁹⁵

Peygamberimiz'in komşularını gördüğü yerde selam verdiği ifade edilmiş³⁹⁶ ve herkesin de komşusuyla iyi geçinmesini istediği belirtilmiştir. Hatta komşusunun çocuklarına hurma ağacından hurma vermeyen bir adamı uyarmış ve onun komşusuyla iyi geçinmesini istemiştir.³⁹⁷

"Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir." hadisine de yer verilerek Peygamberimiz'in komşuluk ilişkilerine verdiği önem vurgulanmak istenmiştir.³⁹⁸

---

³⁹¹ Damla, s.90.

³⁹² Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Kır Çiçekleri-*, s.39; Varlı, s.82.

³⁹³ Kandemir, *Gül Muhammedim*, s.14.

³⁹⁴ Asım Uysal, Mürşide Uysal, s.130.

³⁹⁵ Ergün, s.45.

³⁹⁶ Damla, s.70.

³⁹⁷ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Komşununun Ağacı-*, s.15.

³⁹⁸ Damla, s.94; Sezgin, Karadeniz, s.63.

11. Öksüz ve Yetimlerle İlgilenmesi

Peygamberimiz'in öksüz ve yetimlerle ilgilenmesiyle alakalı olarak 4 kitapta “çok yoğun”, 3 kitapta “yoğun”, 4 kitapta “orta düzey” ve 4 kitapta “az vurgu” yapılmıştır. 36 kitapta ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Peygamberimiz'in öksüz ve yetimleri sevdiği,³⁹⁹ onlarla özel olarak ilgilendiği, hallerini hatırlarını sorduğu ve yüreklerine sevinç düşürdüğü ifade edilmiştir.⁴⁰⁰ Yetim ve öksüz çocuklara ayrı bir şefkat ve merhamet duyduğu belirtilerek,⁴⁰¹ Hendek Savaşı'nda ağlayan yetim çocukları düşündükçe üzüldüğü anlatılmıştır.⁴⁰²

Hz. Hatice'nin Peygamberimiz'e söylediği; “Sen fakirlere, yetimlere yardım edersin.”, sözüyle de Peygamberimiz'in öksüz ve yetimlerle ilgilendiği vurgulanmak istenmiştir.⁴⁰³

Yetimlerin her zaman Sevgili Peygamberimiz'in kanatlarının altında olduğu ifade edilerek, “Cennette yetimleri koruyanlarla birlikte olacağım.” Dediği ve bu şekilde insanları da yetimleri korumaya teşvik ettiği belirtilmiştir.⁴⁰⁴

Tarık adında öksüz bir çocuğa yaşlı bir komşusunun sahip çıkması, bu adamın ölmesiyle çocuğa miras olarak bir hurma ağacı bıraktığı, ama ölen adamın bir akrabasının çıkıp gelmesi ve çocuğa bu hurma ağacını vermeyi istememesi üzerine Peygamberimiz'in bu ağacı satın alıp çocuğa hediye etmek istemesi, ama parası olmadığı için durumdan haberdar olan bir sahabinin ağacı satın alarak çocuğa hediye etmesi ve Peygamberimiz'in de bu adama; “Allah'ım bu cömert kişiye cennette bir hurmalık nasip et!” diye dua ettiği belirtilerek Peygamberimiz'in öksüz ve yetimlerin haklarını koruduğu belirtilmiştir.⁴⁰⁵

Bir bayram sabahında, çocuklar dışarıda sevinçle oyun oynuyorken, küçük bir çocuğun onların arasına katılmadığını ve köşede oturup ağladığını gören Peygamberimiz'in, çocuğun bu haline dayanamadığını ve niçin ağladığını sorduğunda çocuğun; “Benim annem ve babam yok, o çocukların hepsinin annesi ve babası var da mutlu bir şekilde oyun

---

³⁹⁹ Kandemir, *Peygamberimiz Çocuklarla*, s.26-29.

⁴⁰⁰ Damla, s.58.

⁴⁰¹ Dursun, s.21.

⁴⁰² Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı"Medine Yılları"*, s.19.

⁴⁰³ Uysal, s.45.

⁴⁰⁴ Dalal Al-Alami, *Son Mühür –Peygamberimiz'in Hayatı-*, Çev.Merve Akkuş, D.İ.B. Esenler Belediyesi Yay., 2007, s.110.

⁴⁰⁵ Yusuf Hüzeyfeoğlu, *Öksüz Tarık*, Din Kültürü Dizisi Sevgi Peygamberi Hz. Muhammed:2, Beyaz Daktilo Meydan Yayıncılık, İstanbul, 2008, s.10-16.

oynayabiliyorlar.”, demesi üzerine, Peygamberimiz’in de çocuğa; “ İster misin bundan sonra baban ben olayım, annen de Hz. Aişe...”, demesi ve çocuğu alıp evine götürerek güzelce yedirmesi, giydirmesi anlatılmış ve bu şekilde Peygamberimiz’in yetimlere karşı ne kadar hassas davrandığı, onlarla özel olarak ilgilendiği vurgulanmak istenmiştir.⁴⁰⁶

12. Yoksulları Gözetmesi

Sevgili Peygamberimiz’in yoksulları gözetmesi ile ilgili olarak, incelenen kaynakların 5 tanesinde “çok yoğun”, 7 tanesinde “yoğun”, 11 tanesinde “orta düzey” ve 9 tanesinde “az vurgu” yapılmıştır. Kaynakların 19 tanesinde ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Peygamberimiz’in zenginle fakirin Allah katında eşit olduğunu insanlara anlatmaya çalışması, zekatın öneminden bahsetmesi ve insanları zekat vermeye teşvik etmesi,⁴⁰⁷ Medineliler’e yoksula iyi davranmayı öğütlemesi,⁴⁰⁸ bütün parasını ihtiyaç sahiplerine vermesi,⁴⁰⁹ hatta elinde fazladan bir dinarı bile olsa dışarı çıkıp onu verecek bir yoksul arması, ihtiyacından fazlasını hiçbir zaman elinde bulundurmaması,⁴¹⁰ yoksulları sofraya çağırması,⁴¹¹ hiçbir dilenciye geri çevirmemesi, evinde fazladan süs eşyası olarak bir örtü örten kızını Fatıma’yı uarması ve bu şekilde fakirleri düşünmesini istemesi,⁴¹² felakete uğrayanların yardımına koşması⁴¹³ vb. konular üzerinde durulmuştur.

Cimri bir adamla komşu olan fakir bir ailenin çocukları, cimri adamın bahçesindeki hurma ağacının hurmalarından yemek istediklerinde sert bir tavırla karşılaşmışlar ve bu durum Peygamberimiz’e iletilmiştir. Peygamberimiz de önce cimri adamla konuşup, onu, hurma ağacının fakir ailenin evine doğru sarkan dalını o aileye vermesi için ikna etmeye çalışmış, olmayınca da sahabelerden birinin yardımıyla o ağacın yüksek bir fiyatla da olsa satın alınmasını ve fakir çocukların bu ağaçtan faydalanmasını sağlamıştır. Bu olay anlatılarak Peygamberimiz’in fakirlerle, yoksullarla yakından ilgilendiği vurgulanmak istenmiştir.⁴¹⁴

⁴⁰⁶ Ay, s.93; Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Deve-*, s.42-44; Damla, s.58.

⁴⁰⁷ A.Başak Sezgin, *Peygamberimizden Hatıralar”Küçük Çoban”*, s.22.

⁴⁰⁸ Yusuf, , s.100.

⁴⁰⁹ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Kır Çiçekleri-*, s.20.

⁴¹⁰ Altunkaynak, s.66.

⁴¹¹ Damla, s.93-94.

⁴¹² Altunkaynak, s.65.

⁴¹³ Kandemir, *Gül Muhammedim*, s.14.

⁴¹⁴ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Komşununun Ağacı-*, s.1-15.

Bir keresinde de Peygamberimiz elinde on dirhemiyle alışverişe çıkmış, bunun dört dirhemiyle kendisine bir gömlek almıştır. Bir fakir gelerek kendisinden o gömleği isteyince Peygamberimiz de hemen gömleği adama hediye etmiş ve tekrar içeri girerek o gömleğin aynısından dört dirhem daha vererek kendisine satın almıştır. Elinde kalan iki dirhemiyle dışarı çıktığında, dışarıda bir köşede oturmuş ağlayan küçük bir kız çocuğunun olduğunu görür ve hemen kızın yanına giderek neden ağladığını sorar. Küçük kız da ev sahibin kendisine bir şey alması için iki dirhem vererek gönderdiğini ama o iki dirhemi kaybettiği için ağladığını söyler. Peygamberimiz elinde kalan iki dirhemi hemen çıkararak küçük kıza verir.⁴¹⁵ Bu olayın anlatılması da Peygamberimiz'in yoksulları gözettiğinin vurgulandığını göstermektedir.

Hz. Hatice'nin Peygamberimiz'e; "Sen yoksula yedirir, hiç kimsenin kazandıramayacağını kazandırırın.", sözleriyle de Peygamberimiz'in yoksullarla ilgilendiği vurgulanmıştır.⁴¹⁶ Hz. Hatice'nin ayrıca Peygamberimiz için "Özellikle Ramazan'da yoksullara yardım ederdi.", sözüne de yer verilmiştir.⁴¹⁷

Peygamberimiz'in, maddi açıdan durumu kötüye giden amcasına elinden geldiğince destek olduğu ifade edilmiştir.⁴¹⁸ Ayrıca fakir olanlara yardım ettiği, zayıflar için üzüldüğü,⁴¹⁹ hasta, düşkün ve fakirlerle ilgilendiği, onların da Peygamberimiz'i çok sevdiği, onu görünce hepsinin yüzünün güldüğü belirtilmiştir.⁴²⁰

Peygamberimiz'in, arkadaşlarına, zayıflara karşı merhametli olmalarını öğütlediği de ifade edilmiştir.⁴²¹

Kendisinden bir şeyler isteyerek dilenen bir adamın haline bakıp durumunun iyi olduğunu görünce, ona çalışmanın güzelliğini öğretmesi ve bu şekilde adamın yaşantı şeklini değiştirerek daha mutlu yaşamasını sağlaması da Peygamberimiz'in yoksullarla ilgilendiğini vurgulamak amacıyla bahsedilen konulardandır.⁴²²

---

⁴¹⁵ Kutup, A.Cude, s.364.

⁴¹⁶ Muhammed Ali Kutub, s.46; Uysal, s.45.

⁴¹⁷ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.33.

⁴¹⁸ Sezgin, Karadeniz, s.37.

⁴¹⁹ Kutup, A.Cude, s.360; Varlı, 31.

⁴²⁰ Damla, s.93.

⁴²¹ Kutup, A.Cude, s.360.

⁴²² Uysal, s.4-7.

Ayrıca Peygamberimiz'in Hılf'ul-Fudûl adı verilen cemiyette çalışarak, haksızlığa uğrayan güçsüzlerin hakkını almak için mücadele ettiği de vurgulanmış ve onun zor durumda olan insanlara ne kadar çok yardımcı olmak istediği anlatılmak istenmiştir.⁴²³

13. Kendi İşlerini Kendisinin Yapması

İncelenen kitaplarda Peygamberimiz'in kendi işlerini kendisinin yapmasıyla alakalı 3 kaynakta orta düzey, 11 kaynakta az vurgu yapılmış ve 36 kaynakta ise hiç vurgu yapılmamıştır.

Peygamberimiz'in daha küçük yaşlarda sorumluluk sahibi olduğu,⁴²⁴ evini süpürdüğü, elbiselerini yıkadığı, hayvanlarla ilgilendiği, çarşıdan yiyeceğini kendisinin taşıdığı belirtilmiş ve kendisine yardımcı olmak isteyenlere de "Her kişi kendi eşyasını kendisi taşımalıdır.", dediği ifade edilmiştir.⁴²⁵

14. Çocukları Çok Sevmesi

Peygamberimiz'in çocukları çok sevmesi ile ilgili olarak 15 kaynakta "çok yoğun", 3 kaynakta "yoğun", 4 kaynakta "orta düzey" ve 10 kaynakta "az vurgu" yapılmış olup, 18 kaynakta hiç vurgu yapılmamıştır.

Peygamber Efendimiz'in çocuklarla şakalaşması, onları gördüğü yerde selam vermesi,⁴²⁶ saçlarını okşaması,⁴²⁷ çocuklara onların hoşuna gidecek şekilde hitap etmesi,⁴²⁸ yolda gördüğü çocukları sevip, onların başlarını okşayıp, onlara hediyeler vermesi,⁴²⁹

---

⁴²³ Efe, s.26.

⁴²⁴ İbrahimhakkıoğlu, s.5.

⁴²⁵ Ertekin, s.25.

⁴²⁶ Damla, s.58.

⁴²⁷ Yusuf Hüzeyfeoğlu, *Kimsesiz Çocuğun Bayramı*, Din Kültürü Dizisi Sevgi Peygamberi Hz. Muhammed:5, Beyaz Daktilo Meydan Yayıncılık, İstanbul, 2008,s.7.

⁴²⁸ Ay, s.16-17.

⁴²⁹ Ömer Baldık, Çiğdem Özmen, *Peygamberimin Kim Olduğunu Biliyorum*, Timaş Yay., İst., 2006, s.27; Hüzeyfeoğlu, *Kimsesiz Çocuğun Bayramı*, s.5.

çocuklar oynarken onları seyretmesi,⁴³⁰ çocukların da Peygamberimiz'i çok sevip, onu gördükleri yerde sevinç çığlıkları attıkları, koşarak ona sarıldıkları vurgulanmıştır.⁴³¹

Peygamberimiz'in Müslüman Yahudi demden tüm çocukları sevdiği, hatta hasta olan bir Yahudi çocuğun ziyaretine gittiği ve ona İslam dinini anlattığı ve çocuğun da bunun üzerine Müslüman olması,⁴³² çocuklar arasında kız erkek ayrımı yapmadığı, hatta kız çocuklarına olan sevgisini göstermek için elinden geleni yaptığı ifade edilmiştir.⁴³³

Yanında çalışan Enes'e çok iyi davrandığı, hiç kızmadığı, hatta kızanları uyardığı belirtilerek, gücü yetse zaten yapardı dediği ifade edilerek⁴³⁴ çocuklara karşı çok merhametli olduğu vurgulanmıştır.⁴³⁵

Peygamberimiz'in çocukları çok sevdiği için onların üzülmelerine dayanamadığı, gözyaşlarına kıyamadığı belirtilmiştir.⁴³⁶ Örneğin; ev sahipleri izin vermediği için hurma ağacının hurmalarından yemek istedikleri halde yiyemeyen çocukların haline çok üzülüp, o ağacı onlar için satın almak istemesi,⁴³⁷ bayram sabahında arkadaşlarıyla beraber oyun oynayarak bir köşede oturup ağlayan yetim kızla ilgilenmesi, onu alarak evine götürmesi,⁴³⁸ namaz kıldırıyorken bir çocuğun ağlama sesini duyunca namazı hızlıca kıldırarak annesinin bir an önce çocuğun yanına gitmesini sağlaması,⁴³⁹ kaybettiği iki dirhem yüzünden ağlayan küçük hizmetçi kızını görünce elinde kalan 2 dirhemi o çocuğa vermesi, çocuk ev sahibinden korkarak ağlamaya devam edince çocukla beraber çalıştığı eve kadar gitmesi,⁴⁴⁰ vb. durumlar anlatılmış ve Peygamberimiz'in çocukların üzülmelerine dayanamadığı bu şekilde örneklerle açıklanmıştır.

Peygamberimiz'in çocuklara karşı göstermiş olduğu sabrın, hoşgörünün büyüklüğü de bazı örnekler verilerek açıklanmıştır. Örneğin; hurma ağacını taşıyan Rafi'ye kızmaması ve eğer canın çok istiyorsa yere düşenlerinden alıp yiyebilirsin diyerek öğüt vermesi,⁴⁴¹ namaz

---

⁴³⁰ Burak Sezen, *Peygamberime Mektup Yazdım, (Küçük Kalplerden Efendimize Mektuplar...)*, Nesil Çocuk Yay., Küçük Kalpler Dizisi:2, İst., 2007, s.7.

⁴³¹ Hüzeyfeoğlu, *Kimsesiz Çocuğun Bayramı*, s.4.

⁴³² Ertekin, s.13.

⁴³³ Ay, s.24.

⁴³⁴ s.20; Kutup, A.Cude, s.356.

⁴³⁵ Ergün, s.54.

⁴³⁶ Hüzeyfeoğlu, *Öksüz Tarık*, s.10.

⁴³⁷ Sezgin, *Peygamberimiz'den Hatıralar –Komşunun Ağacı-*, s.9.

⁴³⁸ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Deve-*,s.44; Ertekin, s.13.

⁴³⁹ Ay, s.101-102; *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.110.

⁴⁴⁰ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Deve-*, s.30.

⁴⁴¹ Uysal, s.48; *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.26.

kılarken secdeye omzuna çıkan, bacaklarının arasından geçen, etrafında dönüp oyunlar oynayan torunlarına hiç kızmaması,⁴⁴² gibi...

Ayrıca Peygamberimiz'in çocukları çok sevmesiyle alakalı olarak; bir çocuğun ağlamasına bile üzüldüğü,⁴⁴³ küçük Umeyr'in başını okşayıp hem onunla hem de serçesiyle ilgilenmesi,⁴⁴⁴ kuşunu kaybetmesiyle çok üzülen Umeyr'e iki tane güvercin satın alarak hediye etmesi,⁴⁴⁵ çocukları her zaman kucağında oturtması, onları incitmeyi hiç istemediği, ikrama ilk olarak çocuklardan başlaması, onlara "cennet çiçeği" veya "reyhan çiçeği" demesi⁴⁴⁶ ve "Çocuk kokusu cennetin kokusundandır." buyurması,⁴⁴⁷ Hasan ve Hüseyin'i omzuna alarak dolaştırması, camiye götürmesi, onlara güzel dinimizi öğretmesi, "Hasan ve Hüseyin'i seven gerçekten beni sevmiş demektir." demesi,⁴⁴⁸ onlar için; "Allah'ım onlara merhamet et, ben onları çok seviyorum!", diye dua etmesi,⁴⁴⁹ torunlarının Peygamberimiz'in kucağında uyuyakalması,⁴⁵⁰ Hz. Fatıma'ya kalkarak yer vermesi⁴⁵¹ gibi konulara yer verilmiştir.

Çocukların da Peygamberimiz'i çok sevdiği,⁴⁵² onu görünce çok sevindikleri⁴⁵³ belirtilmiştir.

Zeyd'in kendi babasına gitmek istemeyerek Peygamberimiz'in yanında kalmayı istemesi de, Peygamberimiz'in çocuklar tarafından ne kadar çok sevildiğini gösterir.⁴⁵⁴

Peygamberimiz'in torunlarını kucağına alıp onları sevdiğini gören bir adamın Peygamberimiz'e; "Benim on tane çocuğum var, onları bir gün bile böyle öpmedim.", demesi üzerine Peygamberimiz'in; "Allah senin kalbinden merhameti almışsa ben ne yapabilirim", demesi de Peygamberimiz'in çocukları sevmeye verdiği önemi göstermektedir.⁴⁵⁵

---

⁴⁴² *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.101; Ertekin, s.15.

⁴⁴³ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Deve-*, s.23; Hüzeyfeoğlu, *Küçük Umeyr*, s.15.

⁴⁴⁴ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Küçük Serçe-*, s.31; Damla, s.58-61.

⁴⁴⁵ Hüzeyfeoğlu, *Küçük Umeyr*, s.15.

⁴⁴⁶ Damla, s.26; Ertekin, s.11.

⁴⁴⁷ Damla, s.61.

⁴⁴⁸ Ertekin, s.15.

⁴⁴⁹ Kutup, A.Cude, s.358.

⁴⁵⁰ Ertekin, s.15.

⁴⁵¹ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.25.

⁴⁵² Kılınç, , s.18.

⁴⁵³ Altunkaynak, s.11.

⁴⁵⁴ Altunkaynak, s.27-28.

⁴⁵⁵ Kutup, A.Cude, s.357-358.

15. Güler yüzlü Oluşu

Peygamberimiz'in güler yüzlü oluşuna 1 kaynakta “çok yoğun”, 2 kaynakta “yoğun”, 4 kaynakta “orta düzey” ve 15 kaynakta “az vurgu” yapılmıştır. 28 kaynakta ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Peygamberimiz'in yüzünü asla ekşitmediği, asık yüzlü olmadığı,⁴⁵⁶ hep güler yüzlü olduğu ifade edilerek, “Güler yüz müminin sadakasıdır.”, sözüne yer verilmiştir.⁴⁵⁷

Hız Hatice'nin evindeki kölelerin Peygamberimiz için “Hep tebessüm ederek geziyor”, demeleri,⁴⁵⁸ Süname'nin de Peygamberimiz'in bu halinden etkilenmesi⁴⁵⁹ gibi konulara yer verilmiştir.

Peygamberimiz için “tebessüm sultanı”, “tebessüm kahramanı” vb ifadeler kullanılarak, çocukların bile gülümsemeyi Peygamberimiz'den öğrendikleri söyleniyor.⁴⁶⁰

Şiir dilinin kullanıldığı bir kitapta ise “Tatlı gülümsemeni, ne çok görmek isterdim...”, gibi bir ifade kullanılmıştır.⁴⁶¹

Peygamberimiz'in güler yüzlü halinin insanlar üzerindeki derin tesiri düşünülerek onun güler yüzlülüğü, yumuşaklığı sayesinde İslam dininin yayıldığı belirtilmiştir.⁴⁶²

16. Vefalı Oluşu

İncelenen kaynaklar arasında Peygamberimiz'in vefalı oluşuyla alakalı olarak 1 kaynakta “çok yoğun”, 6 kaynakta “yoğun”, 3 kaynakta “orta düzey” ve 13 kaynakta “az vurgu” yapılmıştır. 27 kaynakta ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Peygamberimiz'in vefakar bir insan olduğu, kendisine ve ashabına yardımı dokunanları asla unutmadığı belirtilmiştir.⁴⁶³

---

⁴⁵⁶ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.87.

⁴⁵⁷ Damla, s.147.

⁴⁵⁸ Varlı, s.31.

⁴⁵⁹ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Kır Çiçekleri-*, s.39.

⁴⁶⁰ Yıldırım, s.24.

⁴⁶¹ Dursun, s.6.

⁴⁶² Altunkaynak, s.87.

Peygamberimiz'in annesinin ve babasının kabrini ziyaret etmesi,⁴⁶⁴ kendisine bakan amcasının yükünü hafifletmek için çalışmak istemesi, Hz. Hatice ile evlendikten sonra durumu düzelince amcası Ebu Talip'e birçok yardımda bulunması, yükünü hafifletmek için çocuklarına bakmak istemesi, Hz. Ali'yi yanına alması,⁴⁶⁵ onun bakımını üstlenmesi,⁴⁶⁶ kendisine bakan Hz. Fatıma'yı hep ziyaret etmesi, ona hürmet ve saygı göstermesi, onun için "ikinci annem" demesi,⁴⁶⁷ Hz. Hatice'yi hastalandığında hiç yalnız bırakmaması, vefatından sonra da onu hiç unutmaması, kabrini ziyaret etmesi,⁴⁶⁸ hatta onun arkadaşlarını ziyaret edip ihtiyaçlarının olup olmadığını sorması,⁴⁶⁹ süt annesi Halime'ye yıllar sonra bile "anacığım" diyerek sarılması, ihtiyacı olduğunda ona kırk koyun ve bir deve hediye etmesi,⁴⁷⁰ Ümmü Eymen'e "annemden sonra annemsin" demesi,⁴⁷¹ Hz. Fatıma vefat edince yanına girip yatması ve gömleğini kefen yapması vs. anlatılarak Peygamberimiz'in kendisine yapılan iyilikleri asla unutmadığı ve mutlaka karşılık verdiği belirtilmek istenmiştir.⁴⁷²

---

⁴⁶³ Ergün, s.46,65.

⁴⁶⁴ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Küçük Serçe-*, 37.

⁴⁶⁵ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı"En Güvenilir İnsan-*, s.28; *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.25; Kutup, A.Cude, s.134; Sezgin, Karadeniz, s.37.

⁴⁶⁶ Varlı, s.41.

⁴⁶⁷ Efe, s.28; *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.18.

⁴⁶⁸ Kutup, A.Cude, s.185-186; Varlı, s.61.

⁴⁶⁹ Efe, s.31.

⁴⁷⁰ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.14.

⁴⁷¹ Asım Uysal, Mürşide Uysal, s.79.

⁴⁷² Asım Uysal, Mürşide Uysal, s.89

C. HZ. PEYGAMBERİN AİLESİYLE OLAN İLİŞKİSİ

1. Aile Bireylerini Sevip Sayması

Bu konuda 3 kaynakta çok yoğun vurgu yapılmış olup, 7 kaynakta yoğun, 11 kaynakta orta düzey ve 12 kaynakta az vurgu yapılmıştır. 17 kaynakta ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Peygamberimiz'in anne babaya itaat etmeyi, kalplerini kırmamayı tavsiye ettiği, “Cennet annelerin ayakları altındadır.” buyurarak anne babaya ihsanda bulunmayı, onlara şefkatli davranmayı ve hayır dualarını almayı tavsiye ettiği belirtilmiştir.⁴⁷³

Peygamberimiz'in ailesini çok sevdiği dile getirilerek, onları üzecek bir şey yapmadığı, her zaman onların sözünü dinlediği ve hep onlara yardımcı olduğu ifade edilmiştir.⁴⁷⁴

Peygamberimiz'in, annesini, amcasını, dedesini, süt annesini, süt kardeşlerini, eşini ve diğer tüm aile bireylerini çok sevdiği ve onları saydığı ifade edilmiştir.⁴⁷⁵ Eve girince ilk olarak ev halkına selam verdiği belirtilerek onlara verdiği önem de dile getirilmiştir.⁴⁷⁶ Ayrıca hep ailesiyle birlikte yemeğe başladığı belirtilmiştir.⁴⁷⁷

Peygamberimiz'in annesi hastalanınca gözyaşlarını tutamadığı⁴⁷⁸ ve vefat ettikten sonra da ona olan özleminden kabrinin başında ağladığı belirtilerek annesine olan sevgisinin büyüklüğü vurgulanmak istenmiştir.⁴⁷⁹

Peygamberimiz'in kendisine bakan Hz. Fatma'yı hep ziyaret etmesi, ona hürmet ve saygı göstermesi, ondan “ikinci annem” diye bahsetmesi, onun bu dünyadan göçtüğünü duyunca “Bugün annem öldü” diyerek üzüntüsünün büyüklüğünü ifade etmesi, cenaze merasimi ile bizzat ilgilenmesi, onu kendi gömleği ile kefenledikten sonra gömüleceği kabrin içine girip yanı üzerinde biraz uzandıktan sonra onu indirtmesi ve bu şekilde kabre ısınmasını, alışmasını sağlamak istemesi,⁴⁸⁰ amcasının yükünü hafifletmek için Hz. Ali'ye bakması, yıllar

---

⁴⁷³ Ergün, s.52-53.

⁴⁷⁴ Ertekin, s.23.

⁴⁷⁵ Kandemir, *Gül Muhammedim*, s.14.

⁴⁷⁶ Ergün, s.21.

⁴⁷⁷ Ertekin, s.7.

⁴⁷⁸ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı "En Güvenilir İnsan"*, s.2.

⁴⁷⁹ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Küçük Serçe-*, s.37; Yıldırım, s.24.

⁴⁸⁰ Efe, s.27-28.

sonra bile süt annesi Halime'ye anacığım diyip sarılması vs. Peygamberimiz'in sevgi ve saygının gereği olan vefasının bir göstergesi olarak anlatılmıştır.⁴⁸¹

Allah'a inanmayan ve Peygamberimiz'in her söylediğine karşı çıkan amcasına karşı hep anlayışlı davrandığı, ona ölene kadar hep iyilik yaptığı örnek olarak gösterilmiştir.⁴⁸²

Sevgili Peygamberimiz'in bir hadis-i şeriflerinde "Ben mütemadiyen temiz babaların sulbünden, temiz anaların rahminden naklolunageldim." buyurarak, annesinin babasının kıymetini belirttiğine de yer verilmiştir.⁴⁸³

Peygamberimiz'in Hz. Enes'e, büyüklerine saygılı olmasını tavsiye ettiği belirtilerek, Peygamberimizin, anne babasına saygılı olanları çok sevdiğini, her anne-babaya çok değer verdiğini, onlara öf bile dememek gerektiğini söylediği ifade edilmiştir.⁴⁸⁴

Hz. Hatice ile sevgi saygı çerçevesinde bir evlilik sürdürdüğü anlatılarak,⁴⁸⁵ Hz. Hatice'ye olan sevgisinin, saygısının büyüklüğünden bahsedilmiş,⁴⁸⁶ Hz. Hatice vefat ettikten sonra bile Peygamberimiz'in onu hiç unutmadığı, hep andığı, hatıralarını yad edip onu övdüğü, hatta ona olan sevgisinden ötürü, onun arkadaşlarını bile ziyaret ederek ihtiyaçlarının olup olmadığını sorduğu anlatılmıştır.⁴⁸⁷

Ayrıca Hz. Aişe'ye olan sevgisinden de bahsedilmiş, hastalandığında başını Hz. Aişe'nin kucağına koyarak yattığı belirtilmiştir.⁴⁸⁸

---

⁴⁸¹ Efe, s.39.

⁴⁸² Ertekin, s.29.

⁴⁸³ Efe, s.25.

⁴⁸⁴ Damla, s.106.

⁴⁸⁵ Efe, s.29.

⁴⁸⁶ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı"Son Peygamber"*, s.6; Uysal, s.47; Muhammed Ali Kutub, s.33; Yıldırım, s.35; Kutup, A.Cude, s.119.

⁴⁸⁷ Efe, s.31.

⁴⁸⁸ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı"Medine Yılları"*, s.29.

2. Ev İşlerine Yardımcı Olması

İncelenen kaynaklar arasında Peygamberimiz'in ev işlerine yardımcı olmasıyla alakalı olarak yoğun vurgu yapılan bir kitap bulunmamaktadır. Bunun haricinde 2 kaynakta yoğun vurgu, 6 kaynakta orta düzey, 4 kaynakta az vurgu yapılmış, 38 kaynakta ise hiç vurgu yapılmamıştır.

Vurgu yapılan kaynaklarda genel olarak Peygamber Efendimiz'in küçük yaşta annesine yardımcı olduğundan,⁴⁸⁹ amcasının yanında kalırken yengesine ev işlerinde yardımcı olduğundan, hatta yengesi çağırmadan kendisinin ona yardımcı olmaya gittiğinden bahsediliyor.⁴⁹⁰

Peygamberimiz'in evliliğinin büyük bir huzur ve mutluluk içerisinde geçtiği, eşiyle birbirlerini çok sevip anladıkları ve hiçbir gün aralarında kavga ve kırgınlık yaşanmadığı belirtilmiş, hatta Peygamberimiz'in yeri geldiğinde kendi ayakkabısını kendisinin tamir ettiği ve yine yeri geldiğinde çocuğunun beşiğini salladığı ifade edilmiştir.⁴⁹¹

3. Aile Bireyleriyle Şakalaşması

Peygamberimiz'in aile bireyleriyle şakalaşmasıyla ilgili olarak hiçbir kaynakta çok yoğun vurgu yapılmamıştır. Bununla beraber 1 kaynakta yoğun vurgu, 4 kaynakta orta düzey, 4 kaynakta az vurgu yapıldığı ve 41 kaynakta ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Vurgu yapılan kaynaklarda genel olarak Peygamberimiz'in torunları ile şakalaşmasından bahsedilmektedir. Örneğin; torunlarına dilini uzatıp onları güldürmesi, Hasan'ın parmaklarını ısırarak gibi yapması, Hüseyin'in peşinden koşarak yakalamaya çalışması ve onu taklit ederek sağa sola koşması gibi...⁴⁹²

---

⁴⁸⁹ Damla, s.112.

⁴⁹⁰ Asım Uysal, Mürşide Uysal, s.89.

⁴⁹¹ Efe, s.30.

⁴⁹² Ay, s.45.

Peygamberimiz'in eşi Hz. Aişe ilde de şakalaştığından bahsedilmiş ve Peygamberimiz'in Hz. Aişe'ye "Sen benden önce ölürsen seni kefenler, namazını kılar ve seni defnederim.", diye şaka yaptığı ifade edilmiştir.⁴⁹³

4. Aile Bireyleri Arasında Ayrım Yapmaması

Bu konuyla alakalı olarak incelenen kaynaklar arasında "çok yoğun" ve "yoğun" vurgu yapılan kaynak olmadığı görülmüştür. Bunun haricinde 1 kaynakta orta düzey vurgu, 7 kaynakta az vurgu yapıldığı görülmüştür. 42 kaynakta ise bu konuyla alakalı vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Vurgu yapılan kaynaklarda Peygamberimiz'in eşleri arasında da asla ayrım yapmadığı ifade edilmiş ve kız-erkek ayrımı yapmadan tüm çocuklarını, torunlarını sevdiği belirtilmiş,⁴⁹⁴

Bir kaynakta ise Peygamberimiz'in torunları Hasan ile Hüseyin'in ikisinin de Peygamberimizden su istedikleri, Peygamberimiz'in önce su isteyene daha önce getirdiği ifade edilerek, torunları arasında da adil davranabilmek için elinden geleni yaptığı ifade edilmiştir.⁴⁹⁵

5. Aile Bireylerinin Görüşlerine Değer Vermesi

İncelenen kaynakların hiçbirinde bu konuyla alakalı "çok yoğun" vurgu yapılmamıştır. Bunun yanında 1 kaynakta yoğun vurgu yapılmış, 6 kaynakta orta düzey ve 10 kaynakta az vurgu yapılmıştır. 33 kaynakta ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

İncelenen kaynaklarda Peygamberimiz'in Hz. Hatice'ye her şeyi anlatması,⁴⁹⁶ onun görüşlerine değer vermesi,⁴⁹⁷ Hz. Hatice ile sırdaş oluşu üzerinde durulmaktadır.⁴⁹⁸

---

⁴⁹³ Kutup, A.Cude, s.371.

⁴⁹⁴ Yusuf Dursun, *Peygamber Çiçekleri*, Nehir Yay., İst., 2006, s.25.

⁴⁹⁵ Ay, s.51.

⁴⁹⁶ Efe, s.35.

⁴⁹⁷ Uysal, s.45.

⁴⁹⁸ Mercan, s.23; İbrahimhakkıoğlu, s.11.

Bu kaynaklarda özellikle ilk vahiy geldiği zaman Peygamberimiz'in Hz. Hatice'ye danışması vurgulanmıştır.⁴⁹⁹

Bir kaynakta ise Peygamberimiz'in Hz. Hatice ile evlenmeyi düşündüğü zamanlarda amcasına danıştığı ve bu konu hakkında onun da fikrini aldığı belirtilmiştir.⁵⁰⁰

6. Akrabayı Ziyaret Etmesi

Bu konuyla alakalı olarak “çok yoğun” ve “yoğun” vurgu yapılan kaynak bulunmamaktadır. 5 kaynakta “orta düzey” ve 15 kaynakta “az vurgu” yapılmıştır. 30 kaynakta ise hiç vurgu yapılmamıştır.

Peygamberimiz'in akrabalarını sık sık ziyaret ettiği, “Akrabayla alakayı kesen bir kimsenin bulunduğu meclise Allah'ın rahmeti inmez.”, dediği belirtilmiştir.⁵⁰¹

Peygamberimiz'in genel olarak akrabalarına iyi davrandığı,⁵⁰² onlara yakın ilgi gösterdiği⁵⁰³ belirtilmiş ve kızı ile damadının ziyaretlerine gittiğinden,⁵⁰⁴ küçük yaşta annesiyle beraber Medine'de bulunan akrabalarını ziyaret ettiğinden vs bahsedilmiştir.⁵⁰⁵

Hz. Hatice'nin Peygamberimiz'e söylediği “ Sen yakınlarını gözetirsin, sen akrabayı ziyaret eden birisin” gibi sözlerine yer verilerek de Peygamberimiz'in akrabalarına önem verdiği vurgulanmak istenmiştir.⁵⁰⁶

7. Sevinçlerini ve Sıkıntılarını Ailesiyle Paylaşması

Peygamberimiz'in sevinçlerini ve sıkıntılarını ailesiyle paylaşması ile ilgili olarak hiçbir kaynakta çok yoğun vurgu yapılmamıştır. Bunun yanında “yoğun” vurgunun yapıldığı

---

⁴⁹⁹ *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.33; Yusuf, s.33; Yıldırım, s.39; Kutup, A.Cude, s.124; İbrahimhakkıoğlu, s.15.

⁵⁰⁰ Sezgin, Karadeniz, s.36.

⁵⁰¹ Ergün, s.61.

⁵⁰² Kandemir, *Gül Muhammedim*, s.14.

⁵⁰³ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı"Son Peygamber"*, s.6.

⁵⁰⁴ Ay, s.45,51.

⁵⁰⁵ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Küçük Serçe-*, s.38; Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz'in Hayatı"En Güvenilir İnsan"*, s.1; Varlı, s.14.

⁵⁰⁶ Uysal, s.45; Muhammed Ali Kutub, s.46; *Peygamberimi Öğreniyorum*, D.İ.B. Yay., s.33; Efe, s.36.

2 kaynak, “orta düzey” vurgunun yapıldığı 11 kaynak ve “az” vurgunun yapıldığı 10 kaynak bulunmaktadır. 27 kaynakta ise bu konuyla alakalı hiçbir vurgu yapılmamıştır.

Özellikle Peygamberimiz’in sıkıntılarını, sevinçlerini Hz. Hatice ile paylaşması üzerinde vurgu yapılmıştır. Hz. Hatice’ye her şeyini anlatması,⁵⁰⁷ ilk vahiy geldiğinde bile eve gelip korkusu geçince ona olanları anlatması,⁵⁰⁸ Hz. Hatice için “sığınak”, “dayanak” ifadelerini kullanması, onu sıkıntılarının, sırlarının ortağı yapması, oğlu vefat edince Hz. Hatice’yi teselli etmesi,⁵⁰⁹ hastalığı boyunca Hz. Hatice’nin yanından hiç ayrılmaması⁵¹⁰ gibi konular üzerinde durulmuştur.

Bir bayram sabahında çocuklar sevinçle oyun oynarken, onların aralarına katılmayıp, bir köşede oturup ağlayan yetim kızı görünce, onu alıp evine götürmesi de Peygamberimiz’in sıkıntılarını, üzüntülerini ailesi ile paylaştığını gösterir.⁵¹¹

Hz. Hatice’nin Peygamberimiz’e kervanında çalışmayı teklif etmesi üzerine Peygamberimiz’in bunu amcası Ebu talip’e anlatması⁵¹² ve Hz. Hatice ile evlenmeyi düşündüğü zaman bu düşüncesini amcasına açıklaması da vurgulanarak Peygamberimiz’in sevinçlerini, sıkıntılarını aile fertleriyle paylaştığı ifade edilmiştir.⁵¹³

---

⁵⁰⁷ Varlı, s.39; Kutup, A.Cude, s.124; Yıldırım, s.39.

⁵⁰⁸ İbrahimhakkıoğlu, s.15.

⁵⁰⁹ Varlı, s.33.

⁵¹⁰ Varlı, s.61.

⁵¹¹ Türkmenoğlu, *Peygamberimizden Hatıralar-Yavru Deve-*, s.44; Hüzeyfoğlu, *Kimsesiz Çocuğun Bayramı*, s.13.

⁵¹² Varlı, s.26.

⁵¹³ Orhan Sezgin, *Sevgili Peygamberimiz’in Hayatı”En Güvenilir İnsan*”, s.25.

SONUÇLAR

BİÇİM VE TASARIM İLE İLGİLİ İNCELEME SORULARI

EVET-KISMEN-HAYIR

1. Kitabın ebadı öğrencinin gelişim seviyesine uygun mu?	50	-	-
2. Cilt kalitesi yeterli mi?	46	4	-
3. Baskı kaliteli mi?	41	9	-
4. Sayfa sayısı yeterli mi?	43	7	-
5. Kullanılan kağıt kaliteli mi?	29	18	3
6. Ön kapakta bulunması gereken bilgiler var mı?	50	-	-
7. Kapak düzeni öğrencinin gelişim düzeyine uygun mu?	40	10	-
8. Arka kapakta bulunan bilgiler yeterli mi?	33	13	4
9. Kitapta resim ve diğer görsel materyaller uygun olarak kullanılmış mı?	38	4	8
10. Baskı renkli mi?	39	2	9

11. Renklendirme öğrencinin ilgisini çekebilecek nitelikte mi?	39	-	11
12. Kullanılan puntolar öğrencinin seviyesine uygun mu?	37	10	3
13. Yazı türü öğrencinin seviyesine uygun mu?	47	3	-
14. Bir sayfada bulunan satır sayısı öğrencinin seviyesine uygun mu?	39	7	4
15. Vurgulamalar öğrencinin ilgisini yeteri kadar çekebilecek nitelikte mi?	25	16	9
16. Sayfa düzeni iyi mi?	46	4	-
17. Kitabın son bölümünde sözlük, indeks, kaynakça vb. var mı?	12	-	38
18. Resimlerin konulara göre yerleştirilmesi uygun mu?	35	7	1
19. Resimler konunun hedeflerine hizmet ediyor mu?	27	14	2
20. Resimlerin altında konuya uygun açıklamalara yer verilmiş mi?	1	-	42
21. Resimlerin kalitesi yeterli mi?	36	3	4

22. Resimler öğrenciyi düşünmeye sevk ediyor mu?	11	22	10
23. Sorularla resimlere dikkat çekilmiş mi?	-	-	43
24. Resimler konuyu özetler nitelikte mi?	19	16	8
25. Resimlerde konu içerisindeki ayrıntılara dikkat çekiyor mu?	22	14	7
26. Kitabın ismi, öğrencinin ilgisini çekecek ve okuma isteği uyandıracak nitelikte mi?	18	25	7
27. Kitabın üzerinde, kitabın hangi yaş grubuna hitabettiğini belirten bir yazı var mı?	16	4	30
28. Kitabın ön kapağı, öğrencinin ilgisini çekecek ve onda okuma isteği uyandıracak nitelikte mi tasarlanmış?	34	10	6
29. Öğrencinin seviyesine göre sayfa sayısı fazla mı?	8	5	37
30. Kitapta “içindekiler” bölümü yer alıyor mu?	30	-	20
31. Kitabın başında, yazarın çocuklara hitaben yazdığı, önsöz mahiyetinde, herhangi bir yazı bulunuyor mu?	15	-	35

1. İncelenen Kaynakların Biçim ve Tasarımı ile İlgili Sonuçlar

İncelenen kitapların ebatlarının öğrencilerin seviyelerine uygun olup olmadığı incelendiğinde, incelenen tüm kitapların öğrencinin seviyesine uygun olabileceği görülmüştür. Kitapların ebatları değişikçe içinin tasarımı da ona uygun olarak düzenlendiğinde, kitap hangi boyutta olursa olsun, öğrencinin ilgisini çekecek bir hale gelebilmektedir. Kitabın ebatlarından ziyade, içinin tasarımı, öğrencinin seviyesine uygun olup olmadığını belirleme açısından bir ölçüt olabilmektedir.

Kitapların cilt kaliteleri incelendiğinde, elli kitaptan kırk altı tanesinin cilt kalitesinin yeterli olduğu görülmüştür. Kalan dört tanesinde ise, ciltte kullanılan kağıdın rengindeki matlık veya saman kağıdına yakın bir kağıt kullanılmış olmasından kaynaklanan bir yetersizlik durumu söz konusudur. Kitapta cilt kalitesi son derece önemlidir ve öğrencinin kitap okumaya istek duyması açısından cildin kaliteli olması gerekmektedir. Piyasada mevcut bulunan kitaplar incelendiğinde, genel olarak buna dikkat edildiği görülmektedir.

Baskının kaliteli olması da öğrencide okuma isteği oluşturabilme açısından önemlidir. Öğrencilerin soluk veya silik yazılı kitapları okumaya çok fazla istekli olmadıkları görülmektedir. İncelenen kitapların kırk bir tanesinde baskının çok kaliteli olduğu, kalan diğer dokuz tanesinde ise kalitesiz olmamakla beraber, diğerlerine nazaran baskının daha az bir kaliteye sahip olduğu görülmüştür.

Kitapların sayfa sayılarının yeterlilik durumuna bakıldığında kırk üç kitapta sayfa sayısının yeterli olduğu, yedi kitapta ise yetersiz olduğu görülmüştür. Bu yedi kitapta sayfa sayısının yetersiz olmasının sebebi ise daha küçük yaşlara hitaben yazılmış olmalarıdır. Bu konuda ise alınabilecek tedbir, kitabın üzerine hangi yaş gurubuna hitap ettiğinin yazılmasıdır.

Öğrenci seviyesine göre sayfa sayısının fazla olup olmadığına bakıldığında sekiz kitapta öğrencinin seviyesine göre sayfa sayısının çok olduğu, beş kitapta biraz fazla diyebileceğimiz şekilde olduğu görülmüş, otuz yedi kitabın ise sayfa sayılarının fazla olmadığı görülmüştür.

“Kullanılan kağıt kaliteli mi?” sorusu sorularak kitaplar incelendiğinde, yirmi dokuz kitap için “evet” cevabı, on sekiz kitap için “kısmen” cevabı, üç kitap için ise “hayır” cevabı

bulunabilmiştir. Burada kaliteli olmasından kasıt, saman kağıdı olmaması, kağıdın renginin canlı olması, çok fazla ince olmaması, üzerindeki yazıları, resimleri vs. net bir şekilde belli etmesidir. Bu tarife uygun bir şekilde kaliteli olan kağıt, kitabı öğrenci için daha sevgiyle okunabilir ve daha uzun yıllar korunabilir bir hale getirmektedir.

“Ön kapakta bulunması gereken bilgiler var mı?” Bu soruya cevap bulabilmek için öncelikle “Ön kapakta neler bulunması gerekir?” sorusunun cevabını bulmak gerekmektedir. Kitabın ön kapağında kitabın tam olarak ismi, kitabın yazarının ismi ve yayınevinin isminin bulunması yeterli olmaktadır. Buna göre incelediğimizde, incelenen tüm kitapların bu şartlara uyduğu görülmektedir. İnceleme bu şartlara göre yapılmıştır. Fakat en iyi hedeflendiğinde, kitabın ön kapağına, kitabın hangi yaş gurubuna hitap ettiğinin de yazılması gerektiği sonucuna varılır. Bu şartı da dahil ederek inceleme yapıldığında ise, on altı kitabın üzerinde hangi yaş gurubuna hitap ettiğinin yazıldığı, dört kitapta “çocuklar için”, “gençler için” vb. genel ifadeler kullanıldığı, otuz kitapta ise hangi yaş gurubuna hitap ettiğini gösterir herhangi bir yazı olmadığı görülmüştür. Halbuki kitabın zerinde hangi yaş gurubuna hitap ettiğini belirten bir yazının olması hem öğrencinin kendi seviyesine uygun olan kitabı bulup okuyabilmesi açısından, hem velinin öğrencisine rahatça kitap alabilmesi ve seçim konusunda sıkıntı yaşamaması açısından, hem de kitapların okullarda kaynak kitap olarak kullanılabilme imkanını artırma açısından gereklidir. Diğer taraftan düşünecek olursak da kitabın üzerine hangi yaş grubuna ait olduğunun yazılmaması, öğrencinin sınırlandırılmaması, tüm kitaplara özgürce bakması ve kendine uygun olan kitabı kendisinin inceleyerek seçmesi açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

Kapak düzeninin öğrencinin gelişim düzeyine uygun olup olmadığına bakıldığında kırk kitabın uygun olduğu, on kitabın ise diğer kitaplar kadar öğrencinin gelişim düzeyine uygun olmadığı görülmüştür. Kapak düzeninin öğrencinin seviyesine uygun olması demek, onun ilgisini çekecek ve onda okuma isteği uyandıracak nitelikte olması demektir. Bunun için de canlı renkler kullanılması, resimlerin çocuğun ilgisini çekecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Kapak çocuğun ilgisini çekiyor ve okuma isteği uyandırıyor mu sorusunun cevabı arandığında ise otuz dört kitabın kapağının çocuğun ilgisini çekecek nitelikte olduğu, on kitabın çok fazla ilgi uyandıracak nitelikte olmayıp, altı kitabın ise öğrencinin hiç ilgisini çekecek nitelikte olmadığı görülmüştür.

Yine kapağın öğrencinin seviyesine uygunluğu açısından düşündüğümüzde şiddet vb. içeren resimlerin seçilmemesi de öğrencinin psikolojisinin olumsuz yönde etkilenmemesi açısından önemlidir.

Arka kapakta bulunan bilgilerin yeterli olup olmadığı incelendiğinde otuz üç kitapta yeterli olduğu, on üç kitapta idare eder düzeyde olduğu, dört kitapta ise yetersiz olduğu görülmüştür. Öncelikle kitabın arka kapağında kitabı tanıtıcı nitelikte kısa bir yazının olması gerekmektedir. Yazarı kısaca tanıtır şekilde bir yazının olması da iyi olabilir fakat kitabı tanıtıcı yazının olması, yazarın tanıtılmasından daha önemlidir. Kitapların incelenmesi de buna göre yapılmıştır.

İncelenen kitaplarda resim ve diğer görsel materyaller uygun olarak kullanılmış mıdır? Burada resimlerin uygun olarak kullanılmasından kasıt, resimlerin yoğunluğu, kitabın içeriğine uygun olup olmadığı ve çocuğa hitap edip etmediğidir. Kitap resimlere boğularak asıl içerik geri planda mı kalmış? Veya resimlere çok az yer verilerek, çocuk monoton, düz bir anlatım içerisinde mi bırakılmış? Resimler konulara uygun şekilde mi yerleştirilmiş, yoksa resim koymuş olmak için rastgele mi konmuş? Resimler çocuklara hitap eder nitelikte mi? Onların psikolojilerine zarar verecek unsurlar yer alıyor mu? Yukarıdaki sorunun ışığı altında bu sorular da dikkate alınarak kitaplar incelenmiş ve bunun sonucunda üç kitapta resim ve diğer görsel materyallerin uygun olarak kullanıldığı, dört kitapta bu durumun orta derecede olduğu, sekiz kitapta ise resim ve diğer görsel materyallerin uygun bir şekilde kullanılmadığı sonucuna varılmıştır.

Baskının renkli olup olmadığı incelendiğinde 39 kitapta baskının renkli olduğu, 2 kitapta renkli ile renksiz arası bir durumun söz konusu olduğu, yani renklendirmenin tam manasıyla yapılmadığı, 9 kitapta ise baskının renksiz olduğu görülmüştür. Renkli baskıların, çocukların daha çok ilgisini çektiği ve baskısı renksiz olan kitapları ise çocukların okumayı bile istemedikleri düşünüldüğü zaman, çocuk kitaplarının daha canlı renklerle basılması gerektiği sonucuna varırız.

Renklendirmenin öğrencinin ilgisini çekebilecek nitelikte olması için canlı tonlarda renklerin seçilmesi gerekmektedir. Çocukların canlı renklere olan ilgileri daha fazladır. İncelediğimiz kaynakların 39'unda bu şekilde canlı bir renklendirme yapılmış, 11'inde ise öğrencinin ilgisini çekmeyecek şekilde soluk bir renklendirme yapılmıştır.

Kitaplarda kullanılan puntolar, öğrencide kitap okuma isteğinin oluşması açısından önemlidir. Küçük puntolu kitapları öğrencilerin okumayı istemedikleri görülmektedir. Çok büyük puntolu kitapları da kendilerine göre basit bularak okumayı istememe durumları ortaya çıkabilmektedir. Bunlar göz önünde bulundurularak kitaplar incelendiğinde 37 kitapta uygun puntunun kullanıldığı, 3 kitapta kullanılan puntunun öğrenciye hitap etmediği, 10 kitapta ise öğrenciye tam olarak hitap etmeyen ama yine de okuma isteğini azaltmayacak şekilde punto kullanıldığı görülmüştür.

Yazı türünü incelediğimizde, seçilen yazı türü, karmaşık, silik şekilde ise öğrencide okuma isteği oluşmamaktadır. Buna göre kaynakları incelediğimizde 47 kaynaktaki yazı türünün öğrenci seviyesine uygun olduğu, 3 kaynaktaki ise öğrenciye hitap etmeyecek şekilde olduğu görülmüştür.

İncelenen kaynakların 39 tanesinde satır sayısı öğrencinin seviyesine uygundur. Yani ne çoktur ne de az. Öğrenciyi sıkımayacak dikkatinin dağılmasına sebep olmayacak şekildedir. 4 kitapta satır sayılarının çok uygun olmadığı görülmüştür. Aynen puntunun büyüklüğünde olduğu gibi satır sayısının çok olması öğrenciyi sıkılabilmekte, az olması da öğrencinin kendisine göre basit olarak algılamasına sebep olabilmektedir. 7 kitapta ya normale göre biraz fazla ya da biraz az satır sayısı bulunmaktadır.

Kitaplarda vurgulanmak istenen noktalar genellikle koyu şekilde yazılmaktadır. Bazen resimlerle, bazen değişik cümle türleriyle, bazen de farklı başlıklar altında bölümlerin oluşturulmasıyla, ya da diğer konulara oranla o konuya daha fazla değinilerek de olabilmektedir. Bunları göz önünde bulundurduğumuz zaman 25 kitapta vurgulamaların güzel bir şekilde yapıldığını, 16 kitapta vurguların kötü olmamakla beraber öğrencinin yeterince ilgisini çekecek şekilde olmadığını, dokuz kitapta ise vurgulanmak istenen konuların öğrencide bir ilgi uyandırmayacak şekilde olduğu görülmektedir.

Sayfa düzeninin iyi olması da öğrencide kitap okuma isteğinin oluşması açısından önemlidir. Karışık, düzensiz bir sayfa görüntüsü varsa öğrencide okuma isteği uyanmamaktadır. Ayrıca resim bulunmayan kitapların sayfalarına bakıldığı zaman monotonluğun hakim olduğu görülmektedir. Ayrıca çocuğa hitap etmesi açısından sayfanın canlı, cıvıl cıvıl bir şekilde düzenlenmesi de gerekmektedir. 46 kitapta sayfa düzeninin iyi olduğu, dört kitapta ise orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Kitapların son bölümlerinde sözlük, indeks, kaynakça vb. bölümler var mı diye bakıldığı zaman 12 kitapta var olduğu, 38 kitapta ise böyle bir kısmın olmadığı görülmektedir. Bunların olmadığı kitapların çoğunun arka kısmında yayınevine ait başka kitapların reklamlarının olduğu görülmektedir. Bunun haricinde bazı kaynaklarda bilmece-bulmacaların olduğu, öğrencilerin doldurmaları için ayrılmış “Bu kitapla ilgili notlarım” diye bir kısmın olduğu görülmüştür.

Kitaplarda bulunan resimler incelendiği zaman 35 kitapta konulara göre resim yerleştirildiği, 1 kitapta konuyla alakasız resimlerin olduğu, 7 kaynakta bulunan resimlerin ise, bazılarının konuya uygun olduğu, bazılarının ise alakasız olduğu görülmüştür. Bu resimlerden 27’si konunun hedeflerine hizmet eder nitelikte, 14’ü orta derecede, yani kısmen hizmet eder şekilde olup 2 kitaptaki resimler ise konunun hedefine hizmet etmeyecek şekildedir. Sadece kitabı renklendirici şekilde çok da anlamı olmayan hayali resimler yerleştirilmiştir.

Genel olarak baktığımız zaman resimlerin altında konuya uygun açıklamaların yer almadığını görüyoruz. Resim üzerine düşünmek ve yorum yapmak öğrencinin kendisine bırakılmıştır.

Resimlerin kalitesi açısından değerlendirdiğimiz zaman da incelediğimiz 50 kitaptan resimli olan 43 kitabın 36’sında resim kalitesinin çok iyi olduğunu görmekteyiz. Bu durum öğrencinin okuma isteğinin oluşması ve gelişmesi açısından olumlu bir durumdur. Bazı kitaplarda ise saman kağıt kullanılmasından dolayı resimlerin de çok kaliteli olmadığı görülmüştür.

Resimlerin öğrenciyi düşünmeğe sevk edip etmeyeceğine baktığımızda ise resimli olan kitaplar arasında 11 kitabın öğrenciyi düşünmeye sevk ettiğini, 22 kitapta bunun orta düzeyde olduğunu, 10 kitapta ise öğrenciyi düşünmeye sevk edecek nitelikte olmadığını görürüz. Bu, orta düzeyde dediğimiz kitaplarda ise resimler genellikle çok düşündürücü nitelikte olmayıp olayı yüzeysel olarak özetler mahiyettedir.

“Sorularla resimlere dikkat çekilmiş midir?” diye baktığımızda bunun hiçbir kitapta mevcut olmadığını görüyoruz. Genel olarak resimlere anlatılan olaylarla dikkat çekilmiştir. Olayı genel hatlarıyla özetler nitelikte resimler yerleştirilmiştir. Bu, 19 kitapta belirgin şekilde yapılırken, 16 kitapta kısmen özetler nitelikte yapılmıştır. 8 kitapta ise resimlerin konuyu

özetler nitelikte olmadığı görülmüştür. Resimli olan kitapların 22'sinin resimlerinde konu içerisindeki ayrıntılara dikkat çekilmiş, 14 tanesinde ise bu kısmen yapılarak bazı ayrıntılara dikkat çekilmiştir. 7 kitapta bulunan resimlerde ayrıntılara dikkat çekilmediği görülmüştür.

İncelenen kitapların 18 tanesinin çocuğun ilgisini çekecek ve onda okuma isteği uyandıracak nitelikte olduğu görülmüştür. Genel olarak hayvan isimleriyle oluşturulan; “Yavru Deve”, “Küçük Serçe”, “Yavru Kuşlar”, “Devenin Gözyaşları”, “Anne Kuş” gibi isimler veya “Küçük Çoban”, “Küçük Umeyr”, “Öksüz Tarık”, “Kimsesiz Çocuğun Bayramı” gibi küçük kahramanlarla oluşturulan isimler veya “Komşunun Ağacı”, “Kır Çiçekleri” gibi içerisinde hikaye olduğunu hissettiren isimler çocuğun ilgisini daha çok çekmekte ve onda okuma isteği uyandırmaktadır.

“Peygamberimiz'den Dini Hikayeler”, “Çocuk ve Peygamber”, “20 Öyküde Hz. Muhammed'in Hayatı” gibi isimler yine içerisinde hikaye olduğunu hissettirdiği için öğrencinin ilgisini çekmektedir. Fakat kısaca “Peygamberimizin Hayatı”, “Sevgili Peygamberim”, “Hz. Muhammed” gibi isimler çocuğun ilgisini çok fazla çekmemektedir.

Kitapta içindekiler bölümünün yer alması çocuğun kitabı alıp okumak istediğinde kitap hakkında daha çok ve daha çabuk fikir edinebilmesi açısından ve başka zamanlarda da kitapta aradığını bulabilmesi açısından önemlidir ve olması gerekmektedir. İncelenen kitapların otuz tanesinde içindekiler bölümü yer alırken yirmi tanesinde bu bölümün yer almadığı görülmüştür. İncelenen kitaplarının bazılarının içindekiler bölümü konuyu özetler nitelikte veya farklı şekillerde resimlerle süslenmiş ve öğrencinin ilgisini daha fazla çekecek, okuma isteği uyandıracak hale getirilmiştir.

Kitabın başında yazarın çocuğa hitaben yazdığı bir yazının bulunması çocuğun kitap hakkında hem bir ön fikir edinmesi açısından hem de sanki karşısında bir muhatap varmış gibi hissederek okuması açısından ve kitabın kendisi için yazıldığını bilerek okuması açısından önemlidir. İncelenen kitaplarda on beş kitapta önsöz mahiyetinde böyle bir yazının bulunduğu, otuz beş kitapta ise böyle herhangi bir yazının bulunmadığı görülmüştür.

DİL, İMLA VE ANLATIM KURALLARI İLE İLGİLİ İNCELEME SORULARI

EVET-KISMEN-HAYIR

1. Kelime, terim ve deyimlerin yazımında Türk Dil Kurumu İlkelerine uyulmuş mudur?	50	-	-
2. Kelime, terim ve deyimler anlamlarına uygun biçimde kullanılmış mıdır?	50	-	-
3. Noktalama işaretleri doğru kullanılmış mıdır?	50	-	-
4. Gerektiğinde kelimelerin okunuşları ve anlamları belirtilmiş midir?	-	5	45
5. Kullanılan kelime ve terimler öğrencilerin seviyesine uygun mudur?	38	11	1
6. Gerektiği yerlerde terimlerin açıklamaları verilmiş midir?	8	12	30
7. Kitapta sade ve akıcı bir dil kullanılmış mıdır?	46	4	-
8. Cümlelerdeki kelime sayıları öğrenci seviyesine uygun mudur?	48	2	-
9. Cümlelerdeki diziliş, Türkçe söz dizimine uygun mudur?	50	-	-

10. Anlatım, uygun cümle türleri ile zenginleştirilebilmiş midir?	35	15	-
11. Konuların anlatımında kullanılan cümleler, konular, amaçlar ve hedef davranışlar ile uyumlu mudur?	45	5	-
12. Kullanılan dil, öğrencinin geldiği sosyal çevrede kullanılan dile uygun mudur?	47	3	-
13. Paragraflar uygun şekilde düzenlenmiş midir?	42	8	-
14. Her paragraf bir bütün müdür?	46	4	-
15. Paragraflar arasındaki geçişler uygun mudur?	46	4	-
16. Anlatım öğrencinin seviyesine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun mudur?	39	11	-
17. Konu anlatımında yeterli örnek verilmiş midir?	39	11	-
18. Örnekler anlatılan konunun özelliklerine ve amaçlarına uygun mudur?	39	2	-
19. Örnekler öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve seviyelerine uygun mudur?	37	4	-

20. Örnekler öğrencinin günlük hayatıyla bağlantı kurabileceği nitelikte midir?	31	9	1
21. Hikayeleştirme metodu kullanılmış mıdır?	44	2	4
22. Ayet mealleri kullanılmış mıdır?	18	4	28
23. Kullanılan ayet mealleri aslına uygun olarak verilmiş midir?	21	1	-
24. Ayet meallerinin anlaşılmasını kolaylaştıracak açıklamalara yer verilmiş midir?	2	12	8
25. Kullanılan ayetler konuya ve amaçlara uygun mudur?	21	1	-
26. Ayetler kısaltılarak alınmışsa belirtilmiş midir?	-	-	22
27. Yeteri kadar hadis kullanılmış mıdır?	11	7	32
28. Kullanılan hadislerde kaynak belirtilmiş midir?	5	1	14
29. Kullanılan hadisler öğrenci seviyesine uygun mudur?	16	2	-
30. Hadis mealleri açık ve anlaşılır biçimde verilmiş midir?	16	2	-

31. Hadisler ile ilgili gerekli yerlerde açıklama yapılmış mıdır?	6	10	2
32. Hadisler konuya ve amaca hizmet eder nitelikte midir?	18	-	-
33. Kitapta öğrencinin konuyu anlayıp anlamadığını ölçecek sorulara yer verilmiş midir?	3	-	47
34. Kitapta, öğrenciye anlatılmak istenenler, farklı başlıklar altında, farklı bölümlerle mi anlatılmış?	36	-	14
35. Kitapta öğüt verici ifadeler yer alıyor mu?	9	4	37
36. Anlatımda şiiirden yararlanılmış mıdır?	10	7	33

2. İncelenen Kaynakların Dil, İmla ve Anlatım Kuralları ile İlgili Sonuçları

İncelenen kaynaklarda genel olarak kelime, terim ve deyimlerin kullanımında Türk Dil Kurumu'nun ilkelerine uyulduğu, kelime, terim ve deyimlerin anlamlarına uygun biçimde kullanıldığı ve noktala işaretlerinin de doğru bir şekilde kullanıldığı görülmüştür.

Kelimelerinin okunuşlarının ve anlamlarının beş kaynakta bazı yerlerde verildiği görülmüş, incelenen diğer kaynaklarda ise öğrenci seviyesine uygun kelimeler kullanıldığı ve gerek olmadığı için anlamlarının verilmediği görüşmüştür. İncelenen kaynakların otuz sekiz tanesinin tam olarak kelime ve terimler açısından öğrenci seviyesine uygun olduğu, on bir kaynakta çocuğun bilemeyeceği bazı kelimeler olduğu görülmüştür, fakat bu kelimelerin de cümlenin akışına göre öğrenci tarafından çözülmesi sağlanmak istenmiştir. Sekiz kaynakta “ensar”, “muhacir” gibi terimlerin açıklamaları verilmiş, on iki kaynakta ise bazı terimlerin anlamları açıklanmıştır. Otuz kaynakta ise gerek olmadığı için terimlerin açıklamalarına yer verilmemiştir.

Dil açısından incelendiğinde kırk altı kitabın sade ve akıcı bir dil kullandığı, dört kitabın ise diğerleri kadar sade ve anlaşılır olmadığı görülmüştür. Cümlelerdeki kelime sayılarının genel olarak öğrenci seviyesine uygun olduğu ve cümlelerdeki dizilişin de Türkçe söz dizimine uygun olduğu görülmüştür. Otuz beş kaynakta anlatım farklı cümle türleri ile zenginleştirilmiş olup on beş kaynakta ise zaman zaman farklı cümle türlerine yer verilmiştir.

Konuların anlatımında kullanılan cümlelerin genel olarak konular, amaçlar ve hedef davranışlar ile uygun olduğu, kullanılan dilin öğrencinin geldiği sosyal çevrede kullanılan dile uygun olduğu görülmüştür.

Paragrafların genel olarak uygun şekilde düzenlendiği, her paragrafın kendi içerisinde bir bütün olduğu, paragraflar arasındaki geçişlerin uygun şekilde olduğu görülmüştür. Şiir kitaplarında ve ayrı ayrı mektup şeklinde yazılmış olan kitaplarda ise yine her bir şiirin veya her bir mektubun kendi içerisinde bütün olduğu görülmüştür.

İncelenen kitapların otuz dokuz tanesinin öğrencinin seviyesine, ilgi ve ihtiyaçlarına tam olarak uygunluk gösterdiği, konu anlatımında yeterince örnek verildiği, kalan kitapların da diğerleri kadar olmasa da öğrencinin seviyesine uygunluk gösterdiği ve kısmen örnek verildiği görülmüştür. Örnek verilerek anlatılması çocuğun okuduğunu daha iyi anlayabilmesi açısından önemlidir. Fakat seçilen örneklerin niteliği, konunun özelliklerine ve amaçlarına

uygun olup olmadığı, öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve seviyesine uygun olup olmadığı ve öğrencinin günlük hayatıyla bağlantı kurabilecek nitelikte olup olmadığı konusu da önemlidir. Bu açıdan incelendiği zaman da genel itibariyle bu konularda başarıya ulaşıldığı görülmüştür.

Çocuklar için hikayenin anlamayı kolaylaştırıcı ve cezp edici bir etkisi bulunmaktadır, bu açıdan konu anlatımında hikayeleştiririnin önemi büyüktür. İncelenen kitapların kırk dört tanesinde hikayeleştirme metodunun kullanıldığı, iki tanesinde zaman zaman bilgi verip zaman zaman hikaye metodunun kullanıldığı, dört tanesinde ise bu metodun kullanılmadığı gözlemlenmiştir.

İncelenen kitapların on sekiz tanesinde ayet mealleri kullanılmış olup, dört tanesinde ise çok az yer verilmiştir. Diğerlerinde ise kullanılmadığı görülmüştür. Kullanılan ayetlerin genel olarak kısaltma vb. yapılmadan aslına uygun verildiği ve gerek duyulmadığı için anlaşılmasını kolaylaştıracak çok fazla açıklama yapılmadığı görülmüştür. Genel olarak Alak Suresi'nin ilk beş ayeti gibi belli başlı ayetlerin kullanıldığı ve kullanılan ayetlerin konuya ve amaçlara uygun olduğu görülmüştür.

Hadis kullanımı açısından incelendiğinde ise on bir kitapta yeteri kadar hadis kullanıldığı, yedi kaynakta nadiren hadise yer verildiği görülmüştür. Kullanılan hadislerin çoğunda kaynak belirtilmemiştir. Kullanılan hadislerin öğrenci seviyesine uygun olduğu, hadis meallerinin açık ve anlaşılır bir biçimde verildiği, gerekli yerlerde hadisler ile ilgili açıklamaların yapıldığı ve kullanılan hadislerin konuya ve amaca hizmet eder nitelikte olduğu görülmüştür.

Kitabın sonunda öğrencinin konuyu anlayıp anlamadığını ölçen soruların bulunması çocuğun hem kendini değerlendirmesi açısından, hem kitabı daha dikkatli okuması açısından ve hem de öğrendiklerini pekiştirmesi açısından önemlidir fakat incelenen kitaplarda buna pek fazla yer verilmediği, sadece üç kitabın sonunda bu tarz soruların bulunduğu görülmüştür.

Kitapta öğrenciye anlatılmak istenenler farklı başlıklar altında, farklı bölümler ile mi anlatılmış sorusunun cevabı arandığında otuz altı kitabın bölümlerden oluştuğu, on dört kitabın ise bütün halinde olduğu, başlıklarla bölünmediği görülmüştür. Bölümler halinde olması çocuğun sıkılmadan veya ara vererek, rahatça okuyabilmesi açısından önemlidir.

Kitapta öğüt verici ifadeler yer alıyor mu diye bakıldığında dokuz kitapta öğüt verici ifadelerin bulunduğu, dört kitapta nadiren bu tarz ifadelere yer verildiği, otuz yedi kitapta ise

öğüt verici ifadeler yer verilmediği, öğrenciye anlatılmak istenen anlatılarak kendisinin payına düşen öğüdü kendisinin almasının sağlandığı görülmüştür. Öğüt verici ifadeler çocuk için sıkıcı olabilmektedir, o yüzden konu arasında hissettirmeden verilmesi daha önemli ve daha etkilidir.

Anlatımda şiirin kullanılması kitaba canlılık kazandırmakta ve çocuğun daha keyifle okumasını sağlamaktadır. İncelenen kitapların on tanesinde şiir kullanıldığı, yedi tanesinde az da olsa kullanıldığı ve otuz üç tanesinde ise hiç şiirin kullanılmadığı görülmüştür.

İÇERİK İLE İLGİLİ İNCELEME SORULARI

EVET-KISMEN-HAYIR

1. Kitap genel olarak Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçlarına hizmet etmekte midir?	50	-	-
2. Kitap ilköğretim müfredatında bulunan Peygamberimiz ile ilgili olan ünitelerle paralellik göstermekte midir?	50	-	-
3. Peygamberimizin kişilik özelliklerinin anlatılışı açısından, ilköğretim müfredatıyla çelişen yönleri var mıdır?	-	-	50
4. İlköğretim müfredatında yer alan Peygamberimizin kişilik özellikleri haricinde başka kişilik özelliklerine de yer verilmiş midir?	-	3	47
5. Kitapta Peygamberimizin hayatına tümüyle yer verilmiş midir?	15	8	27
6. Peygamberimizin ahlaki özellikleri ayrı bir bölüm olarak mı ele alınmıştır?	-	3	47
7. Peygamberimizin kişilik özellikleri, ayrı bir konu olarak ele alınmadan, konunun akışına göre mi öğrenciye sunulmuştur?	43	4	3
8. Kitapta anlatılanlar çocuğun kendisine Peygamberimizi örnek almasını sağlayacak nitelikte midir?	24	19	7

9. Peygamberimizi örnek almaya teşvik edici ifadelere yer verilmiş midir?	11	6	33
10. Peygamberimiz çocuk için “ulaşılabilir” bir kişilik şeklinde mi anlatılmıştır?	37	9	4
11. Öğrencinin Peygamberimizi insan üstü bir varlık olarak düşünmesine neden olan kısımlar var mıdır?	4	12	34
12. Peygamberimizin aile hayatından bahsedilmiş midir?	15	19	16
13. Peygamberimizin aile hayatından bahsederken ayrıntılara girilmiş midir?	8	5	21
14. Peygamberimizin fiziksel özelliklerinden bahsedilmiş midir?	7	16	27
15. Peygamberimizin, peygamberlikle görevlendirilmesinden önceki zamanlarda insanların içinde bulunduğu durumlardan bahseden kısımlar var mı?	15	6	29

3. İncelenen Kaynakların İçerikleri ile İlgili sonuçlar

Türk Milli Eğitim Programındaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin genel amacı incelendiğinde, dersin öğretiminin Türk Milli Eğitiminin istediği insan tipini yetiştirmede bir araç olarak kullanılmakta olduğu anlaşılmaktadır. Programın amaçlarında dini ve ahlaki bilgilerin yanında birçok tutum, alışkanlık ve değerlerle ilgili davranışların da kazandırılması amaçlanmaktadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini destekleyecek nitelikte olabilecek, piyasada mevcut bulunan, Peygamberimiz’i anlatan kitaplar incelendiğinde kitapların genel olarak Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına hizmet eder nitelikte olduğu görülmüştür. Yine incelenen kitapların genel olarak ilköğretim müfredatında bulunan Peygamberimiz ile ilgili olan ünitelerle paralellik gösterdiği ve Peygamberimiz’in kişilik özelliklerinin anlatılışı açısından çelişen yönlerin olmadığı görülmüştür. İlköğretim müfredatında yer alanlar haricinde çok az kitapta Peygamberimiz’in farklı kişilik özelliklerine değinildiği görülmüştür.

İncelenen kitaplarda “Peygamberimiz’in hayatına tümüyle yer verilmiş midir?” sorusunun cevabı arandığında on beş kitapta Peygamberimiz’in hayatına tümüyle yer verildiği görülmüştür. Sekiz kitapta ise ya hayatının bir kısmı anlatılmış ya da ayrıntıya girilmeden genel hatlarıyla hayatından bahsedilmiştir. İncelenen yirmi yedi kitabın ise Peygamberimiz’in hayatını anlatmadığı, daha çok Peygamberimiz’in hayatından kesitler şeklinde olduğu görülmüştür.

Peygamberimiz’in ahlaki özellikleri genel olarak ayrı bölümler halinde ele alınmamış, konunun akışına göre öğrenciye sunulmuştur. Kırk yedi kitapta durum böyle iken üç kitapta peygamberimiz’in bazı ahlaki özelliklerinin ayrı bölüm halinde ele alındığı görülmüştür. Örneğin Peygamberimiz’in yaşadığı bir olay anlatılmış ve bunun içerisinden Peygamberimiz’in kişilik özelliğini çıkarmak çocuğa bırakılmıştır.

İncelenen kitapların yirmi üç tanesinin, çocuğun kendisine Peygamberimiz’i örnek almasını sağlayacak nitelikte olduğu, on dokuz tanesinin ise bazı kısımlarının bu şekilde olduğu görülmüştür. Yedi tanesinin ise sadece olay anlatımı şeklinde olup çocuğun kendisine Peygamberimiz’i örnek almasını sağlayacak şekilde olmadığı görülmüştür. Kitaplardan on bir tanesinde Peygamberimiz’i örnek almaya teşvik edici ifadeler yer verirken, altı tanesinde bu tür ifadeler kısmen yer verilmiş, otuz üç tanesinde ise böyle ifadeler yer verilmemiştir.

Örnek almaya teşvik edici ifadelerin olmadığı bu kitaplarda ise genel olarak konu anlatılarak, belli ifadeler kullanılmadan, çocuğun kendisinin olaylardan kendisine örnek alacağı çıkarımlarda bulunması sağlanmak istenmiştir.

Çocuğun kendisine Peygamberimiz’i örnek alabilmesi için Peygamberimiz’in onun için “ulaşılabilir” bir kişilik olması gerekmektedir. İncelenen kitapların otuz yedi tanesinde Peygamberimiz çocuk için “ulaşılabilir” bir kişilik şeklinde anlatılmış, dokuz tanesinde ufak tefek şeyler haricinde genel olarak ulaşılabilir şekilde anlatılmış, dört kaynakta ise Peygamberimiz çocuğun ulaşamayacağı bir kişilik olarak anlatılmış ve Peygamberimiz’i insan üstü bir varlıkmiş gibi düşünmesine neden olan kısımlara yer verilmiştir.

Peygamberimiz’in aile hayatına on beş kaynakta yer verilmiş, on altı kaynakta aile hayatından hiç bahsedilmemiş, on dokuz kaynakta ise kısmen yer verilmiştir. Aile hayatından bahsedilen kaynakların sekiz tanesinde ise ayrıntıya girilmiştir.

Çocuğun kafasında Peygamberimiz’i canlandırabilmesi açısından fiziksel özelliklerinin anlatılması önemlidir. Yedi kaynakta Peygamberimiz’in fiziksel özelliklerinden bahsedilmiş, on altı kaynakta az bir şekilde değinilmiş, yirmi yedi kaynakta ise fiziksel özelliklerine hiç yer verilmemiştir.

Peygamberimiz’in peygamberlikle görevlendirilmeden önceki zamanlarda insanların içinde bulunduğu durumlardan bahsedilmesi çocuğun önceki ve sonraki zaman arasında karşılaştırma yapması açısından ve Peygamberimiz’i daha iyi anlayabilmesi açısından önemlidir. On beş kaynakta Peygamberimiz’den önce insanların içinde bulunduğu durumdan bahsedilmiş, altı kaynakta kısmen bahsedilmiş ve yirmi dokuz kaynakta ise bu konuya hiç yer verilmemiştir.

PEYGAMBERİMİZ'İN AHLAKİ ÖZELLİKLERİNİN KİTAPTA VURGULANIŞI

Ahlaki Özellikleri

Çok Yoğun - Yoğun - Orta Düzey - Az Vurgu - Hiç VurguYok

1. Dürüst ve Güvenilir Oluşu	15	9	11	4	11
2. Şefkatli ve Merhametli Oluşu	17	10	10	8	5
3. İnsanlara Değer Vermesi	21	13	9	5	2
4. Cesaretli Oluşu	6	6	6	10	22
5. Hakkı Gözetmesi	5	10	12	10	13
6. Sabırlı Oluşu	9	9	13	6	13
7. Verdiği Sözde Durması	3	7	10	7	23
8. Hoşgörülü ve Affedici Oluşu	10	9	10	6	15
9. Zamanını İyi Değerlendirmesi	2	6	13	8	21
10. Danışarak İş Yapması	1	3	11	4	31
11. Çalışmayı Sevmesi	7	12	7	6	18

12. Yardımlaşmayı Sevmesi	7	12	18	6	7
13. Kötü Davranışlardan Kaçınması	5	12	17	8	8
14. Haksızlıklara Güzel Bir Tavrıla Karşı Çıkması	-	9	8	10	23
15. Arkadaşlarıyla İyi Geçinmesi	2	6	11	15	16
16. Aile Bireylerini Sevip Sayması	3	7	11	12	17
17. Ev İşlerine Yardımcı Olması	-	2	6	4	38
18. Aile Bireyleriyle Şakalaşması	-	1	4	4	41
19. Aile Bireyleri Arasında Ayrım Yapmaması	-	-	1	7	42
20. Aile Bireylerinin Görüşlerine Değer Vermesi	-	1	6	10	33
21. Akrabayı Ziyaret Etmesi	-	-	5	15	30
22. Sevinçlerini ve Sıkıntılarını Ailesiyle Paylaşması	-	2	11	10	27

23. Misafirperver Oluğu	-	2	8	11	29
24. İsraktan Kaçınması	-	2	-	3	45
25. Komşuluk İlişkilerine Önem Vermesi	-	1	3	9	37
26. Öksüz ve Yetimlerle İlgilenmesi	4	3	4	4	36
27. Yoksulları Gözetmesi	5	7	11	9	19
28. Doğayı Sevmesi	-	-	5	7	38
29. Hayvanları Sevmesi	4	5	6	7	28
30. Temizliğe Önem Vermesi	2	1	6	6	35
31. Kendi İşini Kendisinin Yapması	-	-	3	11	36
32. Çocukları Çok Sevmesi	15	3	4	10	18
33. Cömert Oluğu	3	10	4	9	24
34. Şakalaşmayı Severdi	-	2	8	3	37

35. İlme Önem Vermesi	1	2	7	12	28
36. Alçakgönüllü Oluşu	-	5	16	11	18
37. Güler Yüzlü Oluşu	1	2	4	15	28
38. Vefalı Oluşu	1	6	3	13	27

4. Peygamberimizin Ahlaki Özelliklerinin İncelenen Kaynaklarda Vurgulanışı ile İlgili Sonuçlar

Elli kitap üzerinde yapılan incelemede Peygamberimiz'in ahlaki özellikleri açısından baktığımızda, Peygamberimiz'in "insanlara değer vermesi" "çok yoğun" vurgu yapılan özellikler arasında en başta gelmektedir. Bu da gösteriyor ki çocukların Peygamberimiz'i tanınması ve onu çok severek kendisine örnek alması açısından öncelikle Peygamberimiz'in insanlara ne kadar değer verdiğini öğrenmesi gerekiyor. İncelenen kaynakların yirmi bir tanesinde bu konuya "çok yoğun" vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir.

Onun hemen arkasından Peygamberimiz'in "şefkatli ve merhametli" olması gelmektedir. On yedi kaynakta bu konuya "çok yoğun" vurgu yapılmıştır. Çocuğun, Peygamberimiz'in insanlara, doğaya, hayvanlara, kısaca tüm canlılara olan şefkatinin ve merhametinin büyüklüğünü anlaması, hem onu daha çok sevmesini sağlayacaktır. Çocuk bu konuda ona hayranlık duyarak kendisi de onun gibi olmaya çalışacak ve davranışlarında da bunun etkisini göstermeye başlayacaktır.

"Çocuk yoğun vurgu yapılan kaynaklar arasında üçüncü sırayı Peygamberimiz'in "dürüst ve güvenilir oluşu" ve "çocukları çok sevmesi" özelliklerinin paylaştığını görmekteyiz. İki özelliğine de on beş kaynakta "çok yoğun" vurgu yapıldığı görülmektedir.

Peygamberinin ne kadar dürüst ve güvenilir olduğunu öğrenen çocuk onun her söylediğine, her yaptığına inanacak ve kendisi de onun gibi olmaya gayret gösterecektir.

Çocuk, kendisini ve tüm çocukları çok seven bir peygamberinin olduğunu bildiği zaman ona olan sevgisi artmakta ve onun hayatını öğrenmeye daha büyük merak duyarak, onun tavsiye ettiklerini hayatına uygulama konusunda istekli olmaktadır. Onun sevgisini kaybetmemek için de onun yapma dediği şeylerden uzakta durmaya çalışacaktır.

İlköğretim çağındaki çocuk için arkadaşlık ilişkileri son derece önemlidir ve bu konuda çeşitli sorunlar yaşayabilmektedir. Onlarla olan problemleri bu yaşlarda onları derinden etkileyebilir. İkinci bölümde bahsedildiği gibi özellikle ikinci kademedeki çocuklarda çevresindeki büyüklerin hoşuna gitmeyecek bencillik, geçimsizlik, karamsarlık, kırılabilirlik vb. tutumlar sergilendiği gözlemlenmektedir. Bu dönem çocuk için fırtınalı, gergin ve duygusal karışıklıklarla dolu bir dönemdir. Çocuk bir sığınak, bir dayanak ihtiyacı içerisinde. Bütün bunlar göz önünde bulundurularak Peygamberimiz'in hoşgörüsünün ve

affediciliğinin büyüklüğü çocuklara vurgulanmak istenmiş ve hem onu kendilerine bir sığınak, bir dayanak olarak almaları amaçlanmış hem de bu konuda kendilerine Peygamberimiz’i örnek alarak affedicilik ve hoşgörü sayesinde sorunlarını kolayca çözebilmeleri sağlanmak istenmiştir. On kaynakta bu konuya “çok yoğun” vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca “sabırlı” oluşuna da dokuz kaynakta “çok yoğun” vurgu yapılmış olup bu dönemdeki çocukların bunu kendi hayatlarında da göstermeye çalışmaları sağlanmak istenmiştir.

Peygamberimiz’in çalışmayı sevmesi de çok yoğun vurgulanan özellikleri arasındadır. Eğitimin temel taşlarının oluşturulduğu ilköğretimdeki çocuk için dersleri son derece önemlidir ve Peygamberimiz’in çalışkanlığı örneklerle anlatılarak çalışmaya verdiği önem vurgulanmak istenmiş, çalışmayı ve çalışanları çok sevdiği belirtilerek çocuğun hayatında bu yönde olumlu gelişmenin sağlanmaya çalışılması amaçlanmıştır.

Ayrıca Peygamberimiz’in yardımlaşmayı çok sevmesi, yoksulları gözetmesi, öksüz ve yetimlerle ilgilenmesi, cesaretli oluşu, kötü davranışlardan kaçınması, hakkı gözetmesi, verdiği sözde durması, aile bireylerini sevip sayması, arkadaşlarıyla iyi geçinmesi, cömert oluşu, hayvanları sevmesi, temizliğe önem vermesi gibi özellikleri “çok yoğun” şekilde vurgulanarak çocuğun sosyal hayatında bu açılardan olumlu gelişme göstermesi sağlanmak istenmiştir. Bunlar haricinde birer kaynakta ise Peygamberimiz’in danışarak iş yapmasına, ilme önem vermesine, güler yüzlü ve vefalı oluşuna çok yoğun vurgu yapıldığı görülmüştür.

Kitaplarda Peygamberimiz’in “yoğun” vurgu yapılan özelliklerine baktığımız zaman; insanlara değer verışı, şefkatli ve merhametli oluşu, hakkı gözetmesi, çalışmayı sevmesi, yardımlaşmayı sevmesi, kötü davranışlardan kaçınması ve cömert oluşuna on ve üzerinde kaynakta yoğun vurgu yapıldığını görmekteyiz. Ayrıca Peygamberimiz’in dürüst ve güvenilir oluşuna, cesaretli ve sabırlı oluşuna, verdiği sözde durmasına, hoşgörülü ve affedici olmasına zamanının iyi değerlendirmesine, haksızlıklara güzel bir tavırla karşı çıkmasına, arkadaşlarıyla iyi geçinmesine, aile bireylerini sevip saymasına, yoksulları gözetmesine, hayvanları sevmesine, alçakgönüllü ve vefalı oluşuna beş ve on arasında kaynaklarda “yoğun” vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. Bir ve beş tane arası kaynaklarda ise Peygamberimiz’in danışarak iş yapmasına, ev işlerine yardımcı olmasına, aile bireyleriyle şakalaşmasına, aile bireylerinin görüşlerine değer vermesine, sevinçlerini ve sıkıntılarını ailesiyle paylaşmasına, misafirperver oluşuna, israftan kaçınmasına, komşuluk ilişkilerine önem vermesine, öksüz ve

yetimlerle ilgilenmesine temizliğe önem vermesine, çocukları çok sevmesine, şakalaşmayı sevmesine, ilme önem vermesine ve güler yüzlü oluşuna “yoğun” vurgu yapılmıştır.

Peygamberimiz’in “orta düzey” ve “az vurgu” yapılan özelliklerini göz attığımızda; genellikle “çok yoğun” ve “yoğun” vurgunun yapılmadığı özelliklerde “orta düzey”de veya “az vurgu” yapıldığı gözlemlenmiştir. Ağırlık buralarda birikmiştir. Fakat “çok yoğun” ve “yoğun” vurgunun çok sayıda kitaplarda yapıldığı bazı ahlaki özelliklerin, “orta düzey” ve “az vurgu” lu şekilde yine çok sayıda kitapta da yer aldığı görülmüştür.

Peygamberimiz’in danışarak iş yapmasına, ev işlerine yardımcı olmasına, aile bireyleriyle şakalaşmasına, aile bireyleri arasında ayırım yapmamasına, aile bireylerinin görüşlerine değer vermesine, , akrabayı ziyaret etmesine, israftan kaçınmasına, komşuluk ilişkilerine önem vermesine, öksüz ve yetimlerle ilgilenmesine, doğayı sevmesine, temizliğe önem vermesine, kendi işlerini kendisinin yapmasına ve şakalaşmayı sevmesine, otuz ve üzerinde kaynakta hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür. Özellikle temizliğe önem verme, komşularla iyi geçinme, israftan kaçınma, doğayı sevme, akrabayı ziyaret etme vb. özellikler çocuğun sosyal gelişimi açısından önemli olan özelliklerdir ve bu kadar fazla kitapta bu konulara hiç yer verilmemesi bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Peygamberimiz’in dürüst ve güvenilir oluşuna, hakkı gözetmesine, sabırlı oluşuna, cesaretli oluşuna, verdiği sözde durmasına, hoşgörülü ve affedici oluşuna, zamanını iyi değerlendirmesine, çalışmayı sevmesine, arkadaşlarıyla iyi geçinmesine, aile bireylerini sevip saymasına, sevinç ve sıkıntılarını ailesiyle paylaşmasına, misafirperver oluşuna, yoksulları gözetmesine, hayvanları sevmesine, çocukları çok sevmesine, cömert oluşuna, ilme önem vermesine, alçakgönüllü, vefalı ve güler yüzlü oluşuna ise on ve otuz arası sayıda kaynaklarda hiç vurgu yapılmadığı gözlemlenmiştir. Özellikle ilköğretim çağındaki, çocukluk ile ergenlik arasında olan öğrencinin kişilik gelişimi açısından son derece önemli olan arkadaşlarıyla iyi geçinme, verdiği sözde durma, aile bireylerini sevip sayma, misafirperver olma vb. özelliklerin bu kadar çok sayıda kaynakta hiç bahsinin geçmemesi de yine büyük bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Peygamberimiz’in insanlara değer vermesine, şefkatli ve merhametli oluşuna, yardımlaşmayı sevmesine ve kötü davranışlardan kaçınmasına ise on taneden az sayıda kaynakta vurgu yapılmadığı görülmüştür. Bu da en Peygamberimiz’in en çok vurgulanan özelliklerinin bunlar olduğunu gösterir.

5. Genel Sonuçlar

Farklı yayınevlerinden Peygamberimiz’i anlatan elli kitap üzerinde inceleme yapılmış, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak bilgisi dersi müfredatıyla karşılaştırma yapılmıştır. Bunun sonucunda piyasada mevcut bulunan kitapların genel olarak milli eğitim müfredatıyla paralel oldukları, çelişen yönlerinin olmadığı ve müfredatı destekler nitelikte oldukları gözlemlenmiştir. Müfredatta yer alan Peygamberimiz’in doğumu, çocukluğu, gençliği, evliliği, peygamberlik yönü, insani yönü, vefatı vb. konuların hepsi bu kitaplarda da paralel şekilde yer almakta ve bu açılardan müfredatı destekler nitelik taşımaktadırlar.

Kitaplar biçim ve tasarım, dil ve anlatım açısından incelenmiş ve genel olarak öğrenciye hitap ettiği sonucuna varılmıştır. Bunun yanında bazı eksiklikler de gözlemlenmiştir. Örneğin; kitapların çoğunda “içindekiler” kısmının olmaması, sonunda sözlük, indeks, kaynakça vb. olmaması, öğrencinin anlayıp anlamadığını ölçecek soruların bulunmaması, bulmaca vb. etkinliklerle kitapların zenginleştirilmeyip yalın bir şekilde bırakılması, kitabın üzerinde hangi yaş gurubuna hitap ettiğini gösteren herhangi bir yazının bulunmaması, kitabın arka kapağında kitabı kısaca tanıtır yazının olmaması, kitabın isminin yeterince ilgi çekecek şekilde olmaması, anlatımın ayet, hadis ve şiir gibi farklı unsurlarla yeterince zenginleştirilmiş olmaması gibi...

İçerik açısından incelendiğinde ise piyasada mevcut bulunan kitapların genel olarak Türk Milli eğitiminin genel amaçlarına hizmet eder nitelikte olduğu ve istenilen insan tipinin yetiştirilmesi açısından bu kaynakların da yardımcı olabileceği sonucuna varılmıştır.

Peygamberimiz’in ahlaki özelliklerinin çocuğa sunulunu incelendiğinde ise çocuğun kişiliğini olumlu yönde geliştirecek nitelikte eserler olduğu gözlemlenmiştir. Fakat ilköğretim çağındaki ocuk için son derece önemli olan bazı kişilik özellikleri geri planda kalmış olup çoğu kitapta bu konulara değinilmediği veya çok az değinildiği gözlemlenmiştir. Örneğin; Peygamberimiz’in arkadaşlarıyla iyi geçinmesi, danışarak iş yapması, aile bireylerinin görüşlerine değeri vermesi, sevinç ve sıkıntılarını ailesiyle paylaşması, israftan kaçınması, akrabayı ziyaret etmesi, komşuluk ilişkilerine önem vermesi, doğayı sevmesi, temizliğe önem vermesi, kendi işlerini kendisinin yapması, verdiği sözde durması, hoşgörölü ve affedici olması, arkadaşlarıyla iyi geçinmesi, misafirperver oluşu, ilme önem vermesi gibi konular

çocuğun kişilik gelişimi açısından son derece önemlidir ve arka planda kalan konular arasındadır, bu konuların daha fazla üzerinde durulması çocuğun kişiliğini gelişimi ve sosyal hayatının güzelleşmesi açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA:

Altunkaynak, Fahri, **Neden Hz. Muhammed İnsanların En Hayırlısıdır?**, Kitapkent Yayıncılık, İst., 2006

Ay, Mehmet Emin, **Çocuk ve Peygamber, “Mutluluk Çağının Çocukları”**, Timaş Çocuk, İst.2005

Aydın, Mehmet Zeki, **Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi**, Nobel Yay., 5. Baskı, Ank., 2007

Aygün, Ayşegül, **Varlıkların Dilinden Sevgili Peygamberimiz,Küçük Burak**, Işık Yayınları, İst., 2001

Altıntaş, Hayrani, **“Çocukluk Devresinde Ailede Din Duygusu”**, Türkiye I. Din Eğitimi Semineri, AÜİF Vakfı Yay, Ankara, 1981

Baldık, Ömer; Özmen, Çiğdem, **Peygamberimin Kim Olduğunu Biliyorum**, Timaş Yay., İst.,2006

Başaran, İ. Ethem, **Eğitim Psikolojisi**, Yargıçoğlu Matbaası, IV. Baskı, Ankara, 1974

Bilgin, Beyza, **Okul Öncesi Çağı Çocuklarında Din Duygusu**, M.E.G. ve S.B. Din Öğretimi Dergisi, Sayı 7, Ankara, 1986

Bovet, Pierre, **Din Duygusu ve Çocuk Psikolojisi**, (Çev.: Selahattin Odabaş), TTK Basımevi, Ankara, 1958

Dalal Al-Alami, **Son Mühür –Peygamberimizin Hayatı-**, Çev.Merve Akkuş, D.İ.B. Esenler Belediyesi Yay., 2007

Damla, Nurdan, **Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor**, Nesil Yay., İst., 2005

Demirel, Ruhi, **Zikreden Taşlar**, Muştu Yay., İzmir, Ekim 2006

Dodson, Fitzhugh, **Çocuk Yaşken Eğilir**, (Çev.: Seçkin Cılızoğlu), Sander Yayıncılık, İstanbul, 1976

Dursun, Yusuf, **Bir Goncadır Peygamberim**, Nehir Çocuk Yay., İst., 2006

Dursun, Yusuf, **Peygamber Çiçekleri**, Nehir Yayınları, İst., 2006

Efe, Ahmet, **Peygamberimizin Hayatı**, Akçağ Yay., Ankara, 2004

Efe, Ahmet, **Sevgili Peygamberim**, Akçağ Yay., Ankara, 2006

Erdem, Selman, **Psikoloji**, İstanbul, 1972

Erdoğan, Mehmet, **Gül Destesi**, Gül Kokulu Fabl Serisi, Muştu Yay., İzmir, 2007

Erdoğan, Mustafa, **Hazreti Muhammed (Sallallahu Aleyhi Vesellem)**, Muştu Yay., İzmir, 2006

Ergün, Erol, **Gül Gibi Hayat (Peygamber Efendimizin Sünnetleri)**, Muştu Yay., İzmir, 2008

Ertekin, Betül, **Peygamberimizi Çok Seviyorum (Minik Kalbim 2)**, Muştu Yay., İzmir, 2007

Fazlurrahman, **Ana Konularıyla Kur'an**, Çev. Alparslan Açıkgenç, Ankara Okulu Yay., 2000

Gazali, **Dalâletten Hidayete**, (Çev. A.Subhi Furat), Şamil Yay., İstanbul, tsz.

Genç, Muhammet, Kazandırır, Ömer, Aytürk, Atacan, **KPSS Eğitim Bilimleri**, İhtiyaç Yay., Ankara-2005

Hey'et, **Çocuk Psikolojisi**, (Çev. İbrahim N.Özgür), İbrahim Özgür Yay., İstanbul, 1979

Hüzeyfeğlu, Yusuf, **Anne Kuş**, Din Kültürü Dizisi Sevgi Peygamberi Hz. Muhammed:1, Beyaz Daktilo Meydan Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2008

Hüzeyfeğlu, Yusuf, **Öksüz Tarık**, Din Kültürü Dizisi Sevgi Peygamberi Hz. Muhammed:2, Beyaz Daktilo Meydan Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2008

Hüzeyfeğlu, Yusuf, **Küçük Umeyr**, Din Kültürü Dizisi Sevgi Peygamberi Hz. Muhammed:3, Beyaz Daktilo Meydan Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2008

Hüzeyfeğlu, Yusuf, **Devenin Gözyaşları**, Din Kültürü Dizisi Sevgi Peygamberi Hz. Muhammed:4, Beyaz Daktilo Meydan Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2008

Hüzeyfeğlu, Yusuf, **Kimsesiz Çocuğun Bayramı**, Din Kültürü Dizisi Sevgi Peygamberi Hz. Muhammed:5, Beyaz Daktilo Meydan Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2008

İbrahimhakkıoğlu, Belkıs, **Hz. Muhammed (sav)**, Timaş Çocuk Yayınları, İstanbul, 2008

İslam'a Giriş –Gençliğin İslam Bilgisi-, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara-2006

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programları ve Bir Uygulama Örneği (Ankara Modeli), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul-2001

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara, 2007

İslamoğlu, Mustafa, **Üç Muhammed**, Denge Yay., İstanbul, 2006

Jacquin, Guy, **Çocuk Psikolojisinin Ana Çizgileri**, Çev. Mehmet Toprak, II.Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1976

Kandemir, Yaşar, **Gül Muhammedim**, Ensar Neşriyat, İst., 1993

Kandemir, M.Yaşar, **Peygamberimi Öğreniyorum**, Damla Yayınevi, Tsz.

Kandemir, M.Yaşar, **Peygamberimiz Çocuklarla**, Damla Yayınevi, Tsz.

Karagöz, İsmail, **Aile ve Gençlik**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara-2006

Karaman ,Fikret, **Hz. Muhammed ve Toplumsal Güven (Sempozyum)**, Türkiye Diyanet Vakfı Elazığ Şubesi Yay., Ankara-2002

Karamanlı, İhsan Ali, **Allah Sevgisi Yolunda Peygamber Ahlakı, (Ulu'l-Azm Peygamberlerin Örnek Özellikleri)**, Rehber Yay., İzmir, Kasım 2006

Kılınç, İsmail, **Çocukların Sevgilisi Hz. Muhammed (s.a.v.)**, Liberty Yayınevi, İst., 2006

Kula M. Naci, **“Gençlerimize Peygamberimizi Nasıl Anlatalım”, Hz. Muhammed ve Gençlik**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay./171, Ankara, 1995

Kutub, Muhammed Ali, **Alemlere Rahmet Hz Muhammed**, Beka Yayınevi, İst., 2006

Kutub, Seyyid, es-Sahhar, A.Cude, **7'den 77'ye Herkes İçin Peygamberimizin Hayatı**, Kahraman Yay., İst., 2005

Kutub, Seyyid, es-Sahhar, A.Cude, **(Çocuklar için Resimli) Peygamberimizin Hayatı**, Tercüme: Ebubekir Sıdık, Kahraman Yayınları, İstanbul-2001

Kuzgun, Yıldız, **İnsan Hakları ve Eğitim, İnsan Haklarının Felsefi Temelleri**, Hacette Üniversitesi Yay., Ankara, 1980

Mercan, Ahmet, **Önderim Peygamberim**, Timaş Yay., İst., 1999

Morgan, Clifford T., **Psikolojiye Giriş**, Çev.:Hüsnu Arıcı, Ankara-1998

Öcal , Mustafa, (Yard.Doç.Dr.), **İlköğretim Okullarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Öğretim Yöntemleri**, Düşünce Kitabevi Yay., İst., 2004

Öcal, Mustafa, (Yard.Doç.Dr.), **Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar, Türkiye Diyanet Vakfı Yay.**, Ankara, 2003

Özafşar, Mehmet Emin, “**Hadisçilerin Peygamber Tasavvuru**”, **Diyanet İlmî Dergi Peygamberimiz Hz. Muhammed –Özel Sayı-**, D.İ.B. Yay., Ankara-2000

Özbek, Abdullah, (Prof.Dr.), **Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed (s.a.v.)**, Esra Yay., 5.Baskı, İstanbul, Ekim 1997

Özyılmaz, Ömer, **Çocukluk ve Gençlik Yıllarında İslamî Eğitim ve Psikolojik Temelleri**, Pınar Yay., İstanbul, 2003

Özeri, Zeynep Nezahat, **Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi**, DEM Yay., İstanbul, 2004.

Pars, Vedide Baha ve arkadaşları, **Eğitim Psikolojisi**, Maarif Basımevi, XVII. Baskı, İstanbul, 1971

Peygamberimi Öğreniyorum, D.İ.B. Yay., Ankara, 2005 (Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenleri tarafından oluşturulan bir komisyon tarafından hazırlanmıştır.)

Seyyid, Abdüllatif, **Kur'an'ın Zihni İnşası**, Terc. M. Kürşat Atalov, Pınar Yay., İst., 1995

Sezen, Burak, **Peygamberime Mektup Yazdım, (Küçük Kalplerden Efendimize Mektuplar...)** Nesil Çocuk Yay., Küçük Kalpler Dizisi;2, İst., 2007

Sezgin, A.Başak, **Peygamberimizden Hatıralar “Komşunun Ağacı”**, Muştu Yayınları, İst., 2006

Sezgin, A.Başak, **Peygamberimizden Hatıralar “Küçük Çoban”**, Muştu Yayınları, İst., 2006

Sezgin, Orhan, **Sevgili Peygamberimizin Hayatı “En Güvenilir İnsan”**, Muştu Yayınları, İzmir, 2006

Sezgin, Orhan, **Sevgili Peygamberimizin Hayatı “Medine Yılları”**, Muştu Yay., İzmir, 2006

Sezgin, Orhan, **Sevgili Peygamberimizin Hayatı “Son Peygamber”**, Muştu Yay., İzmir, 2006

Sezgin, Orhan, **Sevgili Peygamberimizin Hayatı , -Kutlu Doğum-**, Muştu Yay., İzmir, 2006

Sezgin, Orhan, **Sevgili Peygamberimizin Hayatı , -En Güvenilir İnsan-**, Muştu Yay., İzmir, 2006

Sezgin, Orhan, **Sevgili Peygamberimizin Hayatı , Medine Yılları-**, Muştu Yay., İzmir, 2006

Sezgin,Orhan; Karadeniz, Ensar, **Çizgilerle Sevgili Peygamberimizin Hayatı**, Muştu Yay., İzmir, 2007

Tezcan, Ahmet, **En Büyük Öğretmen**, Nehir Yay., İst., 2006

Topaloğlu, Bekir, **Allah'ın Varlığı (İsbât-ı Vacib)**, D.İ.B. Yay., Ankara, 1975.

Tosun, Cemal, **Hz. Muhammed ve Gençlik**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 1995

Türkmenoğlu, Ahmet, **Peygamberimizden Hatıralar “Kır Çiçekleri”**, Muştu Yayınları, İst., 2005

Türkmenoğlu, Ahmet, **Peygamberimizden Hatıralar “Yavru Kuşlar”**, Muştu Yayınları, İst., 2005

Türkmenoğlu, Ahmet, **Peygamberimizden Hatıralar “Yavru Deve”**, Muştu Yayınları, İst., 2006

Türkmenoğlu, Ahmet, **Peygamberimizden Hatıralar “Küçük Serçe”**, Muştu Yayınları, İst., 2005

Ulutürk, Vehbi, **Kur’an-ı Kerim Allah’ı Nasıl Tanıtıyor**, Nil Yay., İzmir, 1988

Uysal, Asım; Uysal, Mürşide, **Peygamberimizin Çocukluğu ve Gençliği**, Uysal Yayınevi, İst., 2003

Uysal, Mürşide, **Peygamberimizden Dini Hikayeler**, Uysal Yayınevi, İst., Tsz

Vakkasoğlu, Vehbi, **Allah’ı Nasıl Anlamalı, Çocuklarımıza Nasıl Anlatmalı**, Sevgi Yay., İstanbul, 2008

Varlı, Nazife, **Sevgili Peygamberim “Dünyada Açılan İlk Gül”**, Hikmet Çocuk Yay., İst.2006

Vergot, A., **“Çocukta Din”**, (Çev.Erdoğan Fırat), **A.Ü.İ.F. Mecmuası**, Sayı: XXII., Ankara, 1978

Yavuz, Kerim, **Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi**, D.İ.B. Yay., Ankara, 1983.

Yavuzer, Haluk, **Çocuk Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1987

Yıldırım, Selçuk, **Anne Bana Peygamberimi Anlat**, Uğur Böceği Yay., İst., 2006

Yörükoğlu, Atalay **Çocuk Ruh Sağlığı**, T. İş Bankası Yay., Ankara, 1980, III. Baskı

Yusuf, Abdüttevab, **20 Öyküde Hz. Muhammed'in Hayatı**, Uysal Yayınevi, İst., 2005

Zahit, Hüseyin, **Anneçim Bana Allah'ı Anlatır mısın**, Rehber Yay., İzmir, 2007

ÖZET

Araştırmada, bize en güzel örnek olarak gönderilen yüce peygamberin çocuklara nasıl öğretildiği, onlarda nasıl bir peygamber tasavvurunun oluşturulmaya çalışıldığı incelenmiştir. Bunun için öncelikle çocuklardaki dini duygu ve düşüncenin gelişimi aşamalar halinde incelenmiştir.

Daha sonra eğitimde model almanın öneminden bahsedilmiş ve Kur'an'ın örnek insana verdiği önem üzerinde durularak Hz. Muhammed'in örneklik misyonundan söz edilmiştir. Toplumdaki peygamber tasavvuru ele alınmış ve Kur'an'ın bize tanıttığı peygamber konusuna yer verilerek, bu ikisini karşılaştırma imkanı sunulmuştur.

Eğitimde davranış modellemenin önemi vurgulandıktan sonra, milli eğitim müfredatında Hz. Peygamberin, çocuklara hangi yönleriyle sunulduğuna dikkat çekilmiş ve piyasada bu konu ile alakalı olarak basılmış olan kitaplar derlenerek, bu ikisi arasında bir karşılaştırma yapılması sağlanmıştır. Bunun için farklı yayınevlerinde basılmış elli kitap incelenmiş ve hazırlanan içerik analizi formu doğrultusunda, milli eğitim müfredatı ile karşılaştırma yapılmıştır. Ayrıca, incelenen bu kitaplar biçim, tasarım, dil, imla ve anlatım kuralları açısından da değerlendirilmiş ve çocukların seviyelerine, hazır bulunuşluk düzeylerine uygun olup olmadığı anlaşılmasına çalışılmıştır. Peygamberimizin ahlaki özellikleri tek tek ele alınmış ve hangi kitapta ne kadar vurgulandığı belirtilmiştir.

Din eğitiminin amaçlarından biri, bireyin kişiliğini olumlu yönde etkileyerek, toplumun sağlıklı kişilerden oluşmasını sağlamak olduğu için, Peygamberimizi anlatan bu kitapların incelenmesi, din eğitiminin bu amacına hizmet eder niteliktedir.

SUMMARY

In the research, how the Prophet Muhammed sent for us as the best sample is being taught and what kind of image constructed are searched. Because of that reason firstly, developing of religious feeling and thought is searched step by step.

Then, importance of modelling in education is mentioned and by means of emphasising of Quran on sample man, the Prophet Muhammed's modelling mission is explained.

After emphasising on importance of taking modelling, taking attention on how is the Prophet Muhammed presented in national education curriculum and handing the books about the topic a comparison has been done. In that process forty books printed by different publisher were researched and a comparison of national education curriculum with the content analysis form is done. In addition to that, the books, were researched were evaluated in ways of appearance, conception, language, punctuation, and narrating and trying to understand whether or not they are suitable for students' level and motivation. The Prophet Muhammed's morals were one by one elicited and explained how emphasised in every book.

Because of one target of the religious education is the affecting the men's personality in a positive way and making a public consists of healthy people, analysis of the books telling the Prophet makes service at that part of the religious education.

EKLER

EK 1:

ÜZERİNDE İNCELEME YAPILAN KİTAPLAR LİSTESİ

Altunkaynak, Fahri, **Neden Hz. Muhammed İnsanların En Hayırlısıdır?**, Kitapkent Yayıncılık, İst., 2006

Ay, Mehmet Emin, **Çocuk ve Peygamber, “Mutluluk Çağının Çocukları”**, Timaş Çocuk, İst.2005

Aygün, Ayşegül, **Varlıkların Dilinden Sevgili Peygamberimiz,Küçük Burak**, Işık Yayınları, İst., 2001

Baldık, Ömer; Özmen, Çiğdem, **Peygamberimin Kim Olduğunu Biliyorum**, Timaş Yay., İst.,2006

Dalal Al-Alami, **Son Mühür –Peygamberimizin Hayatı-**, Çev.Merve Akkuş, D.İ.B. Esenler Belediyesi Yay., 2007

Damla, Nurdan, **Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor**, Nesil Yay., İst., 2005

Demirel, Ruhi, **Zikreden Taşlar**, Muştı Yay., İzmir, Ekim 2006

Dursun, Yusuf, **Bir Goncadır Peygamberim**, Nehir Çocuk Yay., İst., 2006

Dursun, Yusuf, **Peygamber Çiçekleri**, Nehir Yayınları, İst., 2006

Efe, Ahmet, **Peygamberimizin Hayatı**, Akçağ Yay., Ankara, 2004

Efe, Ahmet, **Sevgili Peygamberim**, Akçağ Yay., Ankara, 2006

Erdoğan, Mehmet, **Gül Destesi**, Gül Kokulu Fabl Serisi, Muştı Yay., İzmir, 2007

Erdoğan, Mustafa, **Hazreti Muhammed (Sallallahu Aleyhi Vesellem)**, Muştı Yay., İzmir, 2006

Ergün, Erol, **Gül Gibi Hayat (Peygamber Efendimizin Sünnetleri)**, Muştu Yay., İzmir, 2008

Ertekin, Betül, **Peygamberimizi Çok Seviyorum (Minik Kalbim 2)**, Muştu Yay., İzmir, 2007

Hüzeyfeoğlu, Yusuf, **Anne Kuş**, Din Kültürü Dizisi Sevgi Peygamberi Hz. Muhammed:1, Beyaz Daktilo Meydan Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2008

Hüzeyfeoğlu, Yusuf, **Öksüz Tarık**, Din Kültürü Dizisi Sevgi Peygamberi Hz. Muhammed:2, Beyaz Daktilo Meydan Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2008

Hüzeyfeoğlu, Yusuf, **Küçük Umeyr**, Din Kültürü Dizisi Sevgi Peygamberi Hz. Muhammed:3, Beyaz Daktilo Meydan Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2008

Hüzeyfeoğlu, Yusuf, **Devenin Gözyaşları**, Din Kültürü Dizisi Sevgi Peygamberi Hz. Muhammed:4, Beyaz Daktilo Meydan Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2008

Hüzeyfeoğlu, Yusuf, **Kimsesiz Çocuğun Bayramı**, Din Kültürü Dizisi Sevgi Peygamberi Hz. Muhammed:5, Beyaz Daktilo Meydan Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2008

İbrahimhakkıoğlu, Belkıs, **Hz. Muhammed (sav)**, Timaş Çocuk Yayınları, İstanbul, 2008

Kandemir, Yaşar, **Gül Muhammedim**, Ensar Neşriyat, İst., 1993

Kandemir, M.Yaşar, **Peygamberimi Öğreniyorum**, Damla Yayınevi, Tsz.

Kandemir, M.Yaşar, **Peygamberimiz Çocuklarla**, Damla Yayınevi, Tsz.

Kılınç, İsmail, **Çocukların Sevgilisi Hz. Muhammed (s.a.v.)**, Liberty Yayınevi, İst., 2006

Kutub, Muhammed Ali, **Alemlere Rahmet Hz Muhammed**, Beka Yayınevi, İst., 2006

Kutub, Seyyid, es-Sahhar, A.Cude, **7'den 77'ye Herkes İçin Peygamberimizin Hayatı**, Kahraman Yay., İst., 2005

Kutub, Seyyid, es-Sahhar, A.Cude, **(Çocuklar için Resimli) Peygamberimizin Hayatı**, Tercüme: Ebubekir Sıdık, Kahraman Yayınları, İstanbul-2001

Mercan, Ahmet, **Önderim Peygamberim**, Timaş Yay., İst., 1999

Peygamberimi Öğreniyorum, D.İ.B. Yay., Ankara, 2005 (Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenleri tarafından oluşturulan bir komisyon tarafından hazırlanmıştır.)

Sezen, Burak, **Peygamberime Mektup Yazdım, (Küçük Kalplerden Efendimize Mektuplar...)** Nesil Çocuk Yay., Küçük Kalpler Dizisi;2, İst., 2007

Sezgin, A.Başak, **Peygamberimizden Hatıralar “Komşunun Ağacı”**, Muştu Yayınları, İst., 2006

Sezgin, A.Başak, **Peygamberimizden Hatıralar “Küçük Çoban”**, Muştu Yayınları, İst., 2006

Sezgin, Orhan, **Sevgili Peygamberimizin Hayatı “En Güvenilir İnsan”**, Muştu Yayınları, İzmir, 2006

Sezgin, Orhan, **Sevgili Peygamberimizin Hayatı “Medine Yılları”**, Muştu Yay., İzmir, 2006

Sezgin, Orhan, **Sevgili Peygamberimizin Hayatı “Son Peygamber”**, Muştu Yay., İzmir, 2006

Sezgin, Orhan, **Sevgili Peygamberimizin Hayatı , -Kutlu Doğum-**, Muştu Yay., İzmir, 2006

Sezgin, Orhan, **Sevgili Peygamberimizin Hayatı , -En Güvenilir İnsan-**, Muştu Yay., İzmir, 2006

Sezgin, Orhan, **Sevgili Peygamberimizin Hayatı , Medine Yılları-**, Muştu Yay., İzmir, 2006

Sezgin,Orhan; Karadeniz, Ensar, **Çizgilerle Sevgili Peygamberimizin Hayatı**, Muştu Yay., İzmir, 2007

Tezcan, Ahmet, **En Büyük Öğretmen**, Nehir Yay., İst., 2006

Türkmenoğlu, Ahmet, **Peygamberimizden Hatıralar “Kır Çiçekleri”**, Muştu Yayınları, İst., 2005

Türkmenoğlu, Ahmet, **Peygamberimizden Hatıralar “Yavru Kuşlar”**, Muştu Yayınları, İst., 2005

Türkmenoğlu, Ahmet, **Peygamberimizden Hatıralar “Yavru Deve”**, Muştu Yayınları, İst., 2006

Türkmenoğlu, Ahmet, **Peygamberimizden Hatıralar “Küçük Serçe”**, Muştu Yayınları, İst., 2005

Uysal, Asım; Uysal, Mürşide, **Peygamberimizin Çocukluğu ve Gençliği**, Uysal Yayınevi, İst., 2003

Uysal, Mürşide, **Peygamberimizden Dini Hikayeler**, Uysal Yayınevi, İst., Tsz

Varlı, Nazife, **Sevgili Peygamberim “Dünyada Açılan İlk Gül”**, Hikmet Çocuk Yay., İst.2006

Yıldırım, Selçuk, **Anne Bana Peygamberimi Anlat**, Uğur Böceği Yay., İst., 2006

Yusuf, Abdüttevab, **20 Öyküde Hz. Muhammed’in Hayatı**, Uysal Yayınevi, İst., 2005

